

רוח אורנים

המגזין של מכללת אורנים

אדר תשע"א, מארס 2011

רביב דרוקר זוכה בפרס העיתונאי האקטיביסט
בכנס תקשורת הראשון - עמ' 12

יוני רכסר מתארח ביום העיון אמנות
'יצירה ומה שביניהן' - עמ' 19

ד"ר שרה שגיא

שנת ה-60 לאורנים היא שנה מרובת כנסים ואירועים. חלק ניכר מהם התרכז בחודשים פברואר-מארס ועליהם תוכלו לקרוא בגיליון עמוס וגדוש זה.

אחד הכנסים הבולטים ביותר הוא הכנס הבינלאומי של שדמות, שעסק בקהילה, קהילתיות ובהון חברתי.

הקהל בכנס שדמות קשוב לתרגום הסימולטאני / צילם: רועי עובדיה

עוד על כנס שדמות בעמ' 8-9 בגיליון זה.

אירוע בולט אחר לרגל יובל ה-60 הוא המשחק 'מחפשים את המטמון' שיתקיים בחודש מאי הקרוב. בעמ' 25 בגיליון זה תמצאו הזמנה מפורטת להשתתפות במשחק. כתבי חידה מאתגרים, מסלולים ייחודיים ופרסים ממתנים לנענים לקריאה.

לשמחתך, אנשי סגל אורנים נוטלים חלק בסיקור אירועים, בכתיבת רשימות הגות ובכתיבת מדורים קבועים ברוח אורנים.

אלם ההתעמלות שינה פניו לחדר אוכל מפואר שהכיל את האורחים הרבים של כנס שדמות / צילם: רועי עובדיה

כך למשל תפגשו בגיליון זה את מדורו החדש של ד"ר משה שבר 'רעיונות לא מעשיים'. החל מהגיליון הבא צפויים מדורים חדשים נוספים. אתם מוזמנים להגיב למדורים החדשים והוותיקים וגם להציע מדורים משלכם.

כמו כן, יתקבלו בברכה רעיונות מקוריים לגיליון היובל.

ברכת קריאה נעימה וחג אביב שמח

אני לך

תוכן - מארס 2011

מדורים: טוראשון 2 בראש השולחן 3 ברוח אקדמית 5 מדובשה ומועקצה 10 עוד זווית 14 רעיונות לא מעשיים 15 סיפורו של סויר 18 שיעור מולדת 30 השקות ספרים בספרייה 33 לקראו או לא לקראו 36 חדשות הרשות למחקר 38

כתבות: ספרות ילדים בשבילי הקיבוץ - יום עיון לזכרה של מרים רות 6 קהילה, קהילתיות והון חברתי - כנס שדמות הבינלאומי 8 כנס תקשורת הראשון: פני הוראת התקשורת במאה העשרים ואחת- לאן? 12 מערכות מידע: עבר, הווה, עתיד 16 יום עיון - אמנות, יצירה ומה שביניהן 19 "מוזיאון, מוסד שמתכנסים בו אנשים שלא לצורך קניות" - ראיון עם ד"ר גליה בר אור 20 שולחן עגול - היבטים של הכשרת מורים ערבים בישראל 22 יום עיון בערבית: הרומן המודרני ומחזה הילדים 24 במקום בו נפגשות התרבויות - כנס התכנית להוראת שפות והתכנית להוראה רב-תחומית של הפקולטה ללימודים מתקדמים 26 מה ניתן ללמוד וללמד על המזה"ת נוכח המתרחש בחלק מארצותינו בימים אלה? מאמר מאת ד"ר יאיר בויםל 28 שיח עמיתים: להיות מחנך במאה העשרים ואחת 29 יום ירוק - הולכים על קמפוס נקי 32 סופרים אורחים באורנים 34

מִעֲרַכַת רֵיח אֲוֵרָנִים, הַמְצִיין סָא מְלֹאל אֲוֵרָנִים

עורכת: ד"ר שרה שגיא * חברי מערכת: ד"ר אריה קיזל וד"ר חגי רוגני * עריכה גרפית: סטודיו גסטליט * דפוס: דפוס "גסטליט" חיפה בע"מ

ניתן לפנות למערכת באמצעות המייל: sara_sa@oranim.ac.il

תמונת השער צולמה באורנים ע"י משה קסטוריאנו

פרופ' יאיר קאָפּר ראש מכללת אורנים

עדכונים אקדמיים

הוועדה שבדקת את תכנית החוג לחינוך הגיעה לכלל המלצה למל"ג לפתוח את התכנית. אישור המל"ג צפוי להגיע בחודש יוני.

לפיכך, בשנה"ל תשע"ב ילמדו סטודנטים בחוג לחינוך באורנים. המספרים מוגבלים בשני המחזורים הראשונים ל-30 סטודנטים בכל מחזור. אנו תקווה שהחוג, שהוא מעניין מאוד מבחינת ההיצע שלו, ימשך אליו צעירים איכותיים חדשים.

אשר לתכנית החוג לפסיכולוגיה חינוכית, מדובר בתכנית חדשנית באופייה וראשונה בכל מערך ההשכלה הגבוהה לתואר ראשון בישראל. בשל אופייה החדשני המל"ג איננו מאשר בשלב זה התקדמות לקראת פתיחת התכנית. קרוב לוודאי שיתקיים דיון עקרוני במל"ג על מקומן של תכניות לפסיכולוגיה חינוכית לתואר ראשון. להערכתנו יגרם הדבר לדחייה של שנה בפתיחת התכנית. עם זאת, הקשיים עצמם רחוקים מלהפתיע. הערכנו שיהיו קשיים אך מסיבות פוליטיות וטקטיות אני מנוע מלהרחיב בדבר.

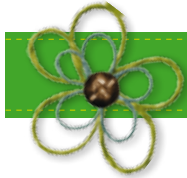
בנוסף לכך, הגשנו למל"ג בקשת הרחבה של התכנית לתואר שני בשפות ע"י הוספת מודולה של עברית כשפה זרה. ההרחבה נועדה לתת מענה למחסור במורי עברית כשפה זרה במגזר הערבי, בקרב אוכלוסיות עולים והן בהכשרת מורים לתפוצות. למיטב ידיעתנו זו הפעם הראשונה שמוגשת בקשה חדשנית שכזו בהשכלה הגבוהה. אנו נסמכים על נוהל של המל"ג להרחבת תכנית לאחר שזו כבר קיבלה את ההסמכה. להערכתנו, התשובה לבקשתנו תתקבל תוך כמה חודשים.

תכנית נוספת שממתינה לאישור הגשה למל"ג היא תכנית התואר השני להוראת המדעים בביה"ס היסודי. היא תשלם את תכנית הוראת המדעים בביה"ס העל-יסודי. בכך ניצור רצף שמכסה את כל טווח הגילאים ובנוסף לכך ניתן מענה לבעלי התואר הראשון בתכניות המדעים המעוניינים בתכניות ההמשך.

תכנית אחרת שממתינה לאישור היא תואר שני בחינוך לגיל הרך שתשלם את מסלול הנגנות לתואר ראשון. את התכנית הזו אנו מקדמים לאחר היוועצות גם עם ראש אגף הגיל הרך במשרד החינוך. ההערכה היא שאחרי פסח נקבל אור ירוק להגשתן של שתי התכניות הללו למועצה האקדמית שלנו ואחר כך למל"ג.

הסכמי שכר

ראשית, אתיחס להסכמי השכר של העובדים המנהליים. ההסתדרות, בהובלת המעסיקים, הגיעה עם הממשלה להסכם שמעניק תוספת שכר מדורגת בהיקף של למעלה מ-7% אשר תתפרש על פני שלוש שנים. כשמדובר בגופים המתוקצבים ע"י המדינה - המדינה, שאין לה בעיה בגיוס המשאבים, היא זו שמשלמת את השכר. לעומת זאת, כשמדובר בארגונים כגון מועצות אזוריות ומקומיות, מוסדות להשכלה גבוהה וכיו"ב אין

ההסכם מציין את המקורות התקציביים שמהם יבוא התשלום. מצאנו את עצמנו בתווך בין תהליך של קידום אישי עפ"י הקריטריונים של ההסכמים האישיים באורנים לבין הסכם רחב מאוד במשק שמציע תוספות שכר בלתי מבוטלות. אי אפשר לאחוז במקל בשני קצותיו כי אין אפשרות מעשית לעמוד בתהליכי קידום כפולים. לאחר בדיקות שונות בחרנו בהסכם הקיבוצי שמבטיח לכל עובדי אורנים את העלייה האמורה בשכר על פני תקופה של שלוש השנים. מכאן שהאפשרות לקידום אישי תהיה מוגבלת לנסיבות מיוחדות בלבד. יש לכך השלכה כספית בלתי מבוטלת ולא מדובר בסכומים קטנים.

כעת אתיחס להסכם שעדיין לא נחתם - הסכם הסגל האקדמי במכללות לחינוך. הסכמי השכר הנהוגים כרגע במכללות לחינוך הם נגזרות של אופק חדש. כלומר הרציונל שמאחורי ההסכם, תפיסת התפקיד ואופי העבודה נגזרים מאופק חדש, עם התאמות היסטוריות למכללות לחינוך. זה זמן רב הם אינם מתאימים למערכת אקדמית. תפיסה זו נובעת מכך שמרבית עובדי המכללות היו בעברם עובדי מדינה שעברו מבתי הספר אל המכללות ומאי הבנת תפקיד המכללות ואופי פעולתן. תפיסה שגויה זו, המשקפת אי ידיעה מוחלטת של הנעשה במכללות הגדולות, ממשיכה להישמע מפי חלק מנציגי האוצר ומפי חלק מנציגי המורים.

המציאות בפועל מושפעת משינויים משמעותיים שהתחוללו בעשור האחרון; האחד - התואר השני והדרישות האקדמיות המתחייבות ממנו, כגון מחקר, לעמידה בסולם הקידום האקדמי שנקבע ע"י המל"ג ולא ע"י הארגונים היציגים. השני - הצורך בקליטת סגל צעיר שמחליף סגל פורש. סגל זה צריך להיות בעל תואר שלישי ושכרו עפ"י ארגוני המורים נופל ב-40% מהשכר המקביל במכללות האזוריות. כתוצאה מכך קשה לגייס סגל צעיר ואיכותי שיחליף את הסגל הפורש לפנסיה. הדוגמאות הללו לא מושמעות במו"מ באופן ברור ולאחרונה החליטו ראשי המכללות לחינוך לפנות למנכ"ל משרד החינוך, ד"ר שושני, לבקשו וגם להודיעו שהם רואים את עצמם צד במו"מ.

ראוי לציין את עמדתו התומכת חד-משמעית של המנכ"ל ד"ר שושני בעמדת ראשי המכללות לחינוך כפי שהביע אותה בפגישה ב-10.3.2011. להערכתנו נפנה, יחד עם נציגי הסגל, להסכמי שכר דומים למכללות האקדמיות הכלליות.

שירות ופיתוח סגל מנהלי

שירות המערכת המנהלית באורנים הוא טוב, אדיב ומסביר פנים. כל תקלה בשירות גוררת גלי הדף של תגובות שונות ברשתות החברתיות למשל. לכן בחוף שירות פתוח, מקשיב וענייני.

התכנית נאמד בכמיליון ש"ח. התכנון מטופל ע"י נגה ברמת המועצה האזורית. מרגע הינתן האישור הכספי ואישור התחלת הבנייה מדובר במהלך שעשוי לארוך שנה. צפויה תוספת של 100-150 מ"ר בקומות העליונות, שטח שמיועד בעיקר לדילול הצפיפות, להעברת החח"ק למקום מסודר ולמתן מקום לחוגים החדשים שיפתחו. בקומה שמתחת נרחיב מהלך זה לארגון ריווח מנהל לומדים ומחלקת השיווק.

” התהליכים הכואבים נחוצים כדי להמשיך ולשמור על קצב הגידול, על האיכות האקדמית, על השירות הטוב ועל היותה של אורנים מכללה טובה ומקום שבו אנשים יוצרים עתיד. ”

אנו מעוניינים גם לארגן את כל משרדי הלימודים המתקדמים המפוזרים כיום בשתי קומות ולשטח אותם בקומת הכניסה לפקולטה. שינוי זה מתוכנן לקיץ הקרוב.

קיבלנו אור ירוק מהמנכ"ל להתחיל את בניית המבנה המיועד למחוננים. זהו מבנה של כ-600 מ"ר, תשע כיתות, שש מתוכן ממומנות ע"י משרד החינוך ושלוש ע"י אורנים. ההשתתפות המשוערת של אורנים היא בהיקף של מיליון ש"ח. משרד החינוך ישתתף בהיקף משוער של שני מיליון ש"ח. גם לכך יינתן אור ירוק בקיץ. אנו מקווים להתחיל את העשור השביעי של אורנים עם שלושת הפרויקטים הללו וגם עם שיפוץ האמפיתיאטרון שגם עבורו נקבל תמיכה ממשרד החינוך.

אם כל התכניות יאושרו נקבל בחודשיים הקרובים חמישה-ששה מיליון ש"ח לנושא הנגישות ולהתאמת מבנים לתפקידם.

צורך אחרון מסוג אחר הוא מערכת הקמ"ח. סיימנו בהצלחה את רוב המעבר של המערכת המנהלית למערכת הממוחשבת פריוורטי. יש עוד מקום לחדד את איכות ההפעלה ולהוסיף מודולות שעוסקות בניהול תקלות ובתחזוקה. זו מערכת מודרנית מבחינת הקונספט המחשובי שעומד מאחוריה ותוצאותיה החיוביות הראשונות מורגשות.

קמ"ח לעומתה, יסודה בשפת תכנות של שנות ה-80 שעברה מאז שיפוץ והתאמות והיא הגיעה לסוף דרכה. אנו מתחילים בדיקה ותהליך של מעבר לתוכנה חדשה. התהליך יארך שנתיים ויהיה כרוך בתהליכי פרידה כואבים, שכן כל מפגש עם טכנולוגיה חדשה הוא כואב.

התהליכים הכואבים נחוצים כדי להמשיך ולשמור על קצב הגידול, על האיכות האקדמית, על השירות הטוב ועל היותה של אורנים מכללה טובה ומקום שבו אנשים יוצרים עתיד.

כדי לקדם את נושא השירות אנו פועלים בשתי זרועות: הפלטפורמה שעוסקת בשיפור איכות ההוראה מול הסגל האקדמי בטופולוגיה של מדי ושל ד"ר אורלי סלע, רכזת קידום איכות ההוראה ותוך מעורבות של הדיקנים וראשי החוגים.

הזרוע השנייה היא הסגל המנהלי שעמו אנו מקיימים מפגשים שוטפים לעדכון בפיתוח האקדמי ובמשימות המנהליות. המפגשים מתקיימים בימי אוריינטציה שמכסים את כל הסגל המנהלי וכן בסדרה של סדנאות, שאנו קוראים לה פו"ם, בהדרכת חגית לקר ואשר נועדו לחדד ולשפר יכולות עבודה בצוות.

מרכז קמ"ח – קהילה משפחה הורות

מזה תקופה אנו מקבלים פניות וביקושים ממועצות אזוריות, ממשרד החינוך ומאנשים פרטיים שמחפשים הסבה מקצועית מסוג מסוים בטווח רחב של סוגיות, בתחום ההורות למשל. החל בעיסוק בהורות לאחר לידה, ובעיקר תמיכה באמהות צעירות אחרי לידה במסגרת פרויקט "אם לאם" שעתידי להיות מופעל בכספי משרד ראש הממשלה ובשיתוף פעולה עם ח"כ גילה גמליאל (הערת אגב – להבדיל, עברנו את גל הלידות הראשון, וכמו אחרי רעידת אדמה ראשית יש רעידות משנה. אז עכשיו אנו בעיצומו של גל לידות נוסף, אני מבקש להתייחס לזה באופן סבלני). כל הגורמים הללו ערים לבעיה של הורות מנותקת. לרשויות אין כלים לטיפול במשפחות הללו ולחבר אותם בחזרה לחיים נורמטיביים בתוך קהילה. בהקשר זה נוגעים בנושאים של פסיכותרפיה ובעצות קשות של גיל הנעורים: אלימות, סמים, אלכוהול, ניצול מיני, שימוש פוגעני באמצעי אינטרנט והתמודדות עם אובדנות בגיל הנעורים. זו משימה כבדה ומאגמים לה תקציבים. כפעולה חברתית ולא אקדמית היא תעוגן בתוך שדמות. תוביל אותה דפנה נוימן, מנהלת תכנית אם לאם בקהילה, בגיבוי כל צוות שדמות. בוועדה המקצועית שמקדמת את התכנית חברות איילת להב, טל לנגס, ד"ר דניאלה קרמר וד"ר חנה קורלנד, שמכסות את מלוא טווח ההתפתחות והרישוי הנדרש. קמ"ח תוקם בבית 11, רשות המחקר לשעבר. הבית מיועד להריסה ומתוכננת במקומו בניית מבנה מודרני של 300 מ"ר. הכסף לחלק מהפעילויות כבר הוקצה. כסף לבנייה עדיין אין.

צרכים דוחקים

הצורך הדוחק ביותר הוא מבנה הלימודים המתקדמים, שיכלול אודיטוריום וכיתות – 2700 מ"ר של איכות בעלות של 18 מיליון שקל, סכום שהוא מעבר לכוחותינו כרגע.

בנושאי נגישות, ובכלל זה קומת הפקולטות של המח"ר והחינוך, יש אישור מנכ"ל להעברה תקציבית משמעותית. העדיפות הראשונה ניתנת להסדרת הנגישות לקומת הפקולטות. היקף

ד"ר מדי וליצקר-פולק רקטורית אורנים

נמשך להדגים בכיתותינו סביבה מתוקשבת ושימוש ב"לוח חכם", המופעל בבתי"ס שבהם מתנסים הסטודנטים, ולכן עלינו להכשירם לשימוש בו באופן ביקורתי ומושכל. "סוגנית ראשונה" של הלוח האינטראקטיבי מופעלת בכיתה 403, וצפויים שניים נוספים בכיתות המחשבים. כ-20 מרצים השתלמו בנושא, וחלקם החלו בהוראה/הדרכה משולבת-לוח-אינטראקטיבי המלווה במחקר על מאפייניו ובדיון ביקורתי בוועדת התקשוב המכללתית. נשמח לצרף מרצים נוספים להתנסות, לדיון ולגיבוש תפיסה פדגוגית מתאימה.

נשאף לכך שכל בוגר אורנים יתנסה בקורס מקוון. מעגל הקורסים המקוונים (הוראה מרחוק) הורחב ל-29, בהתאמה ליעדי הקורס, למבנהו, להדגשיו ולתכניו; שלושה קורסים נמצאים בפיתוח בפיתוח לקראת שנת תשע"ב. כעידוד לפיתוח קורס מקוון זוכה המרצה בתמיכה פרטנית של יל"מ, בתגמול של 1 ש"ש לפיתוח קורס מקוון (לראשונה), בעזרת הוראה להערכת מטלות ובהגבלה ל-20 סטודנטים בקורס. יוזמות נוספות הן: (1) סדנת Web camp פעילה (יומיים בחופשת הקיץ), ללמידה מעמיתים בהוראת קורס מקוון, בלמידה שיתופית ובהערכת מטלות ברשת. הקורס המקוון יתוכנן במלואו, אופיו הפדגוגי יותאם ליעדיו ותכניו, ויבנה אתר קורס. (2) כנס מכללתי בפתיחת תשע"ב, שיבסס על למידה מניסיון מעמיתו בפעילויות מבוססות-רשת בהוראה-למידה-הערכה, ועל הדגמת ספרי-לימוד מהדור השלישי.

הבשורה הטכנולוגית בעידן המידע משולבת בשגרת עבודתנו האקדמית מול הספרייה, ומסייעת להרחבת הדעת ולהנגשה נוחה של פרסומים למחשב האישי שלנו. מומלץ לתאם הדרכה אישית ביעץ, להיכרות עם ההיצע העשיר של שירותי בספרייה, ולניצולו לצורכי הוראה-למידה ומחקר.

משוב לסדנה "להיות מרצים טובים יותר" בהנחיית ד"ר יוסי בר כתבה: ליאת מנספלד

נקודות חיוביות: הסדנה הייתה בנויה ללא דופי. אף מילה לא מיותרת, רטוריקה מדהימה, שילוב נדיר בין ה"מה" וה"איך", שליטה בכתה, מומחיות נדירה בנושא, שילוב מעולה בין לימוד תיאורטי והתנסות.

נקודות לשיפור: *צורך בליווי והכנה רגשית, למשל: להודיע למישהי מראש לפני שמציגים את השקופית שלה *לא הבנתי את תכלית החשיבה במשך 30-60 שניות, האם לצורך מיקוד החשיבה? *פנייה אישית לסטודנטים בבקשה לערוך מטלה מסוימת.

התרשמות כללית: הסדנה המשמעותית ביותר שעברתי. סדנה שתביא, כך אני מקווה, למהפך בדרכי ההוראה שלי. ישר כוח! ליאת.

אינפליציית הציונים (ממוצע 87.7) פוגעת במוניטין האקדמי שלנו, במוטיבציה ובלמידה, מאחר שהציון אינו משקף באופן ריאלי עמידה בסטנדרטים וביעדי הקורס, ואינו מבחין דיו בין מצוינים "באמת" לבין דרגות נמוכות של מומחיות. במרחב הפתוח הוצעו דרכים למזעור התופעה, להערכה מהימנה ותקפה ולהרחבת טווח הציונים, כגון: מחוון מכללתי להערכת איכות אקדמית של מטלה, סדנה לבניית מחוון קורס; גיוון בדרכי הערכה ושימוש במבחן (במקום או לצד עבודה); ייעוץ אישי וחוגי בנושאי הערכה; סדנה לחיבור מבחנים.

יוזמות לקידום אורייות אקדמית (לגבי סטודנטים ערבים ראו עמ' 22) ויעדים פדגוגיים בקידום ההוראה וסביבת למידה מתוקשבת: כמכללה המכשירה את מחנכי העתיד טבעי שנדגים לתלמידינו הוראה עדכנית ומגוונת באיכות אקדמית-פדגוגית-ערכית-חינוכית גבוהה. זהו יעד רקטור מרכזי. **"ד"ר אורלי סלע**, רכזת קידום ההוראה, עוסקת ביעוץ פדגוגי אישי ודיסקרטי, בארגון סדנאות לקידום הוראה ובמפגשי "למידה מעמיתים", המזמינים הפריה הדדית ודיאלוג מצמיח. מומלץ לאמצעם גם בצוותים החוגיים, ולפתוח שיעורים לביקורי עמיתים.

לשמחתנו, נענו מרצים להזמנת אורלי לסיוע פרטני ולמפגשי "למידה מעמיתים" וכן השתתפו בסדנה בת יומיים "להיות מרצים טובים יותר", בהנחיית ד"ר יוסי בר, שזכתה להדים מצוינים (ר' מסגרת) ולפיכך תוצע סדנה דומה בתום שנה"ל.

לעידוד המצוינות בהוראה נשלחו מכתבי שבח מהדיקנים למרצים המצטיינים, ומכתבי שבח מהרקטור על הצטיינות-יתרה בהוראה.

פדגוגיה מתוקשבת מערכת החינוך מיישמת את תכנית התקשוב הלאומית. ראוי שנגבש תפיסה פדגוגית המותאמת לעידן הטכנולוגיה המתקדמת והמידע הדיגיטאלי במערכת החינוך במאה ה-21, כגון: חשיבה ביקורתית ויכולת לפתור בעיות; אורייות מידע; אורייות טכנולוגיות מחשוב; יכולת לתקשר ולשתף פעולה; יצירתיות, מקוריות וכושר המצאה.

זו השנה השלישית ליישום פרויקט הטמעת התקשוב באורנים בתמיכתו המקצועית והיעילה של צוות יל"מ, בהובלת **"ד"ר ענת שמלא.**

ההתנהלות האקדמית שלנו מתוקשבת בחלקה, מסתייעת באתר אורנים ובמערכת ניהול-שיעורים, סילבוס ברשת ואתר קורס ב- Moodle (חובה), כאמצעי לתקשורת עם הסטודנטים ולהנגשת מצגות, תדפיסים, מאמרים וקישורים, הפעלות ופורומים ברשת בסביבת הלמידה בקורס, וכן קישור למעבדת כתיבה טובה המאגמת משאבי תמיכה בכתיבה למטרות הוראה-למידה ומחקר.

אינה מציגה את דבריה ביום העיון. אנו מצטערים גם על היעדרה של שלומית, וגם על שבירת המסורת שבכל יום עיון אנו מדברים, בין היתר, על מורשתה של מרים רות.

מרים רות הייתה הראשונה שבנתה את ספרות ילדים כמקצוע לימוד במכללה, ובהשראתה מכללת אורנים פילסה דרך לשילוב הדיסציפלינה הזאת בהכשרת גננות ומורים. רות העמידה בסיס תיאורטי איתן עבור דורות של מחנכים. תרומתה לספרות הילדים הקיבוצית התבטאה בספרי הילדים שלה, שמשקפים את ההווה הקיבוצית, וגם בכך שהדריכה דורות של גננות לאסוף את סיפורי המקום של קיבוציהן ולעבד אותם עבור הילדים.

רועי, נכדתה של מרים רות, נשאה דברי ברכה בשם משפחת רות.

פרופ' עוזי שביט, ראש הוצאת הקיבוץ המאוחד, הרצה על

הוצאות הספרים הקיבוציות ועל תרומתן לספרות העברית: "למעלה מ-70 שנה חלפו מאז נוסדו הוצאות הספרים הקיבוציות ב-1939, 25 שנה אחרי שנוסדה התנועה הקיבוצית. הימים הם ערב פרוץ מלחח"ע השנייה, כיבוש פולין. שתי התנועות

פרופ' עוזי שביט

הקיבוציות חשות שיש צורך לגייס את כל אוצרות הרוח. הן חשו אחריות וצורך להוציא ספרי עיון, חינוך, שירה.

הן חשו אחריות גם לכל הנוגע לספרות הילדים. הדגש לאורך השנים היה רעיוני וחינוכי ולא פחות מזה - איכותי. לא רק ספרות מגויסת.

הספרים הראשונים בספריית פועלים: 1942 - 'מ'פרש בודד מלבין באופק של קטאיב', (מרוסית: לאה גולדברג). זהו ספר של מהפכה, של אידיאה. 1943 - לאה גולדברג כותבת את 'ידידי מרחוב ארנון'. ב-1945, השנה האחרונה למלחמה, יוצאים שניים מהמרכזיים שבספרי ספרות הילדים: 'בוא אליי פרפר נחמד' של פניה ברגשטיין ו'פתחו את השער' של קדיה מולודובסקי וכן שירים יהודיים שתורגמו ע"י אלתרמן, גולדברג וברגשטיין. הלשון היידיית הייתה מוחרמת בארץ ישראל. היחס

מתוך דברי הברכה של **ד"ר נעמי דה מלאך**: "נושא יום העיון נבחר לרגל 100 שנות תנועה קיבוצית, ולרגל 60 שנה למכללת אורנים, ששורשיה בתנועה הקיבוצית וכן משום **שמרים רות**, שיום זה מוקדש לזכרה, הייתה חברת קיבוץ שער הגולן ולה

ד"ר נעמי דה מלאך

חלק נכבד בספרות הילדים בארץ.

בחיבור בין ספרות ילדים לבין הקיבוץ מדברים בעיקר על העבר, לעיתים אף בשמץ נוסטלגיה; לקיבוץ, לילדות, לספרים של פעם, אל משהו שהיה פעם גדול, חזק ומשמעותי עבורנו. משהו שהשאיר בנו חוויות מכוננות, אך היום קשה לשחזר אותן.

לא כדאי להכביר מילים על הפרטתו ועל השתנותו המהירה של הקיבוץ, על התפרקות מסגרות אידיאולוגיות, על משבר הסוציאליזם ועל התפוררות תנועת העבודה. גם לא על ירידת מעמדה של ספרות הילדים, על כך שבבתי-ספר רבים הספרות הפכה לאוריינות, השירים והסיפורים לטקסטים, ומורי הספרות נמדדים בתוצאות מבחני המיצי"ב. אף לא על כך שילדים רבים מעדיפים טלוויזיה ומחשב על פני ספרים.

אין לשכוח שגם הקיבוץ וגם ספרות הילדים לא התאימו ולא מתאימים גם היום לכולם. כך למשל, הם היו מועדונים סגורים למדי, שלא תמיד פתחו את שעריהם בפני כל חלקי האוכלוסייה. וכעת, עם השתנותם, נפתחות כמה דלתות, וטוב שכך. יש ילדים ומבוגרים שהטלוויזיה והאינטרנט פותחים עבורם אופקים תרבותיים חדשים. ההתפתחות הטכנולוגית פותחת שערים אפילו עבור ספרות הילדים.

צריך להעמיק ולהבין מה אהבנו בקיבוץ של פעם, ומה בספרות הילדים. מה חסר לנו היום וכיצד ניתן להתקדם לקראת השלמתו. ובאשר לספרות הילדים. במרכז לספרות ילדים ע"ש מרים רות אנו שואפים להתאים את הדברים למציאות המתפתחת גם בהיבטים הטכניים של קטלוג, הקמת אתר וכיו"ב, וגם בחשיבה עקרונית אודות ספרות ילדים בכלל, ואודות המרכז בפרט.

לצערנו, **שלומית מילמן** מתאוששת מתאונת דרכים, ולפיכך

ליידיש משתנה לאחר שנועד האובדן הגדול בקרב יהודי פולין ואז מתעורר גל של תרגומים מיידיש.

לאה גולדברג היא הדמות המרכזית ביותר בכינון ספרות הילדים בארץ; בשנת 49' - 'מה עושות האיילות', 54' - 'ניסים ונפלאות', 57' 'איה פלוטו', 59- - 'דירה להשכיר'.

מירה מאיר משמשת עורכת ראשית של ספרות ילדים בספריית הפועלים למעלה מארבעים שנה. זו ספרות ילדים ששורדת עשרות בשנים. הגרעין החינוכי קיים בה אך אינו משתלט.

ברגשטיין היא אולי הסופרת המרכזית והפופולארית ביותר לגילאים הרכים: בהוצאת הקיבוץ המאוחד יצאו 'ניסע אל השדה', 'בוא אלי פרפר נחמד', 'זוהי ערב'. הם מצויים כמעט בכל בית וממשיכים להימכר בעשרות אלפים. הלשון של ברגשטיין לא התיישנה.

אחד הסופרים המרכזיים בספרות הילדים הישראלית הוא **ע. הלל**, שהכניס את היסוד הקומי ההומוריסטי: 'דודי שמחה' ו'בוקר טוב'. מופיעים גם 'הבובה זיוה' של **רפאל אלעזר**, 'שמוליקיפוד' של **כוש (ט. כרמי)**, 'תפו ופזזה' של **ס. יזהר** וכמובן - מרים רות, שהגיעה לכתיבה לילדים בגיל 64 דרך עשייתה החינוכית ונתנה לנו את ספריה הידועים. הצלחתה של **מרים רות** היא החיבור בין ספרות איכותית לספרות פופולארית.

אברהם שלונסקי המייסד והעורך המיתולוגי של ספריית פועלים כתב את 'עלילות מיקי מהו', 'אני וטלי בארץ הילדים'. אלתרמן כתב את 'ספר התיבה המזמרת', 'האפרוח העשירי', 'זה היה בחנוכה'.

אחד המפעלים האחרונים של שתי ההוצאות הוא ספרי קרטון לפעוטות. עד היום יצאו למעלה מ-40 ספרים בפורמט הזה. באמצעות הפורמט החדש והאירים המחודשים הם מגיעים לכל בית ובית.

שתי ההוצאות הללו פועלות היום במשותף, יחד עם הוצאת עם עובד, והן הציגו המרכזי בספרות הילדים בארץ.

עדנה קרמר, סופרת ילדים ועורכת בספריית פועלים/ הקיבוץ המאוחד, עמוד התווך במרכז מעיין באורנים וגם מספרת לילדים, הרצתה על "מעופר איילים" עד 'תכלת וקוצים' - מוקדם ומאוחר ביצירתו של ע. הלל".

עדנה קרמר

יצירתו של **ע. הלל** שופעת אהבה לטבע, לחי ולצומח. סגנונו פרץ את התבנית המקובלת של משקל וחרוז: 'דודי שמחה', 'חתיילים', 'השועל והחסידי'.

המעבר מהקולקטיביסטי לאינדיווידואליסטי מתבטא בכתיבה לילדים ובכתיבה למבוגרים. כתיבתו המוקדמת של הלל מייצגת הזדהות עם הקבוצה.

קרמר בחרה להתמקד בסיפורי המוקדמים משנות ה-40. סיפורו המוכר ביותר - 'מעשה בעופר איילים' מ-1957. לשונו עשירה וגבוהה מהמקובל כיום.

ב-1989, שנה לפני מותו, פרסם קובץ מסיפורי המוקדמים. 'מעשה בסוסה ושמה כוכבה' הוא סיפור כמעט לא מוכר, ובו משמשת חברת הילדים כגיבור קולקטיבי. זה סיפור רגיש שהילדים מתמודדים בו עם מוות וכאב של סוסה. הוא שובר טאבו רווח באותה תקופה - שאין מדברים על מוות. סיום הסיפור טוב, ערכי, ויש בו גם נחמה והשלמה. 'תכלת וקוצים' מסוּף דרכו הוא מעין אוטוביוגרפיה פולקלוריסטית משנות ילדותו. הספר מיועד למבוגרים אבל מבחר מתוכו הופיע בספר לילדים "ענן ביד", שמעוצב כשאלות ותשובות ושופע הומור. ברקע נמצאים החינוך המשותף והלינה המשותפת.

הסטודנטית אושרת בן-שלוש שרה וניגנה את שיר העמק. **פרופ' מירי ברוך** הרצתה על 'הבובה זיוה או כוחה של מילה אחת'. הבובה זיוה הוא הספר שהכיר לה את הקיבוץ. הבובה היא בעצם זיוה גולן, כיום בת 80 ומתגוררת ביזכרון יעקב.

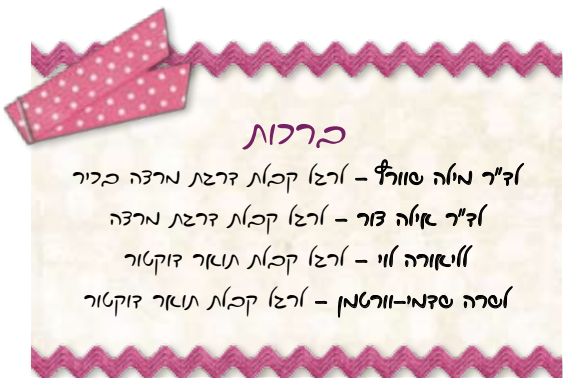
"את כמו ורד, גם יפה וגם דוקרת" - העלבון של זיוה נובע מהמילה דוקרת.

בתוך 74 הבתים ניתן למצוא 4 גורמים אלימים, 4 גורמים ממתנים ואחד מורכב (אילים וממתן גם יחד). מסגרת הסיפור היא אנושית כללית, ולא דווקא של הקיבוץ. הטיוול בקיבוץ הוא פרק הזמן שנחוץ לה כדי להירגע מהעלבון.

פרופ' עוזי שביט העיר לדבריה של ברוך כי השיא של הסיפור שהבובה עולה על המגדל ומנסה להתאבד.

ענת אמיתי חוקרת את הילדות בספרות הילדים ומנהלת הבלוג 'תרבות לילדים בקיבוצים'. היא הציגה את עיסוקה בתרבות שעשו המבוגרים עבור הילדים בקיבוצים: בובטרון, צעצועים, חגים, שירים ועוד.

את המושב השלישי הובילה נרי אלומה בשיח יצרות עם **מיכל סנונית**, יונה טפר ומירה מאיר.

קהילה, קהילתיות והון חברתי

על הכנס הבינלאומי של שדמות 'לשם שינוי ביחד'

צילום: מיקי רון

לתלייה על הצוואר כשמהצד השני שמו ותפקידו של המשתתף. ניתוב האנשים לסדנאות השונות היה מורכב לוגיסטית וטופל בהצלחה.

הכנס נחתם בפלייבק קהילתי. השחקנים העלו והציפו את הקולות הנסתרים והגלויים של הסיפורים של האנשים מהקהל, סיפורים שקשורים לקהילה שלהם, לכנס ועוד.

כבר בסוף הכנס המוצלח והמרגש הספיקו אנשי הוידאו להקריין את הסרט הערוך.

חברת הקונגרס מרסי קפטור נושאת דברים בכנס שדמות / צילום: רועי עובדיה

שלושת הימים הבאים הוקדשו לשולחן העגול אשר איפשר להכיר את האנשים ואת הארגונים לעומק. אנחנו מנסים ליצור רשת עמיתים שתיפגש אחת לשנה, בכל פעם בארץ אחרת, ואשר תעסוק בסוגיות שקשורות לקהילה ולהון חברתי. נפתח אתר של השולחן העגול ובו אנשים יכולים לכתוב תובנות, תגובות ומודלים בכל הקשור לנושאים הללו. התחום עדיין איננו מבוסס. כולם הביעו תמיכה בעניין ובסוף המפגש חתמו על אמנה לפיה אנשים יירתמו להשקיע כספים, משאבים וידע.

בטקס הסיום החגיגי נטעו ציגי כל הארצות עץ בגן הבוטני.

מתוך דברי הפתיחה של ד"ר שרהילה שדמי-וורטמן, מנהלת מרכז שדמות אגף קהילה ומרצה בתחומי הקהילה:

"אורחים יקרים מקרוב ומרחוק, שותפים חדשים מהארץ ומהעולם ושותפים ותיקים לדרך, ברוכים אתם כל באי ובאות הכנס 'לשם שינוי ביחד', שמגיע בעקבות הוצאת הספר 'לשם שינוי ביחד' - המדריך לאנשי השדה והמקצוע. לראשונה אנו מקימים שולחן עגול בינלאומי, ראשון מסוגו בעולם, הכולל כחמישים ציגים מארגונים, מעמותות ומשרדי ממשלה בארץ ובעולם שהתכנסו כאן לארבעה ימים של סיורים, מפגשים ולמידה משותפת.

ראשית, היה הצורך לחפש את הדרך הנכונה לפעול ולמצוא פתרונות ושותפים הנושאים העולים על סדר יומנו. כך פגשנו את

מיקי רון, מרכזת שותפויות וארגון וראש תחום סטודנטים וצעירים באגף קהילה בשדמות מספרת על ארגונו והפקתו של הכנס:

בעקבות זאת הספר 'לשם שינוי ביחד' רצינו לערוך כנס בינלאומי בנושא של קהילה, קהילתיות והון חברתי. תוך כדי הפעולה ויצירת הקשרים עם האנשים בחו"ל התברר שאין כל גורם בינלאומי שמאגד בתוכו את כל הנושא של שינוי קהילתי וכי יש בכך צורך. מתקיימים תהליכים מקבילים ואפשר ללמוד זה מזה. וכך הורחב הכנס לשולחן עגול בינלאומי שעוסק בשינוי קהילתי.

הוחלט על ארבעה ימים שמתוכם יום אחד יהיה כנס פתוח לקהל הרחב ובהמשך יישארו כ-50 ציגים לשולחן עגול, שיקיים דיונים, סיורים, ולמידה הדדית מהניסיון שהצטבר.

לכנס הגיעו קרוב ל-300 איש. הכנס היה מורכב מאוד להפקה ומורכב גם בתכניו.

המברכים בפתיחת הכנס היו **חגי מירום**, יו"ר הוועד המנהל של אורנים, שהקדיש מילים לזכרו של ד"ר יגאל דוניץ, **מרסי קפטור**, חברת הקונגרס הותיקה ביותר, שהקדישה מילים לזכרו של פרופ' ארט נפרסטק ו**ברוך שוגרמן**, ראש השירות לעבודה קהילתית במשרד הרווחה. נישאה הרצאת פתיחה של **אנג'לה גלובר-בלקוול**, מנהלת ארגון Policy Link, שמתווה את המדיניות הקהילתית, ואשר ממשל אובמה פנה אליה להוביל נושא זה בארה"ב.

כן התקיים פאנל בהשתתפות חמישה ציגים מארצות שונות בנושא ההון החברתי בתרבויות שונות: הודו, ארה"ב, רוסיה וישראל בחברה הערבית ובחברה היהודית. בהמשך התחלקו המשתתפים ל-15 סדנאות מגוונות.

"**אנחנו מנסים ליצור רשת עמיתים שתיפגש אחת לשנה, בכל פעם בארץ אחרת, ואשר תעסוק בסוגיות שקשורות לקהילה ולהון חברתי**"

ההפקה הלוגיסטית כללה את הסבת אולם ההתעמלות לחדר אוכל מפואר, תרגום סימולטני, הענקת נרתיק דמוי דרכון לכרטיסי ביקור, לחות מודעות לכרטיסי ביקור ליצירת רשתות חברתיות. ניסינו ליצור מסגרות שיאפשרו לאנשים להיפגש, לדבר, ולהחליף דעות.

בין המשתתפים היו עובדים סוציאליים, יועצים, חוקרים, מורים, מדריכי נוער, אנשי חינוך, רווחה, תכנון פיזי ארגונים ירוקים ועוד.

הקפדנו על כנס ירוק ככל האפשר; לא חולקו פולדרים של חומר פרסומי. כל המידע נמצא באתר. חולקה רק תוכנייה

בכך אנחנו מבקשים להמשיך את מסורתם של שני אנשים יקרים: פרופ' ארט נפרסטק מקליבלנד וד"ר יגאל דונוץ מהסוכנות היהודית ישראל. לצערנו הם אינם עימנו עוד, אך יושבים כאן איתנו בקהל בני משפחותיהם, קרובים, ידידים ושותפים שהגיעו מקרוב ומרחוק לחלוק להם כבוד. הקדשנו את הכנס לזכרם על שהיו אקטיביסטים קהילתיים שהקדישו את פועלם לזירה הקהילתית. שניהם בלתי נלאים ביכולת להגיע לתמוך ולקדם אחרים, בלמצוא את הדרך הנכונה ואת הפעולה המצויחה. הם אבן דרך לרגלינו. אנו תקווה כי הכנס הזה מהווה המשך מכובד וראוי למורשתם ולחזונם.

נטעים עץ בגן הבוטני. מימין: זוה קולטון-רוסיה, רג'ז וסן-הודו, לזי ברוקס-אלן-אנגליה, שרה שדמי-וורטמן-ישראל, גיימס גיבסון-ארה"ב, אלקה קרגר-רדקליף-זמביה.

סיום ב'סר א-זרקא. מימין: טום דינאר, ג'ק חביב, שרלה שדמי-וורטמן, אן קיוביץ, עידו שלם

אני מבקשת להודות לכל מי שבזכותו הצלחנו תוך כחצי שנה להעמיד את האירוע הגדול: צוות גשר לעתיד, מתנדבים ומשפחות מרמת יוחנן, אנשי האחזקה, המחשוב, ההגברה, הכספים והסטודנטים של אורנים, וכמובן הצוות היקר של שדמות שדאג לכל פרט. תודה לכם! ללא קיומכם כל זה באמת לא היה אפשרי."

פרופ' יאיר קארו על כנס שדמות:
 "אירוע מדהים ממש. יוצא דופן בהיקפו, משום שהגיעו קרוב ל-300 איש שחלקו כבוד לפעילות של שדמות בתחום של הקמת קהילות ותחזוקתן והקמה של קהילות צעירות בתוך הקהילות הותיקות. זה היה מופע הצדעה.
 באו אנשים מלמעלה מ-20 מדינות, וכך זכינו לחשיפה בינלאומית. הייתה נוכחות מפתיעה. מכל ארץ באה קבוצה, ובתוכה אנשים בכירים. נכחתי ביום הראשון. ממנו עולה שלקבוצה שעוסקת במנהיגות קהילתית מוניטין עצום שצריך לפתח אותו ולפרוץ הלאה.
 אני חייב לציין את ההיבט הארגוני המורכב של הכנס. הצוות המנהלי שליווה את שדמות בסיוע נגה ורפי עשה עבודה ראווה לכל שבח.
 ונסיים באחד מאירועי השיא של הכנס שבו שבק המיקרופון של חברת הקונגרס ורפי ציגלאוב, מהיר כדרכו, אץ אל הבמה ומעד בשוליה מרוב התרגשות היישר לעברה של חברת הקונגרס. ומו שלא ראה מעידה זו לא ראה מעידה ימיו!"

חברינו אן וטום, ממכון אספן. יחד נסינו להגדיר מרחב להחלפת מודלים, כלים, רעיונות, תקוות ופחדים. קשה להאמין איך תוך שישה חודשים בלבד, עם תקציב זעום יחסית, יצאנו לדרך והיום אנו מממשים בעצמנו את שאנו אומרים בשטח לגורמים ולחברי קהילות שאנחנו עובדים איתם. זה אפשרי. נפגיש שותפים מכל העולם ונשים את בינוי קהילה על סדר היום הציבורי.

מלכתחילה הדבר לא היה יכול להתקיים ללא הסיוע והתמיכה של ברוך שוגרמן, ראש השרות לעבודה קהילתית במשרד הרווחה, לאה שלם מהחטיבה להתיישבות בהסתדרות הציונית העולמית, סטיב הופמן ואורן ברץ מהפדרציה היהודית של קהילת קליבלנד, ג'ק חביב ממכון ברוקדייל בירושלים, ומר רוני דואק.

הכנס הזה מבקש לשים על סדר היום הציבורי לשם שינוי את ה'ביחד'. בקהל המיוחד הזה יושבים בני כל הדתות, נציגים מיבשות שונות, בני לאומים ותרבויות שונות; אנשי מקצוע, אנשי השלטון המקומי, חברי המנהיגות הפורמאלית והבלתי פורמאליות של הקהילה, חברי המגזר השלישי, חברי הארגונים הוולונטאריים ברמה הארצית וברמה המקומית, חברי וחברות קהילה מהכפר, הקיבוץ והמושב, מהעיר והמצפה בעמק במישור ובהר, מדרום ומצפון. המשותף לכל הקהל הזה הוא העניין הרב, האמונה הגדולה בקהילה כמסגרת ליצירת הון חברתי, אותו נכס ייחודי המבטא שותפויות בין אנשים, ארגונים וקבוצות ובעיקר כמסגרת המאפשרת לחבריה לקחת אחריות על חייהם ועל זולתם. זהו כנס המבקש ליצור מכנה משותף על בסיס ההבדלים הרבים ולהפכם לכוח מפרה ומצמיח.

אירוח המשלחת בב'סר א-זרקא

פרופ' רינה בן-שחר

מדבשה ומעקצה

איך התחילה העברית המדוברת לחדור לתיאטרון הישראלי?

הדוגמה הראשונה לקוחה ממחזה שהיה מפורסם בשנות החמישים - "שרגא פייבוש יורד לנגב", שכתב יצחק סלע (המחזה הוצג בתיאטרון "אוהל" ב - 1955). המשוחזרים הם בני זוג צעירים ואוהבים:

- אן:** אני מקווה, כי לעולם לא יארע שום דבר העלול להפריד בינינו.
- עמיחי:** שום דבר בעולם לא יפריד בינינו.
- אן:** ועתה, עמיחי, לך וגמור את העבודה. גם עלי לסיים. ברצוני להתייפות קצת, למענך...
- עמיחי:** להתייפות, אי אפשר...
- אן:** מדוע אי אפשר?
- עמיחי:** משום שכבר עכשיו יופך משגע אותי...
- אן:** אתה, אתה...
- עמיחי:** נו, מה אני?
- אן:** חברה'מן מאה אחוז.

האם זו עברית מדוברת? האם זו עברית ספרותית? לא זה אף לא זה, או קצת מזה וקצת מזה. רוב שימושי הלשון בדו-שיח האוהבים המצוטט לעיל הם שימושים אופייניים לעברית כתובה. לדוגמה: "אני מקווה כי לעולם לא יארע דבר העלול...", והשוו ללשון מדוברת: "אני מקווה שאף פעם לא יקרה שום דבר שעלול...!". אבל בסוף הקטע אומרת אן: "חברה'מן מאה אחוז" - אלה שימושי סלנג שרווחו בתקופת כתיבת המחזה.

רק בשנות השבעים התקרבה לשון הדמויות בתיאטרון הישראלי ללשון הדיבור הנהוגה בחיי היום-יום, ומחסום הזרות נפל.

הסגנון שלפנינו הוא סגנון מעורב, שבו יסודות מילוניים אחדים מלשון הדיבור של התקופה משולבים בהקשר של לשון כתב-על-תקנית. ואמנם, היסודות הראשונים מהעברית המדוברת שהחלו חודרים למחזות העבריים היו יסודות מילוניים (לקסיקאליים), שזוהו בתודעת התקופה כמייצגים לשון דיבור. לעומת זאת נטו המחזאים של אז לשמור על כללי הדקדוק של הלשון התקנית, ואף גילו העדפה לתופעות של העברית העל-תקנית. כתוצאה משילוב יסודות מילוניים "נמוכים" בהקשר לשוני "גבוה", הייתה לשון המחזות העבריים של שנות הארבעים עד סוף השישים לשון חסרת אחידות, מעין לשון דיבור, שאף כי נמצאו בה יסודות דיבוריים אותנטיים, נשארה

עד סוף המאה התשע-עשרה היתה העברית, כידוע, לשון כתב-לבד. לא היו קיימים בה אז סגנונות שונים המתפתחים בתחומי שימוש יום-יומיים של שפה חיה. בעיקר חסרה העברית את הפונקציות המגוונות של לשון דיבור, כגון לשון דיבור תקנית, לשון דיבור 'המונית', לשון דיבור 'מעמדית', וכדומה. המשאבים הלשוניים היחידים שעמדו לרשות הספרות והתיאטרון העבריים היו המקורות הכתובים של הלשון. עובדה זו העמידה בפני הספרות והתיאטרון קשיים מיוחדים כשהיו צריכים להתמודד עם עיצוב דיבור.

בשנות הארבעים כבר היתה ארץ ישראל מרכז הספרות העברית, שם חיו רוב כותביה וקוראיה. הלשון העברית הלכה והתמלאה וכבר היתה במידה רבה בעלת אופי של לשון חיה, ולמשתמש בה נפתחו אופציות שלא עמדו לרשותו קודם לכן. אולם זמינותם של אמצעים לשוניים חדשים ממציאות החיים אינה מביאה בהכרח לשאיבתם הישירה והמיידיית על-ידי הספרות והתיאטרון. בתרבות העברית לא היתה מסורת של כתיבת דיאלוגים המושתתים על עקרונות דיבור, כך שהסופרים והמחזאים היו בלתי מיומנים לחלוטין בטיפולם בלשון דיבור.

גם הגישה הנורמטיבית ללשון העברית, שהתפתחה בתרבות שלנו כתוצאה מהסתמכות רבת שנים של הלשון והספרות על טקסטים כתובים, חסמה חדירת יסודות מהעברית המדוברת לספרות ולתיאטרון. גישה זו באה לידי ביטוי במודעות גבוהה לכללי הלשון הכתובה, ובהתעלמות מהעקרונות ומהצרכים המיוחדים של לשון דיבור. העברית המדוברת בישראל נתפסה כלשון משובשת שאינה ראויה לשימוש בספרות ובתיאטרון, ובעיני רבים - שאינה ראויה לשימוש אף בתחומי היום-יום.

בשנות הארבעים המאוחרות ובשנות החמישים הסתמנו מגמות חדשות בתיאטרון העברי. בתקופה זו גדל מספרם של דוברי העברית, שנולדו בארץ או התחנכו בה, וגדל הקהל הפוטנציאלי של התיאטרון. נוסדו להקות תיאטרון חדשות, ומחזות של סופרים עבריים התחילו להיות מוצגים בארץ. בספרות ובתיאטרון ניכרה מגמה של התקרבות למציאות החיים בארץ: הסופרים והמחזאים החלו לכתוב על דמויות "צבריים" ועל הווי החיים הארץ - בעיות לוחמי הפלמ"ח, חיי הקיבוץ, קליטת עולים ועוד. גורמים אלה הביאו לכך שהפרטוראר הלשוני המסורתי הורגש כמלאכותי וזר, ונעשו נסיונות חדשים למצוא לו אלטרנטיבות, במגמה של התקרבות לעברית החיה. בעיצוב דמות ה"צבר" ניסו המחזאים לאפיין את לשונו ה"טבעית".

האם הדמויות ה"צבריות" במחזות שנות הארבעים-חמישים דיברו על הבמה עברית חיה, מדוברת, שהזכירה דיאלוגים אותנטיים בחיי היום-יום של אז? נבחן דוגמאות אחדות.

בלתי אונטנטית בעיקרה. תופעת הסגנון המעורב אפיינה גם את הדיאלוגים בסיפורת, וגילויים שלה מצויים בחלקים מן הספרות העברית עד היום.

שילוב היסודות מלשון הדיבור במחזות שנות הארבעים-חמישים נתפס בזמנו כסטייה גדולה מנורמות לשון הכתב הספרותית. בתקופה זו די היה בפיזור סלקטיבי של יסודות מהעברית המדוברת בטקסט, כדי לשלשנו תיראה לשון דיבור נועזת. תופעה זו אינה יוצאת דופן בתולדות הספרות: בלשונות שהקודיפיקציה שלהן הייתה נוקשה ושמרנית, די היה בחריגה מן הנורמה ביסודות בודדים כדי ליצור אפקט חריף של הפרת נורמות רווחות.

רק בשנות השבעים התקרבה לשון הדמויות בתיאטרון הישראלי ללשון הדיבור הנהוגה בחיי היום-יום, ומחסום הזרות נפל.

לסיום נבחן כמה ביטויים מהעברית המדוברת, שמחזאי שנות הארבעים עד השישים "העזו" לשלב אותם במחזותיהם, אך ייפו אותם קצת, כדי להכשיר אותם לשימוש, וכך יצרו, ככל הנראה שלא במודע, עירוב בלתי אונטנטי של סגנון ספרותי וסגנון דיבורי:

- מימי לא דחפתי חוטם לענייניך.

נתן שחם, "הם גיעו מחר", 1949 (והשוו לעברית מדוברת: 'אף פעם לא דחפתי את האף לעניינים שלך')

- ביקשתי אותך אלף פעם לא לתחוב את אפך.
חנך ברטוב, "שש כנפיים לאחד", 1958 (לדחוף את האף שלך)

- סתום פוך.
אהרן מגד, "בדרך לאילת", 1951 (סתום את הפה שלך)

- חפש אותו השד יודע היכן.
נתן שחם, "רגע של חולשה", 1958 (השד יודע איפה)

- הנח שטיוות.
בן-ציון תומר, "ילדי הצל", 1962 (עזוב שטיוות).

בשנות החמישים נראו ביטויים כאלה כחידושי סלנג נועזים. היום הם מעלים חיוך על שפתותינו.

ברכות

אדינה עסור אניטאזי הכן
אדינה עסור - אהואזת הנכד
אזאזוט זייקובס - אהואזת הכן
אדנה אייבנבאזום - אהואזת הכת
אזאה כהן - אהואזת הנכדה
אזיטל כהן - אהואזת הכת
אד"ר אזרלי טאק - אניטאזי כהת
אקנת קזד - אהואזת הנכדה
אד"ר טרה טזאן - אהואזת הנכדה

למורים לתנ"ך בכיתות א-יב
הזמנה ליום עיון
ללמד תנ"ך עכשיו (5)
ביום ה' י' בניסן תשע"א, 14 באפריל 2011
באולם בית הדומי (בית 46 קומה ד')
במכללה האקדמית לחינוך - אורנים, קריית טבעון
התכנסות בשעה 08.30

אורנים
המכללה האקדמית לחינוך

הפקולטה למדעי החברה והרוח והפקולטה לחינוך
החוג למקרא

www.ornim.ac.il ■ 1800-30-10-80

פני הוראת התקשורת במאה ה-21 לאן?

כנס אורנים לחינוך לתקשורת

כתבו: אריה קיזל ושרה שניא, צילומים: משה קסטוריאנו

בטכנולוגיות חדשות. "הצורך לחפש קשר בין הלימודים העיוניים למעשיים הוא אחת המטרות ששמתי לבגד עיניי. התהליך מעניין אותי יותר מהתוצר. הוא מכיל את כל התובנות של חשיבה, של התבגרות, של לקיחת אחריות".

ד"ר אריה קיזל מנחה את פאנל התלמידים

יוסי בר דוד, מפקח מגמות טכנולוגיות בתקשורת, הביע תקווה שמאורנים תצא בשורת הדיון בהוראת התקשורת שהופכת להיות משמעותית יותר. הוא הוסיף: "אני חושב שאין עוד מקצוע הוראה במערכת החינוך שתכיפות העדכון והשינויים בה גבוהה כל כך. הטכנולוגיה מקדימה את היכולות הכלכליות שלנו. לא פעם התלמידים מגיעים עם אמצעים משוכללים יותר ממה שביה"ס יכול להציע".

האם בני הנוער בישראל מקבלים כיום תכנים ראויים כדי להכשירם להתמודד עם העולם התקשורתי הסובב אותם או זה שבתוכו הם מתפקדים? מדוע מקצוע התקשורת בבית הספר העל-יסודי נותר מקצוע בחירה ומדוע הוא אינו מקצוע חובה לצד היסטוריה, אזרחות, תנ"ך, אנגלית ומתמטיקה?

פרס העיתונאי האקטיביסט של השנה המוענק על-ידי החוג לתקשורת זו הפעם הרביעית הוענק השנה לעיתונאים רביב דרוקר ועופר שלח על תכניתם "המקור" בערוץ 2. בשנים הקודמות הוענק הפרס לאלנה דיין, למיקי רוזטל ולאורלי יולנאי-פדרבוש וגיא מרז.

רביב דרוקר פתח את הרצאתו "למה ערוצי טלוויזיה צריכים תחקירים עיתונאיים?" בטענה: "אם אנו רוצים להיות רלוונטיים ומשפיעים עלינו להוריד את הכפפות. התחקירים צריכים להיות פרסונאליים לעיתים, דרכי עשייה שנויות במחלוקת לעיתים".

החוג לתקשורת במכללת אורנים פתח השנה ביוזמה חדשה- כנס אקדמי ארצי שנתי שמטרתו לחבר בין החינוך לבין התקשורת. "הצבנו בפני עצמנו לנסות להעמיד מדי שנה נושא משותף שיהיה במוקד המחקר והדיונים. והשנה הנושא הוא הוראת התקשורת בישראל היום", אמר בפתח הכנס ראש החוג לתקשורת, **ד"ר אריה קיזל**.

הוא הוסיף: "בעידן שבו התקשורת היא הזירה המרכזית, המעצבת או המשקפת, של העשייה הציבורית, של השיח הפוליטי ואף של היחסים הבינאשיים - יש מקום לשאול האם הוראת התקשורת בישראל כיום עדכנית דיה? האם היא עונה על צורכי התלמידים והסטודנטים שלנו? האם תכנית הלימודים התאימה את עצמה לצרכים הנדרשים ובקצב המתאים להתפתחות התקשורת ולקצב שבו היא משנה את חיינו? האם בני הנוער בישראל מקבלים כיום תכנים ראויים כדי להכשירם להתמודד עם העולם התקשורתי הסובב אותם או זה שבתוכו הם מתפקדים? מדוע מקצוע התקשורת בבית הספר העל-יסודי נותר מקצוע בחירה ומדוע הוא אינו מקצוע חובה לצד היסטוריה, אזרחות, תנ"ך, אנגלית ומתמטיקה?".

בהמשך אמר **ד"ר קיזל**: "בחלקים לא מעטים מהציבור הישראלי ובקרב מקבלי ההחלטות במשרד החינוך נחשב מקצוע התקשורת כמקצוע נידח. על אף מרכזיות התקשורת כזירה למאבק על דעת הקהל, לשיח הפוליטי, לעשייה הבינלאומית - היא עדיין נחשבת מקצוע לא חשוב, בוודאי לעומת היסטוריה ובמיוחד לעומת מתמטיקה. זה אינו מצב רצוי. חלק מאנשי משרד החינוך מביטים על התקשורת בלעג, בסוג של ציניות שמקומה אינו מתאים למציאות הנוכחית. השיח אודות תכנית הלימודים בתקשורת, מעמדה, חשיבותה והשינויים הנדרשים בה ובמקומה בקרב תכנית הלימודים הלאומית - חייב להשתנות. חובה לדבר על מה התלמיד הישראלי לומד מכיתה א' עד י"ב בתקשורת (אם בכלל) לפני שאצה הדרך לתכנית הלאומית (החשובה כשלעצמה) שיוזם משרד החינוך לחיבור מערכת החינוך לתקשוב, למיחשוב, ללוחות חכמים, לפסים רחבים, לכיתות מקוונות ולמהירויות-על".

יום העיון נפתח בדיון על מצב הוראת התקשורת בישראל בהנחיית **ד"ר אריאל פרידמן**. לדברי **דורית באלין**, מפמ"ר קולנוע ותקשורת במשרד החינוך, הדיון צריך להתחיל באקדמיה ולא דווקא במערכת החינוך. לדבריה, כ-130 בתי-ספר עוסקים בתקשורת: בחינוך הממלכתי, הדתי והערבי. בשני האחרונים זו מהפכה גדולה מאוד. לימודי התקשורת מתחילים כבר בגני הילדים, בבתי-ספר יסודיים ובחטיבות הביניים. מרב המאמצים נעשים בתיכון בגלל הגבריות. אנו עדים למהפכה שקטה שכוללת עדכון מבחינה אקדמית וגם עידוד התלמידים בשימוש

רק חלק מהמידע על המציאות, ואינן עוסקות בנושאים הרלוונטיים לבני נוער.

ממצאי המחקר מחזקים את חשיבות לימודי החינוך לאוריינות חדשותית. מכאן הצורך החיוני בשילוב אוריינות חדשותית כבר בחטיבות הגיל הצעירות של מערכת החינוך, ובמכללות להכשרת מורים, במטרה להכין את דור העתיד להיות אנשים חושבים ומגיבים, היודעים לתבוע מהתקשורת לפעול על-פי סטנדרטים של עיתונאות אחראית ומקצועית המעוררת שיח ביקורתי, ושומרת על איכות חייהם כאזרחי הדמוקרטיה.

בהמשך הכנס הוצגה ביקורתם של ארבעה חוקרים על תכנית הלימודים בפרספקטיבה של ההשכלה הגבוהה, ההוראה בתיכון, המגזר הערבי והמבט הבינלאומי, בהנחיית **ד"ר גבי ברזל**.

קטף מוראד-סלאמה, אחראית לימודי התקשורת במגזר הערבי הציגה את הקשיים ובהם תכניות לימודים לא עדכניות, תכניות לימודים אחידות לכל המגזרים, היעדר פיקוח ייחודי ומיעוט בימי הדרכה ומשאבים. היעדר ספרי לימוד בערבית, תרגומים לא מקצועיים. נתק בין תכנית הלימודים למציאות התקשורתית.

ד"ר עמית קמה מהחוג לתקשורת במכללת עמק יזרעאל טען ש"נדמה לכל קורא, צופה או גולש כי הוא יכול להביע דעה על המציאות התקשורתית. גם ללא צורך במחקר ו/או תיאוריה. הסטודנטים לתקשורת רוצים לעסוק במקצוע זוהרת ובפרסומת ותופסים את העיתונות לסוגיה כסרח עודף. זילות מכאבה

ד"ר עמית קמה

מלווה את לימודי התקשורת".

ד"ר איבון קוזלובסקי-גולן מתכנית התואר השני לתרבות הקולנוע באוניברסיטת חיפה הרצתה על הדרך שבה צריכה להיות מובנית הוראת התקשורת. **אורלי מלמד** מהחוג לתקשורת ולטכנולוגיה בסמינר הקיבוצים הרצתה על תכניות לימודים בתקשורת במבט בינלאומי. לדבריה, עלינו להתמקד במקום שבו יש לתקשורת תרומה משמעותית לעומת תחומי דעת אחרים.

במושב שבו נשמעו קולותיהם של תלמידי מגמות התקשורת מהתיכונים באזור נשמעו דעות מגוונות אודות הדרך שבה תופסים בני הנוער את התקשורת. הכנס נחתם בהרצאת **שילה דה-בר**, עורך ידיעות אחרונות לשעבר וכיום יו"ר ידיעות טכנולוגיות "על מה אנחנו מדברים כשאנחנו מדברים על עיתונות".

לדבריו, "התחקיר הוא תקשורת שמייצרת ראיות שלא הוצגו ע"י גורם רשמי אחר. התחקירים הם מוצר נדיר יחסית; הציבור אוהב את המחשבה שיש תחקירים אבל הוא פחות רוצה לצפות בהם. הרייטינג נמוך. לא בהכרח רוצים לדעת את כל הפרטים. האתגר האמיתי של תכניות תחקירים הוא לייצר קהל, לייצר הקשבה".

רבוב דרוקר

לא רק "האח הגדול" גם החדשות מעניינות את בני הנוער

הנוער מגלה עניין בחדשות ובאקטואליה, כך עולה ממחקר שנערך בקרב (412) תלמידי תיכון, יהודים וערבים, בכיתות ט' ו"א" מעשרה בתי ספר מקיפים במחוז חיפה והצפון, על-ידי **ד"ר אריה קיזל וד"ר מירה פוירשטיין** בחסות הרשות למחקר ולהערכה במכללת אורנים. מטרת

ד"ר מירה פוירשטיין

המחקר הייתה להעריך את מקום התקשורת החדשותית בחייהם של מתבגרים: הרגלי הצריכה והמשמעויות שהם מייחסים לה.

במחקר נמצא, כי הנוער מבלה בממוצע 3.8 שעות ביום באינטרנט, ו-3.13 שעות בטלוויזיה. 40% נוהגים לגלוש בין 3-5 שעות ביום, אך למרות הדומיננטיות של האינטרנט 83.8% דיווחו על צריכת חדשות דרך הטלוויזיה, לעומת 71.3% שמתעדכנים באמצעות האינטרנט. המחקר מצביע גם על תחומי העניין העיקריים של בני הנוער. 92.7% דיווחו שהם מעדיפים לצפות בסרטי טלוויזיה, 73.8% אוהבים תוכניות ריאליטי, ו-42.6% מתעניינים בחדשות ובאקטואליה, ו-30% מאמינים בחדשות. אשר לאינטרנט, 79.3% מתעניינים בעיקר ברשתות חברתיות, ואילו 38.6% מעדיפים לגלוש באתרי חדשות ואקטואליה. תכנית האקטואליה המועדפת עליהם היא "היום שהיה" (ערץ 10) שיש להניח כי הפורמט הסיפורי והקליל שגיא זוהר מציג בו את כותרות היום, מצליח לרתק 32.8% מבני הנוער מידי יום.

מרביתם תופסים את החדשות כחשובות אך מפחידות. החדשות מאפשרות להם "להרגיש שייכים לחברה ולמדינה", "להיות אזרחי העולם" ו"לדעת על המדינה ולהיות מעורב בה". עם זאת, הן מוצגות באופן מוגזם, מפחידות מדי, מציגות

ד"ר אריה קיגל

ומה עם זכויות כל באי בית הספר?

תקן בגלל תלמידים אלימים אשר יד המערכת קצרה מלהושיע בעניינם. מנהלים רבים מדי עומדים חסרי אונים אל מול הוריהם של התלמידים האלימים המאיימים עליהם וגורמים בכך להמשך המצב הקיים שבו תלמיד בודד הורס את חוויות הלמידה של כיתה שלמה ולמעשה הופך אותה לבלתי אפשרית בעליל.

בחד צדדיות זו כשלה הוועדה באי-הבנה של המעשה החינוכי. היא קפצה קפיצה גבוהה מדי, רחוקה מדי, נמהרת לעיתים, כמודל הדרישה (שמתייחס לילד כרכוש בידי מורה, כנתבע לבצע, לציית, להיבחן ולהיענש או לחלופין להיות מבורך על הישגיו) אל מודל שיתוף הפעולה (שלפיו הילד הוא המחליט יחד עם המבוגר).

ראוי לציין שנשיא בתי המשפט לנוער לשעבר, השופט בדימוס אהרון מלמד, היה בדעת מיעוט ועל פני מספר עמודים פירט באופן מנומק את דעתו. אני מבקש להביא ממנה מספר עקרונות חשובים שעמם אני מסכים.

ראשית, כותב השופט מלמד כי בשנים האחרונות חלה ירידה ברמת הענישה כלפי תלמידים בבתי הספר בישראל מצד מורים. זאת בעיקר עקב התייחסות מחמירה של משרד החינוך ובתי המשפט. השופט מצוין כי מורים חשים מאוימים מעורכי דין או, כדבריו, "חשים בצורך בעורך דין צמוד".

השופט מצוין כי בעשור האחרון מורגשת פגיעה קשה בזכות לסמכות ולהצבת גבולות על-ידי ההורים כלפי תלמידיהם. כתוצאה מכך הוא מאבחן עליה בעברות האלימות בבתי-הספר כלפי תלמידים וכלפי מורים. עוד מצוין השופט כי כתוצאה מכך הורים מתלוננים על כך שלמורים אין סמכות וכי הם למעשה במצב של אולת יד אל מול התלמידים. השופט מצוין "הנוער אינו נהנה ממצב של כאוס ואין ספק שרצונו האמיתי הוא לקבל יחס, חינוך והדרכה". השופט מציע שהוועדה תצרף את המילה חובות התלמידים לצד זכויות התלמיד ותובע שורה ארוכה של שינויים שעיקרם ההבנה כי התלמיד הוא חלק ממערכת חברתית.

טועה הוועדה שזנחה את האפשרות לקיים בבית-הספר מקום שבו יש כבוד לכל הבאים בשעריו. מקום שבו לכל הבאים יש זכויות ובעיקר ערכים. הוועדה העניקה מקום משני לקהילה לומדת-חוקרת המבקשת לייסד יחסי כבוד שוויוניים, שבהם למורים יש אחריות כלפי תלמידיהם וגם כבוד כלפי תלמידיהם והורים, אבל גם ללומדים יש כבוד כלפי מוריהם, כלפי הלמידה שלהם, כלפי ערכי החברה וכלפי חברהם לכיתה.

שיח שמשתיק את המורים, שמאיים על העוסקים בחינוך, שמפעיל כלפיהם עורכי דין ואוימים בתביעות הוא שיח שאין בו שום כבוד כלפי זכויות.

זהו שיח לעומתי, מתנכר, שאמנם מציית לאמנות בינלאומיות חשובות אך הוא דל, אינו מעמיק ולצער כולנו - אינו חינוכי.

פעולתה של ועדת השופטת סביונה רטלוי לעקרונות בתחום שמירת זכויות הילד, ובמיוחד הדו"ח החשוב שכתבה ועדת המשנה לחינוך בראשות פרופ' אורית איכילוב, ראויה לכל שבת.

הדו"ח חשוב כי הוא שם את הילד במרכז, כי הוא מחיל על ישראל נורמות של מדינה מתקנת, כי הוא מעניק מקום של כבוד לזכויות הילד ומבקש להרחיק מהחברה הישראלית עמדה המתייחסת לילדים כאל "חומר אנושי" הנתון לגחמות המבוגרים ובעיקר לגחמות האלימות של מוריהם.

ככל פעולה המבקשת לשנות מן היסוד כללים, ערכים, אמונות ונורמות ובעיקר תהליכי עומק, מצטיינת גם פעולת ועדת המשנה במיסויגריות משפטיות. וזו, במיוחד משום שמשפטית היא התגייסה לטובת צד אחד ושכחה כי כך לא משנים נורמות ובעיקר לא תהליכי עומק.

האקטיביזם המשפטי ממטבחה של ועדת המשנה לחינוך השיג מטרה הפוכה לגמרי; הוא ביקש לכפות על מערכת החינוך שיח שונה ומהפכני אך אקטיביזם משפטי זה דחה אפשרות לאבולוציה מתבקשת שתטמיע במערכת את הערכים החשובים של הדו"ח.

התוצאה שהתקבלה היא הפוכה. מערכת החינוך לא יכולה לשאת תקנה שכזו, שהיא בבחינת תקנה שהציבור (במקרה זה ציבור המורים) אינו ייתכן שגם ציבור ההורים) לא יכול לעמוד בה. מצער הדבר כי כעת נגזר על חלק זה בדו"ח החשוב של ועדת השופטת רטלוי כעת להיגזז בחלקו. דווקא בגלל החד-צדדיות האנטי-דיאלוגית של הדו"ח והאווירה החברתית האלימה שהנוער חי בה ומתפקד במסגרתה עולים וצצים בחברה הישראלית כוחות מסורתיים ושמרניים המסגינים את השיח כלפי זכויות הילדים אחרוניות. במסגרת זו יש להתנגד בכל תוקף לשיח התובע להדיר ממערכת החינוך את זכויות התלמידים כנושא מרכזי. בחירת דרך של אבולוציה חינוכית הייתה משיגה תוצאה ראויה יותר.

הטעות המרכזית של דו"ח המשנה לחינוך הוא בחד-צדדיות הזועקת שלו. אף כי הצהירה בדברי הפתיחה כי "זכויות אלו (של הילדים) אינן באות לפגוע בזכויותיהם של חברים אחרים בקהילת החינוך ובסמכותם המקצועית של העושים במלאכת החינוך", מבקשת ועדת המשנה להציב את זכויות הילדים לפני כל זכות אחרת בבית הספר, למרבית הפלא גם לפני זכויותיהם של ילדים אחרים. למשל, ללמוד בכיתה שבה תלמיד בודד ואלים במיוחד מפריע באופן תדיר את מנוחתם, מאיים על שלומם של תלמידים אחרים, מפעיל אמצעים חריפים של אלימות כנגדם ובעיקר מפר את זכויותיהם הבסיסיות להיות מוגנים. למרבה הפלא ועדת המשנה לחינוך שמה את זכויות הילד הבודד לפני זכויות המבוגר בבית הספר, המנהל, המורה, המחנך וכל אחד מבאי בית הספר האחרים. רבים הם בתי הספר בישראל שלא מצליחים לאפשר לתלמידים ללמוד באופן

ד"ר משה שניר

מעשים. למדנו כי אנשים מבוגרים צריכים לקחת בחשבון את עקרון המציאות – למעשים נדרש תקציב. אנו מבינים זאת היטב כי אנחנו אנשים מעשיים כמו "איש העסקים" שפגש הנסיך הקטן.

אבל בכל המערך הרציני הזה, ממוקד העשייה, חסרים לנו "רעיונות לא מעשיים". אלו אותם רעיונות אקס-טרטוריאליים שאינם רעיונות חוגיים או פקולטתיים אלא מרחפים כצינור של שאגאל באוויר. מי יודע אולי אי פעם הם יהיו למעשיים ויקבלו משקל רציני ונפח תקציבי. אבל כעת הם באוויר, בעלי ארשת פנים ילדית. רעיונות עם הפרעת קשב. ייתכן שזו סיבה מספקת לגנוז אותם.

"רעיונות לא מעשיים" אולי מתישהו יהיו למעשיים מאוד, אולם כעת יש להם יכולת לאוורר, לאתגר את המחשבה, לעורר אולי את הדמיון, אולי אולי להעלות חיוך על פנים רציניות, לעורר שחוק שחיוני כל כך במערכות חינוך, לייצר תנועה...

רעיונות לא מעשיים שיעלו כאן לא יידרשו מראש לשאלה התקציבית. הם גם לא יובאו לאישור של פורום כלשהו מכיוון שמעצם מהותם הם לא מעשיים. הם גם לא יעסקו בביקורת על אדם מסוים, שעשה או לא עשה משהו. אין להם נגיעה אישית ישירה במאן דהוא – הם שוחרי טוב וידידותיים לסביבה. הם לא יהיו ארוכים מדי – מקסימום 500 מילים. אם הם יעוררו אצל אחרים עוד מחשבות לא מעשיות, וטבעם של רעיונות מעין אלו הוא לעורר עוד מחשבות, בעליהן של מחשבות אלו מוזמנים להתארח כאן.

אל דאגה, הרעיונות הללו יגזלו רק עמוד במגזין, הם לא יהיו למעשים ואין מה לחשוש מהם. אולי הם יביאו למשיכת כתף על ילדותיותו של כותבם. לא נורא. הרי אנחנו מכשרים אנשים לעבוד עם ילדים.

משה'לה

החלטתי להציע למגזין המכללה "רוח אורנים" מדור קבוע שנושא "רעיונות לא מעשיים". במדור יעלו דווקא המחשבות שאיני מוצא דרך ליישמן.

הסיבות לכך יכולות להיות רבות: אי התאמה של הרעיונות למדיניות המכללה, אין מי שיוביל אותם מהתיאוריה אל המעשה, כולם רוצים בכך אבל אין תקציב, כולם רוצים בכך אבל לא הוחלט למי מהם לתת עדיפות, משרד החינוך אינו מאפשר, המל"ג מעכבת ועוד ועוד סיבות שכולנו כבר פגשנו והסכנו לחיות עמן.

בדרך כלל אנחנו אנשים מאוד מעשיים. אנו בונים תכניות כדי ליישמן בשנת הלימודים הקרובה. אנו מגייסים מורים ורושמים סטודנטים. אנחנו מלמדים, מעריכים ונותנים ציונים. אנחנו מקיימים ישיבות בענייני דיומא חשובים. אנחנו אנשים רציניים ובדרך כלל מעשיים.

כשאנחנו לא מלמדים ולא מתכננים לימודים אנחנו כותבים. אנחנו חוקרים את מה שישנו ואת מה שהיה ואת מה שהיה לפני מה שהיה. אנחנו מעבדים את המחקרים שלנו למאמרים ושולחים אותם על פני המים, לכתבי עת כמובן. אנו נוסעים לכנסים, רצוי בחו"ל, ואנחנו בונים כנסים כאן ומארחים בהם זה את זה. בכנסים הללו אנו מרצים את מה שכתבנו בתוך נישות זמן של 20 דקות, כי אנחנו אנשים מאוד רציניים וזמננו קצוב.

"רעיונות לא מעשיים" אולי מתישהו יהיו למעשיים
מאוד, אולם כעת יש להם יכולת לאוורר, לאתגר את המחשבה, לעורר אולי את הדמיון, אולי אולי להעלות חיוך על פנים רציניות, לעורר שחוק שחיוני כל כך במערכות חינוך, לייצר תנועה...

אנו פועלים בתוך ארגון רציני, עם הנהלה ופקולטות וחוגים, מועצה אקדמית עליונה, ועדת קבע, ועדת הוראה וועדת אקדמיטיביה גם – ובהן אנחנו מחליטים החלטות רציניות על הדברים הרציניים שיש לעשות ומסננים את כל מה שאיני מעשי. אנו בוחנים את החלטותינו בעבר ומנסים לראות אם ההחלטות תורגמו למעשים.

אנו מבקשים תקציבים למימוש רעיונותינו הרציניים, תקני הוראה, אולי עוד שעת תקן אחת מהמינהל הפדגוגי, אולי יוזמה חינוכית שתיתן מעט אוויר לנשימה כי בלעדיו אנו נחנקים ואיננו מייצרים

יחסי מרצה-סטודנט וחופש הביטוי
הרהורים ורעורים מאת ד"ר מילה שוורץ

אני מעריכה מאוד את חופש הביטוי ואת מה שקרוי "רוח אורנים". עם זאת, נתקלתי במצבים ביחסי מרצה-סטודנט שעוררו בי קודם תמיחה ולאחר מכן כעס והתנגדות. כל המצבים האלה מאופיינים, להערכתי, בחציית גבולות בין סטודנט למרצה. הנה דוגמה חיה לכך: חזרתי על מרכיבי הציון של הקורס (שרשומים גם בסילבוס) והדגשתי פעם נוספת שגם להצגת הרפרט בקורס יש מרכיב ניכר בציון הסופי. מיד שמעתי מאחת הסטודנטיות את קריאת ההתמרמרות הבאה: "איך את (המרצה) יכולה לתת ציון על הצגת הרפרט בכיתה כאשר אני לא ראיתי אותך רושמת משהו בזמן ההצגה?!"

הערה זו עוררה בי רצון להרהר על נושא חופש הביטוי וגבולותיו בהקשר של יחסי מרצה-סטודנט.

מערכות מידע באורנים – עבר, הווה ועתיד

שרה שגיא שוחחה עם שרי רגב, מנהלת מחלקת מערכות מידע באורנים, על עבודת הצוות המורכבת ורבת הפנים של המחלקה

במה עוסקת מחלקת מערכות מידע?

מחלקת מערכות מידע אחראית על ה"קמפוס הלוגי והטכנולוגי" שלנו, כלומר על רשת התקשורת, הציוד הטכנולוגי, מערכות המידע המנהליות והאקדמיות, תחום האינטרנט ותחום הידיאו והרדיו. המחלקה מטפלת בו-זמנית בפרויקטים רבים ומגוונים.

צוות מערכות מידע יצא ליום גיבוש מהנה באתר הסקי בגלבוע. התהפכו והתגלגלו מצחוק ומניסיונות הגלישה הכושלים. קינחנו בארוחה משבחת בחוות התבלנים וחזרנו פצועים, מאושרים ומגובשים. בתמונה מימין לשמאל, חלק מהצוות: מאור, משה, גנאדי, ניר, דודי, שבי (ל"מ), חן, שרי, רונן, מוריאל, אלבינה, אלכס / צילם: גיל שפירא.

אלו צוותים מרכיבים את מחלקת מערכות מידע ובמה הם עוסקים?

במחלקה ארבעה צוותים: תשתיות, אפליקציות ואינטרנט, וידאו ורדיו. **מוריאל אלבו** היא הרכזת המנהלית של המחלקה.

בראש צוות התשתיות עומד **אלכס ספיר** ועמו **עובדים גנאדי אוליאש, מאור זוהר ודודי כהן**. מלבד התקנה, תיקון ותמיכה בציוד הטכנולוגי, הצוות עוסק בניהול רשת התקשורת והשרתים ובאבטחת מידע. זהו פן הדורש התמקצעות עמוקה יותר.

בראש צוות האפליקציות והאינטרנט עומד **ניר נחום**. בצוות עובדות **אלבינה גלזמן וכן אלאוף-איסאקוב** בתחום ניתוח המערכות. **יש סוגו** מנהל את אתר אורנים ו**קרון גרין** עוסקת בתחום הגרפיקה ומדריכה בתחומים שונים.

בתחום מערכות המידע המנהליות אנו מספקים איפיון, יישום, הטמעה ותמיכה במערכות המידע המנהליות והאקדמיות השונות. הפרויקט המרכזי שלנו בשלוש השנים הקרובות הוא החלפת המערכת האקדמית המשרתת אותנו מזה 20 שנה, היא מערכת הקמ"ח ומערכת ניהול שיעורים (השימושון). המערכת מיושבת טכנולוגית ולא מסוגלת לספק לנו מענה להמשך. בשנה הקרובה נמפה את צורכי המכללה, ובהמשך צפויות לנו שנתיים מרתקות של יישום המערכת החדשה.

מדובר בתהליך טכנולוגי מורכב ובאתגר ארגוני התובע שינוי משמעותי בתהליכי העבודה הפנימיים.

בקיץ האחרון שודרג אתר האינטרנט של המכללה. אנחנו עושים רבות להעמקת המידע הקיים באתר, ובמקביל פועלים באופן מוגבר גם מחוץ לאתר: קידום אורנים במנועי החיפוש, נוכחות ב-facebook ופעולות נוספות.

אנו עובדים בשיתוף פעולה הדוק עם מחלקת השיווק. העבודה עם תהל בוטבול ועם צוות השיווק מהנה ומאתגרת, ודורשת מאיתנו לחדש מדי יום. היום הפתוח המוצלח מאוד שהתקיים לאחרונה היווה עבורנו אישור לאפקטיביות עבודת המיקרו במשותף שבבסיס שיתוף הפעולה בינינו וליעילות תהליכי הקידום האינטרנטיים הגלויים והסמויים שאנו מבצעים.

בתחום האינטרנט באקדמיה אנו עובדים בשיתוף פעולה יומיומי ופורה עם ד"ר ענת שמלא וצוות לימודים מקוונים בתחום ה-MOODLE במתן פתרונות ובסיוע טכנולוגי. לאחרונה הוזמנו, ד"ר ענת שמלא ואני, להציג את מודל העבודה המוצלח בינינו במכון מופ"ת בפורום מנהלי מערכות מידע ורכיזי תקשוב במסגרת יום עיון שהוקדש לנושא.

שיתוף פעולה מרכזי נוסף הינו עם ד"ר מדי ווליצקר-פולק ומשרד הרקטור:

השנה הוקם בשיתוף עם משרד הרקטור הפורטל האקדמי המנוהל ע"י **ד"ר שירלי מדז'ינסקי**.

בתחום התשתיות אנו מקדמים את השימוש בדואר אורנים ובקרב תצא הנחייה ממשרד הרקטור בנוגע למחויבות כל איש סגל להיות זמין בתיבת דואר זו.

צוות מערכות המידע המנהליות עובד על שיפור תהליך עדכון קורות החיים של המרצים באינטרנט, ועל הקמת מאגר התמחויות אקדמיות של הסגל. כל פריטי המידע יעברו אוטומטית לאתר האישי.

בתחום ההדרכות, הוקם אתר הדרכות טכנולוגיות בכתובת: guide.oranim.ac.il

בתחום הידיאו עובדים **גיל שפירא ורונן ציפוק**, עורכי הידיאו המצוינים שלנו, שבזכותם העלינו עד כה 90 סרטונים שונים לרשת שזכו בלמעלה מ-60,000 צפיות באתרים השונים. זאת בנוסף לפעילותם השוטפת כאיסטנטים בשיעורי הווידאו של אמנות ותקשורת.

רדיו אורנים מנוהל ע"י **משה קסטריאנו** ומופעל בחסות החוג לתקשורת. ברדיו כ-25 שדרנים עם לוח שידורים שגדל השנה בכ-30%. הרדיו משתדרג כל העת, והשנה נבנתה בו כיתת לימוד חדשה עקב התרחבות מגמת הרדיו בחוג לתקשורת. בקרב עומד לעלות אתר האינטרנט החדש של הרדיו.

כמה זמן את איתנו ומאיפה הגעת?

הגעתי לאורנים לפני כשבע שנים. נחשפתי לעולם מערכות המידע במסגרת שירותי הצבאי כטכנאית אלקטרוניקה. בעקבות זאת בחרתי ללמוד מערכות מידע בטכניון לתואר ראשון ושני. התחלתי את דרכי ב"אלינט" כסטודנטית-מילגאית, בתכנות וניתוח מערכות והמשכתי ב"קוואלקום" בהקמה ובניהול של מחלקת מערכות מידע.

שרי רגב

מה היה המצב באורנים מבחינת מערכות מידע כשהגעת לכאן?

הגעתי לאורנים לאחר תהליך של ייעוץ ארגוני שבו הומלץ על תפקיד מנהל מערכות מידע. היו כאן שלוש מחלקות נפרדות שעסקו בטכנולוגיה והנהלת המכללה החליטה לאחדן.

איך התחיל התהליך?

כשהגעתי היה עליי למצוא דרך לאחד את שלוש המחלקות: מערכות מידע של המנהלה, שמ"ח (שירותי מחשב בחינוך, חלקית) ויחידת האינטרנט. הדבר הצריך חשיבה מחודשת; החל מהתשתיות, דרך המערכות השונות וכמובן ארגון כוח האדם. גיבוש שלוש היחידות למחלקה אחת ארך כשנתיים. בהמשך השתלבו במחלקה עריכת הווידיאו בחוגי האמנות והתקשורת, המחלקה האורקולית ורדיו אורנים.

במקביל, במהלך השנים, גייסנו למחלקה אנשים מקצועיים בתחומם, שעבדו לפני כן בחברות מובילות. למדנו לא להתפשר על מקצועיות ואנו נהנים מהפירות. המובן מאליו היום נראה כמעט בלתי אפשרי לפני שבע שנים. לכל אורך הדרך קיבלתי תמיכה מדהימה מהנהלת אורנים, והרי ידוע ש"הכל מתחיל מלמעלה". אני מאמינה שהדרך שעשינו התאפשרה אך ורק בזכות התמיכה, הליווי והקצאת המשאבים ע"י הנהלת המכללה.

איך את רואה את ההבדלים בין עולם ההייטק לבין אורנים?

ההבדל המהותי הוא המעבר ממקום של 'כאן ועכשיו' ו'דחוף לאתמו', של עבודה בלילות מול ארה"ב למצב של יציאה הביתה בשעות האור. אגב, המייל הראשון שכתבתי בעברית היה באורנים... לאחר כשנה נוכחתי לדעת כמה מורכב האתגר באורנים וכמה רבה העשייה שאותה ניתן לעשות בשעות עבודה סבירות כשהעבודה מתנהלת ביעילות.

ההבדל האחרון והמשמעותי ביותר הוא ההזדהות הערכית והרגשית הגדולה שאני חשה כלפי אורנים; יותר עברית ופחות מינוחים לועזיים. חיבור לערכים, לחינוך ולציגות ונטישה של הציגיות. זהו המהפך האמיתי. למעשה, העובדים והחברים השותפים לעשייה באורנים גורמים לך להשתנות באופן אישי ולא רק בעבודה.

לאחרונה חזרת אלינו לאחר תקופה של כחצי שנה של חופשת לידה. האם את רואה את היחידה ואת אורנים בכלל בעיניים חדשות?

אני חושבת שזה נפלא לצאת ולחזור בעיניים רעננות יותר. זה טוב לאדם וטוב לארגון. חופשת הלידה שלי הייתה הזדמנות נפלאה להעצמה אישית של העובדים במחלקה, שנוהלה ע"י אלכס וניר ביחד. שמעתי המון שבחים על המאמץ המוגבר שלהם בתקופה הזאת וזו ההזדמנות שלי להודות לכל עובדי המחלקה על החזרה הנעימה שלי לעבודה בזכותם.

חופשת הלידה היוותה עבורי, כמנהלת היחידה, הזדמנות לראות את אורנים באור אחר, בעיניים 'חיצוניות', קרובות יותר לנקודת המבט של בנותיי, בנות ה-15 וה-10, על הטכנולוגיה ועל ההתנהלות היומיומית.

באיזה אופן זה האיר את עיניך?

ראיתי שאצל הבנות שלי אין הפרדה בין היומיום והטכנולוגיה. הטכנולוגיה היא חלק מהחיים בכל המישורים. ההתנהלות כולה מתבצעת במכשירים ניידים. ניתן להוריד אפליקציות באופן חופשי. גיליתי שהבנות שלי דוברות שפה שאנחנו לא מכירים ולכן הן לא זקוקות להדרכות ולהסברים. הן לא מחפשות את המוכר אלא מחפשת את הבלתי מוכר.

ואיך התובנות הללו משליכות על ההיערכות הטכנולוגית באורנים?

אני מאמינה שכיתות המחשבים כבר לא תהיינה כיתות מחשבים אלא כיתות רגילות והתלמידים בעתיד יהיו מצוידים באייפדים, אובסמארט-פון, כדי להשתתף בשיעור. הסטודנטים היום הם דור שקרוב יותר לילדים שלנו מאשר אלינו, וזקוקים פחות ופחות להדרכה בתחומים הללו.

המרחב הפדגוגי הוא לאו דווקא הכיתה. עזרי ההוראה נמצאים בידי הסטודנטים והמרצים. לכן ניתן לצאת איתם לטבע, לסוירים ולפעילויות אחרות מחוץ לכיתה.

בעיני היום כיתות המחשבים, שבהן המחשבים 'מחוברים לקיר', הן מגושמות ומיושנות.

החיבת הנוסף הוא יכולת הבחירה החופשית שלנו להשתמש במיליוני הכלים והמערכות המופיעים באינטרנט בחינם ואשר אינם בהכרח תחת הגג הארגוני של אורנים. התחלנו לקיים הדרכות לסגל האקדמי והמנהלי בנושא הזה.

ומה המסר שלך לסיום?

במערכות מידע כל יום הוא יום חדש שבו נפתחות אפשרויות חדשות ואנחנו צריכים להיות פתוחים, סקרנים וגמישים.

במקביל לפרויקטים במערכות מידע אנו עוסקים ב'הקמת' הדור הבא. בנות נולדו למוריאל ולי, בן נולד לניר ואלכס התחתן וכבר עוסק בהרחבת המשפחה... אנו מאחלים לעצמנו עוד הרבה אירועים שמחים גם בהמשך.

מתוך מכתב למרצים ד"ר שי שפיר וקובי שפר, שנכתב לאחר סיוור לימודי של שלושה ימים במדבר, במסגרת הקורס "חיי והצומח בעונות ובבית גידול", למורים לבית הספר היסודי.

קובי ולי פיקרמן!

היציאה אל הטבע, אל הפרחים הפתוחים, אל פיסות האדמה
 הלא אורגניות היא חוויה מיוחדת המביאה את האדם להתרחבות
 רבה, להתרחבות הרוח ולבלטאות חוויות מסוג צד יוצרות זיקה
 אסביבה לבה אנו חיים ולעולם החי והצומח הסובב אותנו, ואתה אנו
 מחזינות אפניה אידים וילדות אנו מתעדים אהך ואלמד.

הצאת אותן חוויות לחוויות אנו על הטרנו בסיוור נאם הלאר
 בסיוורם של הקורס, נאם אעלות צאת האופן יליר וכן, הנובך
 מתק צולמנו הפנימי, ומתק דואמה אילית ואל כסיסמה
 חינוכית-צרכית ריקה ומרוחקת

בנוסף אכן, חלוב אנו אציין להיאוד והיציאה אל הטבע, כהפ
 נעלים בהדרכתכם, מחזימים את החוויה עצרת מונית. הצאת
 הידך הרה והרהה לנאם, האהבה הבחתי תלויה לנאם אמתום
 והניסיון העליר, הצלחתם אקלות ולפניכם עבורנו את עולמו של
 הטבע, את סודותיו המפליאים ואת יוסיו של העולם לבו אנו
 חיים. צמח רה עוד יעדדו בנו קריאות בהתלהבות לנאם אהרה

חיפולית צעירה או יונק גדול ממדי, אכן מלח קטנה או קינון רחב ידיים. בהתייחסות הצו
 לנאם אל הטבע, הנדירה כל כך בהקוסמוס והתרבותנו, מהווה מופת אמורה איכותי ומשמעותי, ומחזירה להרה גדולה
 אמתוכים להייון רוצים אריות.

המפאם הבחתי ממציץ עץ עולם הטבע, הוסיק נבהק מוחלי אנדבק העיוני-תיאורטי, והללים את חווית הלימוד החוויה
 מקיפה, רחבה וממתיקה. מול עינינו ראינו את ההתרחשויות הפיאולוגיות אמיתיות, את התפקאות העליר החיים הלונות, את
 ההתאמות הלונות של האורגניזמים אבית הפידול לנהם ואת הקלרים וההלכות לבין כל אלו, ומבט אחד כזה לא ילווה
 אף אהבהרים ארוכים.

א.ד. גורדון כותב בהלימותו בהרכ "האדם והטבע" - "יודעת ביום הפוא, בן אדם, את הטבע, כי יעיו עינך וכל
 חולק כי איויים, אכן כי פתוח, מוחך כי ממוקי אלא תבך אף את החיים - והבנית את הטבע. ואל יעיר עוד
 ביום הפוא אור חוכמתך ומדעך אור קר ונורא, כי יעיר אור חי, שופך מל הפולמות וידעת ביום הפוא,
 בן אדם, כיבד חיים את הטבע - כי תרבה אדעת..."

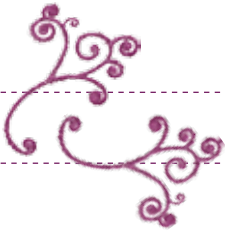
תודה על הידך ועל ההפנה של עולם הטבע, ובמיוחד על אהבת הטבע שהורחתם אנו בסיוורם הנדירים!

בהרכה,

מיכאל סליצקי-קצמן, הלם הפטופנטיות והסטופנט הקורס החי והצומח בזמנו, הלע"א.

צילום: שי שפיר

סיפרה על ניסיונה הארוך בתחום ושיתפה בתובנותיה:

"המורה הרוחני שלי הוא בובת יד בשם אדון ירקוני. ממנו למדתי כל מה שאני יודעת בתיאטרון בובות". "אני מסתכלת על הבובה וכך בוגמת לה חיים, אחרת זה סתם בד עם גומי. צריך לחוש אותה כהמשך של האישיות שלנו. כשאני מתבוננת בבובה אני מוודאת שהיא מסתכלת על הקהל".

ד"ר נעמי יואלי / צילום: עובד גור

אלונה פרץ הדגימה את עקרונות גישתה בתחום האימפרוביזציה. היא מיישמת בעבודתה באורנים את עבודת המאסטר שלה בתחום האימפרוביזציה בחינוך: איך לשפר את יכולותיו של איש החינוך לעתיד להיות קשוב בו-זמנית לעצמו, לסובבים אותו (ילדים, מורים) ולמשימות הלימודיות מתוך גמישות פנימית ויכולת תגובה למציאות משתנה.

חתמה את יום העיון בקבוצת התיאטרון של אורנים בהופעתה כקבוצת תיאטרון פלייבק בהנחיית של **ורדה קנול-יהלום**, שאף ארגנה את יום העיון. בתיאטרון פלייבק הקהל מביא את סיפוריו והשחקנים משיבים לו אותם בדרך בימתית. אין לדעת לאן יתפתחו הדברים משום שיש משמעות בלתי צפויה לאופן שבו סיפור נפגש עם שחקן ומהדהד בתוכו. הסיפורים עסקו, כאופיו של יום העיון, במפגשים מעצבים בין האמנות לאדם ולתחום החינוך. השחקנים **אורית, ניר, שני ודנה** והגיטריסט **יהל** הפליאו לשחק.

ורדה קנול-יהלום / צילום: רועי רשלס

לכל אורכו זימן יום העיון למשתתפים חוויות רבות עוצמה והסתיים בתחושה של התעלות אמיתית.

תודות המארגנים נתונות **לרפי וגמרוד** - צוות הגברה ותאורה מסור ומיומן, **לסנדרה, חן ותמר**, מזכירות בפקולטה לחינוך, שהן בכל מובן A Team. **ולרוגן וגיל**, צוות הצלמים המקצועי שלנו המתעדים במקצועיות ראווה לשבח כל אירוע.

קבוצת התיאטרון של אורנים / צילום: גיל שפירא

יום העיון "אמנות יצירה חינוך ומה שביניהם" נערך זו השנייה ביוזמתו של צוות המורים בתחומי הדרמה והמבע היצירתי ושילוב אמנויות בחינוך, צוות האמון על הוראת דרמה ותיאטרון, מוסיקה, תנועה, קולנוע וכתובה יוצרת בפקולטה לחינוך ובחטיבת המח"ר. מטרת יום העיון הייתה להפגיש את הסטודנטים עם מגוון הפנים והאפשרויות של האמנויות השונות בדגש על אופני המפגש שלהן עם שדה החינוך שבו הם יפעלו בעתיד. קיומו של הכנס התאפשר הודות לתמיכתן של **ד"ר דינה לרון**, דיקן הפקולטה לחינוך, ו**אילת להב**, ראש המסלול לגיל הרך ועל כך נתונה להן תודת המארגנים.

הופעתו של **יוני רכטר** ביום העיון התאפשרה הודות למרצות הממונות על החלק המוסיקלי של הכנס, **חוה חצור ושרה זוטא**, הפועלות במסירות מזה שמונה שנים למען קיומם של קונצרטים לסטודנטים במסגרת הפקולטה לחינוך. השנה איחדנו לראשונה את הקונצרט עם יום העיון ובהמשך ייבחנו הניסיון הזה על ידי המארגנים.

יוני רכטר / צילום: שרה שניא

יוני רכטר שילב קטעי גנינה ושירה עם דברי הסבר מאירי עיניים. הוא התעכב בהרצאתו על שלושה צמתים ביצירתו: הכבש השישה עשר, העבודה עם **אריק איינשטיין** והעבודה עם **דוד גרוסמן** על "איתמר פוגש ארנב". לדבריו, אין הבדל בין כתיבה לילדים לבין כתיבה לכל סקטור אחר. מבחינתו הטקסט הוא שקובע את המוסיקה. "כתיבה בעיני היא תהליך שנובע מאלתור, מחיפוש. לא מניתוח אקדמי. (כשמוסיקולוגים מנתחים את המוסיקה שלי אני לא מבין על מה הם כותבים...) אני רואה בטקסט התרחשות דרמטית". "לעבוד עם אריק היה לעבוד עם שחקן אבל עם יכולת קולית מדהימה. הקול שלו הוא סוג של פלא. הוא הזמר הכי טוב שהיה פה. והוא גם חבר".

גיל סוסקין, תרפיסטית בתנועה, מלמדת תנועה בגיל הרך וכותבת דוקטורט בתחום, הסבירה עד כמה יכולה עבודה בתנועה להועיל לילדים עם צרכים מיוחדים. המוטו שלה: "ביום שמתחיל בתנועה אני לא צריכה ריטלין". סוסקין זרקה כדורים לקהל המשתתפים וביקשה מהם להתמסר זה עם זה ולבדוק עם עצמם עד כמה היו אקטיביים או פסיביים. "האם מסרתם רק למי שאתם מכירים? האם הכדורים שעפים הלחיצו אתכם?" "עם ילדים לקויי למידה - זו החוויה שלהם. כל הזמן מגיעה אליהם אינפורמציה מכל הכיוונים".

ד"ר נעמי יואלי, שחקנית, במאית, יוצרת תיאטרון בעלת קול ייחודי, ממקימי תיאטרון הבובות "הקרן" בירושלים, הציגה מבחר קטעים,

”מוזיאון – מוסד שמתכנסים בו אנשים שלא לצורך קניות”

שרה שגיא שוחחה עם ד”ר גילה בר אור, מרצה לאמנות ומנהלת ואוצרת המשכן לאמנות בעין חרוד, הרגל השקת ספרה ”חיינו מחייבים אמנות”

אין אפשרות להתבונן בתרבות משום סוג, עורר אנטגוניזם בלשון המעטה. את התואר השלישי עשיתי במקביל לעבודתי באורנים. אורנים גם השתתפה בהוצאת הספר שלי יחד עם אוניברסיטת בן גוריון.

מה תפקידך באורנים?

ד”ר גילה בר אור בהשקת ספרה / צילום: שרה שגיא

אני מלמדת במכון לאמנות בראשותה של ד”ר יעל גילעת מוזיאולוגיה, שמשלבת היסטוריה של מוסד המוזיאון ודיון במקום שלו היום. אני מלמדת גם אמנות ישראלית. אני מלמדת מוזיאולוגיה ואוצרות.

משנה לשנה עולה החשיבות של אורנים במחשבה ובפעילות שלי. למשל, המפגש עם תלמידי התואר השני הוא בשבילי מפגש מפרה מאוד ואני חושבת שזו הזדמנות בלתי רגילה להיחלץ מלימוד אקדמי שהוא למדני לשמו. הזדמנויות כאלה ניתנו לי באוניברסיטאות, ועם כל הקסם שבליוי תלמידי מחקר שכל עניינם הוא המחקר שלהם, אפשר ללמוד ולהתעשר ממפגש עם תלמידי התואר השני באורנים, שרבים מהם אנשים בעלי ערך, המשקיעים את כל מאודם בקידום החברה שלהם, בחינוך, בביה”ס, בקהילה. אנשים פתוחים מאוד ברובם שיוצרים אינטראקציות זה עם זה באקלים המועדד והמכבד שאורנים נותנת. זו מבחינתי חוויה שאני יודעת להעריך אותה יותר ויותר.

ספרי מעט על המשכן לאמנות בעין חרוד.

המשכן לאמנות הוא מוזיאון שראשיתו בשלהי שנות ה-30. יש בו אוסף שנאסף כבר אז והמוזיאון המשך לאסוף ולהציג. ב-1948 נחנך המבנה המיוחד שמבוסס על תאורה טבעית. בפעילות שלי כמנהלת המשכן וכאוצרת של רוב התערוכות בו אני מנסה לקשור את זהותו המתפתחת כיום לשלבים שכוננו אותו, לקהילה שיצרה אותו, להקשר ההיסטורי ולדילמות ממבט שהוא רלוונטי להיום.

האם המוזיאון נותן עדיפות ליוצרים מהתנועה הקיבוצית?

התערוכות והספרים מתייחסים בעיקר להיסטוריה קרובה וגם לאמנות עכשווית. המשכן הוציא עשרות רבות של ספרים וקטלוגים. הדיון לא מתמקד דווקא באמני קיבוץ ולעתים הוא גם לא מוגבל למדינת ישראל, משום שתרבות נשפדת בהקשרים הרבה יותר רחבים. למשל, בחנו במוזיאון את הקבוצה, קרי הסיפור

גליה, ספרי קצת על עצמך. כמה שנים את באורנים?

הגעתי לאורנים לפני 9-8 שנים. אביילדת עין חרוד מאוחד. למדתי תולדות האמנות והיסטוריה של עם ישראל. המשכתי לתואר שני במכון להיסטוריה ולפילוסופיה של המדעים והרעיונות לדוקטורט בבית הספר להיסטוריה. כל התארים מאוניברסיטת תל-אביב. המחקר ”חיינו מחייבים אמנות” עוסק בתפיסות שונות של האמן, של התרבות הגבוהה ושל יזמות בכלל בתנועות הקיבוציות, בהקשר של תפיסת היחיד בחברה מגויסת מסוגים שונים.

הסיפור הוא מקרה מייצג של בנייה והפעלה של שני מוזיאונים: האחד בעין חרוד, שמשתייך לקיבוץ המאוחד, והאחר בהזורע, שמשתייך לשומר הצעיר/הקיבוץ הארצי.

ספרה של גילה בר אור ”חיינו מחייבים אמנות”

הסיפור משמש מקרה מבחן בכך שהוא מהווה קצה חוט להבנת מבני עומק מורכבים מאוד.

מהמחקר הזה התפתח הספר?

הספר ”חיינו מחייבים אמנות” מבוסס בעצם על התזה לדוקטורט. הספר ראה אור לפני שנה. כך גם הספר ”קיבוץ-אדריכלות ללא תקדים”, שבנייתו – תוך שלושה חודשים בלבד – התאפשרה רק משום שהוא התבסס על המחקר של ”חיינו מחייבים אמנות”.

לשני הספרים משותפת התפיסה שחשוב לבחון הקשר פוליטי-חברתי-תרבותי ספציפי גם כאשר מדובר במושג ”המשוגע לדבר”, תופעה שלכאורה הבסיס שלה הוא עצמאותה ביחס למצע בית הגידול שלה. הטענה שלי היא שיכול להיות שעצם המושג הזה ואפשרות קיומו מעוגנים במצע בית הגידול שלי.

זאת אומרת שתהייה חברות שבהן יתקיים המושג הזה של המשוגע לדבר, למשל דמותו של ואן גוך בחברה המודרנית, או דמות אמן כמו חיים אתר או משה קופפרמן בקיבוץ המאוחד בלוחמי הגטאות. אך יהיו גם חברות שלא יתנו לכך מקום, כמו למשל בחברה הקומוניסטית ובשומר הצעיר בתקופה שהיה מושפע מרוסיה הסובייטית. לא במקרה לא צמח שם ’משוגע לדבר’ כמו חיים אתר או משה קופפרמן.

בתואר השלישי הנושא פותח. שני התארים היו בינתחומיים. דיונים בינתחומיים לא היו מקובלים ולא הוכרו כלל במחלקה לתולדות האמנות. כל סיפור הפרשנות לסוגיה, שבלעדיו

המשכן לאמנות בעין חרוד

לשאלות של קהילה ושל דימוי של קהילה. במובן הזה התערוכה מתקשרת למה שתיארתי כעיסוק של המוזיאון, שאינו מתמקד באמני קיבוץ בלבד אלא שואל שאלות על משמעותה של קהילה ושל מוסד כמו מוזיאון, שהוא אחד המוסדות האחרונים שבהם מתכנסים אנשים לא לצורך של רכישות וקניות.

מה יחס המוזיאון לדור הצעיר יותר?

במוזיאון מתקיימות גם תערוכות של אמנים צעירים מאוד; לעיתים קרובות קבוצות אמנים ולעיתים אף תערוכות שיוצרות אינטראקציה עם קהל באופן שמשלב תחומים כמו קולנוע, תיאטרון והיבטים של החיים. למשל, קבוצת אמנים הציגה כאן תערוכה בשם גרייסלנדס פאלאס שכללה מסעדה של אוכל קוריאני שבושל על אש חיה באולם עם הופעה של שירי אלואיס בביצוע אחד מאמני הקבוצה ואמנית אחרת הגישה על סקטים. כך במשך שלושה ערבים. המוזיאון העלה אופציות נוספות לבניית מערכת יחסים בין אמנים לקהל וניסה לשקף גם שאלות של תרבות עכשווית.

מה התכניות העתידיות של המוזיאון?

בקרוב מתוכננת תערוכה שתעסוק בפמיניזם בעולם האורתודוקסי. כרגע אני עובדת עם מירוות עיסא, שאותה הכרתי באורנים, על תערוכה שהיא תאצור כאמנית וכאוצרת. התערוכה תציג אמניות ערביות שבדרך כלל אוצרים אותן גברים, ואין בעצם אוצרת, אף שיש כל כך הרבה אמניות נפלאות ונועזות מאוד שצמחו בקהילה הערבית בישראל.

הרשמי של האמנות הישראלית. שיאו הוא כינון אמנות מודרנית בשנות ה-20 בתל-אביב, אחרי תקופה של התנסויות בבצלאל בירושלים, והמשכו באמנות המודרנית של המופשט, של מה שמכונה דלות החומר וכן הלאה.

עלתה שאלת מקומן של חוויות כמו פליטות, כאב, יהדות, שואה. השאלה לא הייתה איפה יש אילוסטרציה לחוויות האלה שכה רבים מתושבי הארץ חשו אותן, אלא האם התפתחה אמנות שהיה בה ביטוי לחוויות מסוג זה, ושלא מצאה את מקומה במוזיאונים המרכזיים, בכתיבה של המבקרים המרכזיים או בבתי הספר המובילים לאמנות.

הייתה כאן אמירה שהמוזיאון בחר לעמוד מאחורי אמן או אמנית שאינם במוקד ההתעניינות ולהקדיש להם את כל החלל של המוזיאון לפרק זמן ממושך, להקדיש זמן רב למחקר, שכל פרט בו חשוב, וגם לגייס כספים להוצאת ספר.

” אפשר ללמוד ולהתעשר ממפגש עם תלמידי התואר השני באורנים, שרבים מהם אנשים בעלי ערך, המשקיעים את כל מאודם בקידום החברה שלהם, בחינוך, בביה"ס, בקהילה. אנשים פתוחים מאוד ברובם שיוצרים אינטראקציות זה עם זה באקלים המעודד והמכבד שאורנים נותנת. זו מבחינתי חוויה שאני יודעת להעריך אותה יותר ויותר.”

מי עורך את המחקר?

אני עורכת את המחקר. באחד במאי 1998, ביום העצמאות החמישים למדינה, יצא ספר בשם "עבודה עברית" שבדק מה נשאר מחוץ לקנון של האמנות הישראלית. התברר שמה שנשאר בחוץ הוא מה שמדינת ישראל רואה כצידוק לקיומה: ארץ מקלט ובר תמיד לשואה. ניסיון להסביר את מהות הפער הזה ולמה רלוונטי לדון בכך בשנת החמישים למדינה.

ומה המגמות כיום?

המשכן עוסק גם באמנות עכשווית. כרגע מוצגת בו תערוכה של עידית לבבי שאצר יניב שפירא, עמיתי לעבודה במוזיאון מזה שנים. עם תום לימודי הדוקטורט שלו הוא יחזור להוות דמות מרכזית במוזיאון. עידית היא אמנית מרתקת ודמות שהשפיעה על רבים והיא ממשיכה לצמוח ולהתפתח כאדם וכאמנית.

התערוכה של עידית שנקראת "שעת התבהרות" נקשרת כאן במוזיאון לתערוכות נוספות שמוצגות במקביל לה, אדריכלות הקיבוץ ותערוכות נוספות של גנים, ובכלל זה עבודת הצבה בספרייה של האמנית נונה אורבך (גם היא מלמדת באורנים). עידית מציגה בתערוכה ציור שהוא תם בצבעים ובדימויים וגם סופר-מתוחכם. הוא מקיים דיאלוג עם מושג האינקונה ולפעמים אף עם מושג הטוטם, היות שחלק ניכר מההתכוונות שלו היא

אקדמית עם האתגרים הניצבים בפני החברה הערבית. תוך תקופה קצרה, בשנים 2006-2007, רבים מהאקדמאים הצטרפו לעשייה הזאת.

ד"ר ג'בארין שם דגש מיוחד על פרויקט העוסק בתחום הכשרת המורים הערבים, מתוך מטרה לבדוק את הקיים ולהציע חידושים ותיקונים. שני פרויקטים נוספים עוסקים בשלטון המקומי ובקידומו ובקידום השפה הערבית בישראל במסגרת החינוכית ובמרחב הציבורי. כמו כן, מוקם מאגר מידע על כל מה שנכתב על החברה הערבית בכל השפות.

ד"ר ניר רסיסי הנחה את המושב הראשון, שבו הוצגו ונדונו היבטי הרב-תרבותיות של פרחי הוראה ערבים במכללות עבריות, לצד נקודת המבט הייעוצית ותפיסת תפקיד המדריכה הפדגוגית הערבייה במכללות ערביות ועבריות, והציע לחשוב על הקושי הכרוך בלהיות מיעוט לאומי בישראל מהיבטים שונים. "זה דבר שצריך לשים אותו על השולחן ולא לטאטא אותו".

יליד מולא שאל: האם עלינו ליצור בוגרים שמסוגלים לשנות את המציאות ומצוידים בחשיבה ביקורתית או לייצר בעלי מקצוע שהולכים להתפרנס ולהסתגל למערכת על חוקיה הגלויים והסמויים?

יליד מולא

לדבריו, הסטודנט הערבי בא מבתי-ספר (יסודי, חס"ב, תיכון) שמדגישים יותר את יכולת השינון ולא את החשיבה, מקומות שבהם המורה במרכז והתלמיד פאסיבי ואינו שותף ללמידה.

אין קורס שעוסק בחברה הערבית ובמה שמתחולל בה, וכל זאת בקונטקסט של חברה פטריארכאלית. ליחיד אין לגיטימציה ליחוד משלו, לשונות.

המערכות החברתיות, המשפחתיות והבית-ספריות מעצבות חוויה שבה יש דיכוי של היחיד ושל זכותו להיות בעל עמדה כלשהי בכל נושא. הצעירים האלה הם חסרי יכולת אוריינית אקדמית. השפה שלהם סיפורית, ציורית, מליצית, נשענת על הדמיון המפותח ופחות על חשיבה אנליטית-מדעית. הדבר מתבטא באוניברסיטאות ובמכללות בכתובת עבודות ובהשתתפות בכיתה.

האם לחינוך הערבי מטרות שונות מאלה של העברי? שואל מולא. אם כן, איך הדבר מתבטא בתכניות הלימודים? האם יש

בדברי הפתיחה שלה קידומה **ד"ר מדי וליצקר-פולק** בברכה את השתתפותם של אורחים ממוסדות אקדמיים עמיתים, ובהם מכללת סכנין, כביטוי נוסף לשותפות הפוריייה בין שתי המכללות בייזום ובארגון כנס סכנין-אורנים לחינוך, לסובלנות ולחיים משותפים.

השולחן העגול מתמקד במורכבות וברביו היבטים האקדמיים והחברתיים של ההכשרה להוראה של סטודנטים ערבים בישראל, סוגיה הנמצאת גם במרכזו של ספר בנושא זה היוצא מטעם מרכז דיראסאת - המרכז הערבי למשפט ומדיניות, שבו שותפים גם נציגים מסגל אורנים.

באורנים מתקיימים מפגשים רב-תרבותיים בין סטודנטים יהודים וערבים הלוומדים יחד במסגרת 25 מסלולי לימוד, בתואר הראשון, בתואר השני וביחידה ללימודי תעודה והתמחות. גם המסלול הבהדואי להכשרת מורים לבית הספר היסודי הופעל אצלנו כמסורת ארוכת שנים באורנים במהלך 20 השנים האחרונות.

סוגיית ההשתלבות האופטימאלית של סטודנטים ערביים במכללה יהודית נמצאת על סדר יומנו, ובמהלך העשור האחרון אף היוותה מושא למחקרים רבים, מנקודת מבט של הסטודנטים ושל הסגל כאחד. מממצאי המחקרים עולים קשיים לא מעטים, לצד הצלחות בתחומים האקדמיים, החברתיים-תרבותיים והרגשיים.

בשאיפה לפתח שוויון הזדמנויות ותחושת שייכות בקרב הסטודנטים הערביים, יזמנו פעולות סיוע ותמיכה דיפרנציאליות, הפתוחות לבחירת הסטודנטים הערביים, כגון תמיכה בכתביה אקדמית ובאנגלית למטרות אקדמיות במרכז "מעין"; פרויקטים במסגרת שותפות מכללה-שדה במגזר הערבי; הוספת קורסי תשתית המותאמים לבחירת הסטודנטים הערבים, כגון "ערבית בת זמננו" לפרחי ההוראה שבעתיד ילמדו את תחום הכשרתם במגזר הערבי וקורס "אוריינות אקדמית" מורחב, לחיזוק ושיפור יכולת השימוש בעברית; עידוד סדנה לטיפול יוצרים צעירים בערבית ספרותית מודרנית ופרסום היצירות בכתב עת בערבית; גיוס ספרנית ערבייה לצוות הספרייה, וכן עובדת סוציאלית ערבייה לצד דיקן הסטודנטים למטרות תמיכה חברתית ורגשית; כיבוד החגים הקדושים לדתות השונות, המלווה בשיח תרבותי ובהכרה רשמית בימי חופשה מיוחדים לכך.

התודה והברכה ליוזמי השולחן העגול, למארגניו ולמציגים בו, ממרכז דיראסאת וממכללת אורנים, ובמיוחד לד"ר אורלי סלע, על הארגון המופתי של האירוע.

ד"ר יוסף ג'בארין ממרכז דיראסאת ("מחקרים") דיבר על הצורך בבית מחקרי לצעירים ערבים כדי להתמודד ברמה מקצועית-

תכניות לימודים שעוסקות בחברה הערבית העכשווית? כיצד משתקפות בהן המטרות הלאומיות של החברה הערבית? במכללה עברית הסטודנט הערבי עובר למערכת ששמה דגש על מערכת יחסים אחרת בין הסטודנט למרצה ובין הסטודנט לטקסט. כשקשה לו הוא מתבייש לשאול ולברר. הוא פוגש סטודנטים שמתנהלים אחרת, באופן חופשי ונועז יותר. לעתים קרובות סטודנטים ערבים מסתגרים ומחפשים את הדומה. הסטודנט הערבי חווה חוויה של שוליות.

בסופו של דבר חוזרים לשטח שני סוגי סטודנטים: אלה שמסיימים בהצלחה וחוזרים ללמד, אך עושים זאת כמו שעשו מוריהם בעבר. הסוג האחר – סטודנטים שכן נפתחים. הדבר דורש כוחות ומוכנות. הם המיעוט שמנסה לשנות את המערכת על אף ניסיונות הכוחות השמרניים לגרום להם להיות כמו כולם.

הודא יונס קאסם, עובדת סוציאלית ויועצת הדיקן לענייני סטודנטים ערבים, הציגה נקודת מבט ייעוצית על סטודנטים ערבים במכללה מעורבת להכשרת מורים. בדבריה אפינה את התקופה שבה שוהים הסטודנטים הערבים במכללה על הדילמות הבין-תרבותיות הכרוכות בכך. סטודנטים אלה באים לעיתים קרובות מרקע מסורתי וקולקטיביסטי בעל מטען תרבותי, ערכים ונורמות ייחודיים, ועליהם ללמוד עם הסטודנטים האחרים, המייצגים במידה רבה חברה אינדיבידואליסטית השונה בהיבטים רבים מחברות המקור שלהם.

שינוי זה בחיי הסטודנט עלול לגרום לו לקשיים רגשיים שיתבטאו בתחושת מצוקה, בדידות וקושי להתמודד עם דרישות הלימודים. קאסם התייחסה לקשיים הספציפיים של סטודנטים ערבים באורנים בהתבסס על מחקרה של מרי תותרי מ-2009.

לנוכח ההווה הרב אתנית והבין תרבותית בקרב הסטודנטים במכללה, גיבשה תוכנית "שיח אחר" דרכים להתמודדות והקנימה שירותים ייחודיים שמטרתם לענות על הצרכים התרבותיים של הסטודנטים במכללה:

ייעוץ פרטני, יצירת קשר עם גורמים רלוונטיים במכללה, ייעוץ קבוצתי והעלאת את המודעות של הסטודנטים למערכי הסיוע אשר נמצאים במכללה.

המושג השני שפך אור על הזווית המגדרית ועל קידום מעמד האישה הערבייה, כפי שבאה לידי ביטוי באקדמיה הישראלית, בהכשרת מורים ערבים ובשדה החינוך הערבי – בקרב מורות ומנהלות.

בהרצאתה "נשים ערביות באקדמיה ישראלית – האם חלה התקדמות?" מציינת ד"ר מרי תותרי כי בעקבות השינויים הכלכליים, הפוליטיים והחברתיים מאז קום המדינה ועד היום הפכה ההשכלה לכלי מרכזי למוביליות של הפרט ושל החברה כולה. האם התקדמו הנשים הערביות מאז קום המדינה ועד היום בהשוואה לעמיתותיהן היהודיות? האם מצבן של נשים ערביות במוסדות להשכלה גבוהה בישראל טוב יותר מזה של עמיתותיהן במדינות ערב?

בשלושת העשורים האחרונים חלה עלייה בשיעור הנשים הערביות והיהודיות שלומדות במוסדות להשכלה גבוהה. בהקשר זה יש לבחון את התפלגות הסטודנטיות הערביות לפי תארים ולפי תחום לימודים, לבחון את שיעור הסטודנטיות מבין אלה שממשיכים את לימודיהם במוסדות להשכלה גבוהה בארץ שאינם אוניברסיטאות ואת שיעור הסטודנטיות מבין אלה שממשיכים את לימודיהם בחו"ל.

רוב הסטודנטיות הערביות (81.5%) בשנת הלימודים 2004/5 למדו מקצועות הנחשבים נשיים כמו מקצועות עזר רפואיים, מדעי רוח ומדעי החברה. במקצועות כהנדסה ואדריכלות, רפואה ומשפטים, הנחשבים גבריים, שיעור הסטודנטים (38%) הוא פי שניים משיעור הסטודנטיות (19%). זאת משום שנשים מעדיפות מקצועות המאפשרים להן לאחר מכן לעבוד בתוך ישוביהן ולא הרחק מהבית וגם שלא יתנגשו עם אחריותם בגידול המשפחה.

ד"ר סאמי מחאג'נה מהמכון האקדמי להכשרת מורים ערבים בבית ברל הרצה על "הוראה מקצוע לחיים, האמנם? דפוס בחירת מקצוע ההוראה בקרב סטודנטיות ערביות".

מימין: ד"ר אורלי סלע, ד"ר מרי תותרי, ד"ר יוסף ג'בארין והודא קאסם

ד"ר תמר שפירא מהמרכז היהודי-ערבי של אוניברסיטת חיפה ומכללת גורדון הרצתה על מורות ומנהלות בחינוך הערבי ותפקידן בקידום מעמד האישה.

נידאל הריש ממכללת דוד ילין דיברה על תפיסת תפקיד המדריכה הפדגוגית במכללות עבריות וערביות.

ד"ר אורלי סלע ציינה לסיום: "כמרצה יהודיה במכללה עברית המלמדת במשך שנים ארוכות סטודנטים יהודים וערבים יחד למדתי במהלך השנים על האוכלוסייה הערבית בישראל דרך הסטודנטים והסטודנטיות שלי.

כמו בכל נושא, גם כאן החשיפה היא לטובת העניין, ואני תקווה כי זהו רק שלב אחד בשלשלת של שיחה, למידה ומחקר.

במהלך היום עלו לא מעט נושאים שנויים במחלוקת שעוררו רגשות רבים. אני שמחה על כך ומקווה שהצלחתם להבין את החשיבות שבפתיחת הדיון שהיא נשמתה של האקדמיה".

הרומן המודרני ומחזה הילדים
כתבה: שרה ברנד, צילמה: שרה שגיא

הצפון מצוין את ההשכלה, את הקדמה המדעית, ועם זה את הכובש הזר.

לאחר מכן נשאה את דבריה **הסופרת ראיה ברברא** מנצרת. היא הציגה עצמה כאישה שאפתנית, שאינה יודעת שובע. עליה ניתן לומר את האמרה המקובלת, אבל בהיפוך: "מאחורי כל אישה מצליחה עומד גבר תומך"; מחנכת המאמינה בדור הצעיר, מקדישה זמן בין כל עיסוקיה הרבים לקריאת ספרים להנאתה.

ד"ר הדס הירש

חוקרת (לאחרונה הגישה את עבודת הדוקטורט), מפקחת על הספרות הערבית במגזר הערבי וסופרת הנותנת דור לקולמוסה. כשהיא משיגה את יעדה, היא מציבה לעצמה יעד חדש לכבוש. בסיפור שכתבה בשם "עורקים קרועים" (الشرايين الممزقة) ביקשה לכתוב על נשים שונות. היא נזכרה בדברי הלן קלר: "החיים יהיו הרפתקה נועזת או לא כלום", ולכן סברה שיש לצאת להרפתקה. התוצר היה קובץ הסיפורים הראשון "כלניות עדינות" (שקאיק (א)לאסיל) (شقائق الأسييل), 2007.

היא בחרה במילה "אסיל" (أسيل) במקום "אל" (ال) ו"נעמן" (النعمان) המופיעה בצירוף - "שקאיק (אל) ו"נעמן" (شقائق النعمان) - "כלניות", וזאת בהסתמך על האגדה על אדוניס, שהיה סמל ליופי הנעורים ואביב החיים.

אגדה זו מופיעה גם בתרבות של ארצות מסופוטמיה, אם כי בשמות אחרים, ופשטה אף למצרים. היא פותחת את קובץ סיפוריה "השקיפות הלבנה" (انْشَاف الأبيض) באמרה שהאישה היום היא תוצר של נשים, היסטוריה ותרבויות ולא תערובת של צורות וצבעים כדברי פיקאסו, אלא היא מספר נשים שחברו יחדיו; היא האם, הלוחמת, האהובה והאישה היוצאת משקיפותה על-פי המתבקש.

בהקדמה לקובץ הסיפורים השלישי שלה, "על-פי רצון הגוף" (من مشيئة جسد), היא כותבת: "המשיח (ישו) אמר לצאן מרעית: אתם מלח הארץ, אבל אם יפגם המלח במה ימליחו... ואני אומרת היצירה בכל צורתה היא מלח החיים, ללא מלח זה אין כל טעם לחיים, ובכל פעם שאתה מבקש להוסיף מהמלח

הכנס נפתח בברכות שנשאו **פרופ' יאיר קארן**, ראש אורנים, **ד"ר הדס הירש**, ראש החוג לערבית, ושתי סטודנטיות. **ד"ר ריאד כאמל** היה אחראי על ארגון יום זה והנחה אותו.

ראשון הדוברים היה **פרופ' עמי-אלעד בוסקילה**. נושא הרצאתו: היבטים פואטיים ברומן "עונת ההגירה אל הצפון" מאת א-טייב צאלח. פרופ' בוסקילה התמקד בבחירת שם היצירה "מְסֶם אֶלְהַגְרָה אֶלָא (א)שְמָאל" (موسم الهجرة إلى الشمال) - שם המסמך במידה רבה את עמדת הסופר. להבהרת העניין הסביר בוסקילה את היסוד הפואטי של "החלקים השלמים" או "ההפכים המשלימים" (التناقضات المتكاملة). הסופר בחר דווקא במילה "מְסֶם" (موسم) [ולא "פְּצִיל" (فصل) למשל] בשל המשמעויות שיש למילה זו "עונה" או "חג, חגיגה או פגרה".

פרופ' עמי-אלעד בוסקילה

מצד אחד הסופר משתמש בשדה סמנטי המכוון את הקורא לעונת הטבע, תופעה זמנית. "מְסֶם" מצביעה על עולם החי. כידוע, החברה הסודאנית היא חברה כפרית וחקלאית. ה-"מְסֶם" מתקשר למחזוריות, וקשור בסדירות בטבע ולחג (שאינו בהכרח בעל אופי דתי). הוא ציין כי פרופ' מתי פלד תרגם את הכותרת "הילולת ההגירה אל הצפון". מכאן, שבבחירת הכותרת הוא מרמז על האימפריאליזם שסופו לעבור מן העולם. האימפריאליזם מושווה ברומן לחידק, אולם הוא עונתי ועתיד לחלוף. הכותרת מתייחסת לנדידה כתופעה המאפיינת את המשכילים הסודאניים היוצאים מסודאן בלהקות. תופעה זו לגביו היא חיובית. אשר למילה "שְמָאל" (شمال) - זו מציינת את הצפון. במשך תקופות רבות היגרו הסודאנים, ובעיקר מדרום סודאן, לצפון, היינו למצרים. המהגרים כמעט תמיד חוזרים לארצם כנדידת הציפורים. הנדידה מהווה מסע רוחני אל עצמם. במסע זה הם מתמודדים עם התרבות המזרחית ועם התרבות המערבית, כשהצפון משמש רק כנקודת מעבר.

היצירתית הזה, אתה מוסיף צמא ותשוקה ליצירה נוספת שתרווה את צמאונך". בקובץ זה היא אזרה עוז והעזה, כדבריה, לחטוא את חטאה הנרקיסטי, שלאחריו תוכל כל אישה להאמין ביכולותיה ובכישוריה.

בכתיבתה היא מעצימה את דמות האישה, ומביעה את דעותיה הפמיניסטיות באומץ רב ובשפה עשירה ומטפורית.

לאחר מכן הרצה **"ד"ר ריאד" כאמל** בנושא: תפקידו של חנא מינא בהתפתחות הרומן הסורי. תחילה סקר את מצב הרומן הערבי המודרני בסוף המאה ה-19 ובראשית המאה ה-20. כמו כן דיבר על התפתחות הרומן אחרי מלחמת העולם הראשונה, ועל מצב הרומן הערבי בסוריה בתקופה שקדמה לחנא מינא. הסופר חנא מינא נולד בלאטקיה למשפחה ענייה. הוא למד בב"ס עד כיתה ו'. לאחר מכן התחיל לעבוד אצל ספר. רק לאחר שהצטרף בבגרותו למפלגה הקומוניסטית הרבה בקריאת ספרים עד כי המליצו לאמו לקחת אותו לכומר, כדי שיוציא ממנו את השד שדבק בו. מהלך חייו בא לידי ביטוי בכתיבתו, במיוחד ברומנים האוטוביוגרפיים שלו. חנא מינא נחשב לאחד מחשובי כותבי הרומנים הסוריים בתקופה המודרנית, ולאחד מהראשונים שכתבו רומן ריאליסטי-חברתי בעולם הערבי. כמו כן הוא מהראשונים, שעסקו בחברה הסורית. זכה לכינוי "סופר הים" כיוון שהרבה לעסוק בספריו בנושא הים. כתיבתו על האישה נחשבת לאמיצה. הוא לא חשש לכתוב עליה ולהעניק לה בכתיבתו זכויות רבות. הוא גם תיאר את הקשר בין איש לאישה, ובכך הוא נחשב לסופר מתקדם בתחום זה.

ד"ר ריאד' כאמל

יום העיון הסתיים בהצגת ילדים משעשעת, הצגה בשם "וויא". ההצגה כללה תיאטרון בובות בשיתוף עם ילדי גן חובה מנצרת, שהגיעו במיוחד וישבו באולם כצופים משתתפים. היוצר הפעיל את הילדים תוך כדי ההצגה בחזרה על דבריו ובתשובה לשאלותיו. בהצגה שודדי ים מגיעים בספינתם לאי שקט במטרה להשתלט עליו, ותושבי האי בתחבולותיהם גוברים על שודדי הים, מצילים את האי וחוזרים לחיות בו ללא כל פחד. כשתושבי האי מטכסים עצמם כיצד להביס את השודדים, הם משתפים את קהל הילדים ומבקשים מהם להציע פתרונות. שיתופם בהצגה מגרה אותם לחשיבה. הילדים נהנים לשתף פעולה, וליטול בה חלק.

לאחר ההצגה סיפר היוצר על ההצגה המועלית החל משנת 1986. במסגרת זו גם הזכיר את התפאורה, שהיא מעשה ידי אמן ירושלמי בשם סולימן מנצור. היוצר והמפעיל הראשי הוא ראדי שחאדה, כשלצדו מפעילה את הבובות גם אשתו מונירה. לאחר מכן ענה היוצר לשאלות הקהל.

יום העיון היה פורה ומעניין, יום של התעלות הרוח. נראה, כי יום זה תרם לחיזוק הקשר של הסטודנטים לשפה הערבית הספרותית, לספרות ולתרבות הערבית העשירה, ולהעלאת קרנה של הוראת הערבית.

משחק "מחפשים את המטמון" ביובל השישים לאורנים

ביובל השישים לאורנים המכללה מארגנת משחק נושא פרסים - "מחפשים את המטמון", המיועד לסטודנטים, מרצים ועובדים באורנים. המשחק יתקיים בשני ימים בחודש מאי: **יום ב', 16.5.11, ויום ה', 19.5.11.**

המשתתפים יתארגנו בצוותים לפי הרכבים שונים כבחירתם: סטודנטים מחוגים שונים, קבוצת חברים, קבוצת עובדים או מורים, קבוצות מעורבות, יחידים. כל צוות יקבל כתבי חידה שיובילו את הקושחקים, בנסייעה או בהליכה, במסלול היוצא מאורנים לכיוונים שונים ברדיוס של חצי שעה מאורנים. כתבי החידה קשורים בתחנות או באספקטים ב"חיי אורנים". פיצוח כתב החידה יוליך את הצוות מנקודה לנקודה עד היעד - המטמון.

הקושחקים יוכלו להיעזר בצוות יועצים ולקבל - תמורת מחיר - רמזים לפתרון כתב החידה.

הצוות המנצח יהיה זה שיגיע הראשון למטמון שבקצה המסלול, בעקבות פתרון כתב החידה שקיבל. הפרס לחברי הצוות המנצח הוא **יום גיבוש (כולל ארוחה והסעה)**. הפרס השני (לצוות שגיע למקום השני): **תלושי קנייה בחנות מכלול בסכום של 150 שקלים.**

**ההרשמה למשחק כבר נפתחה.
ניתן להירשם כקבוצה או כיחידים:
60.oranim.ac.il**

ביום ה', 5.5.11 יתקיים פיילוט למשחק, על בסיס אישי או קבוצתי. שלושת הצוותים או היחידים שיגיעו ראשונים זכו בפרס בשווי 100 שקלים לכל משתתף לקנייה בחנות מכלול.

פרטים נוספים על המשחק ועל הפיילוט באתר אורנים:
60.oranim.ac.il

**שישים וזוכים
מחפשים את המטמון וזוכים בפרסים!**

כנס התכנית להוראת שפות והתכנית להוראה רב-תחומית של הפקולטה ללימודים מתקדמים
כתבה וצילמה: שרה שגיא

בן-ג'לון, שהוא בן הקולוניות, הגדיר את זהותו באמצעות סיגול הצרפתית לתוך שפתו. בן-ג'לון כותב על מורקו. מקריאה לקריאה משתנה היצירה; נוספת לה ראייה אחרת, פרשנות אחרת.

הסיפור הוא על חאג' אחמד, אב לשש בנות. עקב חוקי הירושה המנשלים את הבנות החליט שהילוד השביעי יהיה בן. בת ושמה אחמד, שגודלה כבן. אחמד יצא לחיפוש אחר זהותו הנשית ויצא לנדודים שבהם נתפס כיצור קרקסי לא מוגדר מינית.

בן-ג'לון בעצם מדבר על דיכוי המרוקניות. מדובר ביכולתו של המוכפף להגדיר את עצמו ולקבוע את גורלו. הוא בוחר לעשות זאת בסיפור של אישה שגודלה כגבר, אך הוא טומן לנו פח. הסיפור לא מתמצה בכך אלא במה שקורה בין כובש לנכבש. הקורא מעומת לא רק עם תפיסותיו המגדריות אלא גם עם תפיסותיו הלאומיות והאידיאולוגיות. זו נובלה שמשנה את מי שמוכן לקרוא אותה כמפגש בין תרבויות.

פויס התייחסה בהרצאתה לשני יוצרים נוספים בעלי שליטה עמוקה בשפתו של הכובש: המשורר סלמן מזלחה, משורר דרוזי שמגדיר עצמו כערבי, וליד מרר שעבר לירושלים, שהכריז על מדינת 'הומלנד' וקרא לעצמו 'הוזה המדינה' וכן סייד קשוע, שהעברית שלו כולה פוליטית. העברית חודרת ללשון היומיום הערבית וקשוע מציב בפני קורא העברית מראה לא מחמיאה. העברית של קשוע הופכת את פניה ואומרת לי מה שלא רציתי לשמוע.

בהרצאתו של המשורר והסופר פרוף נעים ערידי "לכתוב בשתי שפות/שתי תרבויות" טען ערידי כי אנו נמצאים בעידן של מפגש מצד אחד ושל פירוק מצד שני. השפות רוצות לשמור על הזהות שלהן אך בעידן האינטרנט והפייסבוק שימור השפות מתערער: ערבית באותיות עבריות ולהפך.

פרופ' נעים ערידי

"אני כותב עברית כי למדתי בבתי ספר עבריים. אני בא משפת אם ערבית, אחת היפות ביותר, שפה פויטית, מוסיקאלית. האסלאם אסר על כתיבת שירה, כי השירה באה מהשטן. אף על פי כן השירה עלתה ופרחה."

"מה מיקומה של השפה בתוך הטקסט הספרותי ומוצאה לזו?" שואל ערידי, "אחת הבעיות שאני נתקל בהן, למשל בכנסים

נשאו ברכות פרוף יאיר קארו, נשיא אורנים ופרופ' נעימה ברזל, דיקן הפקולטה ללימודים מתקדמים.

מתוך דברי יאיר קארו: "אורנים היא מקום מפגש של אנשים מתרבויות שונות. במידה מסוימת זהו כנס ותיקום, של שתי התכניות הראשונות

פרופ' נעימה ברזל

שוארנים הביאה לתואר שני.

שפה רוח שלובים זה בזה ומזינים זה את זה. אנו חיים באזור שבו מסביבנו רועדת האדמה. אנחנו גם במהפכת הפייסבוק שיוצר שפה חדשה.

נראה כאילו משהו התהפך. העולם הערבי נע לאיטו לראשית יצני דמוקרטיה, ואנו נעים לראשית צעדי תיאוקרטיה.

לשפה ולרוח יש ייצוג בתקשורת. לכם, הסטודנטים, יש תפקיד שאפשר להשוותו לשליחות או לרפואה, שמתחלקת לשלושה ענפים: רפואה מונעת למנוע את הבורות ואת החסם התרבותי. רפואה משקמת כשנפגשים עם אנשים לאחר המפולת התרבותית אבל אין להרים ידיים. רפואה אלטרנטיבית כל אחד מכם ייקח את הידע ואת הכלים שהוא קיבל כאן בשתי התכניות ויעשה איתו כמיטב יכולתו."

במושג הראשון, שיחה בין תרבותית בראי הספרות, התקיימה הרצאתה של ד"ר יעל פויס "באיזו שפה ידבר הסופר המוכפף" על המפגש בין יצירה של סופר בן תרבות מוכפפת לבין קהל 'מכפף'. אלבר ממי אמר שתפקיד הסופר הנכבש קשה מנשוא. נותר בפניו מוצא יחיד:

ד"ר יעל פויס

להשתמש בשפת הכובש, שימוש של חוסר מוצא.

פויס שוחחה על הגובלה "בין החולות" מאת הסופר המרוקאי-צרפתי טאהר בן-ג'לון.

בין ערבית לעברית בישראל. תחילה הגדיר אמארה את המונח 'נוף לשוני' - אובייקטים לשוניים המסמנים את הזירה הציבורית - שלטים, כרטיסי ביקור ועוד.

דוגמה לנוף לשוני כמרחב למפגש בין ערבית לעברית בישראל

בעידן הגלובליזציה וההתפתחות הטכנולוגיות נדרשות מיומנויות שפה, שפה כתובה בעיקר. הנוף הלשוני גדוש בשפה הכתובה. זוהי אוריינות שונה לגמרי. העולם שלנו רווי מבחינה לשונית והוא שונה לחלוטין ממה שהיה לפני 20-10 שנה.

ד"ר עבד אל-רחמן מרעי ממכללת בית ברל הרצה על השפעות הדדיות בין עברית לערבית וד"ר **מילה שוורץ** הרצתה על גן דו-לשוני: עברית/ ערבית בישראל.

ד"ר מילה שוורץ

במושב השלישי, אמנות משוחחת רב תרבויות הרצו סמירה מועלם, סטודנטית בתכנית להוראה רב-תחומית, על ארכיטקטורה במעיליה ובמצפה הילה, פטמה שאגן, בוגרת המכון לאמנות, על המפגש הבין תרבותי באמנות, האמן אסד עזי על פעמוני המקנה וד"ר חני עפרוני על מהמיחד למשותף - דרך לייצוג משותף.

במושב הרביעי, היסטוריה ופוליטיקה והמפגש הבין תרבותי התקיימו הרצאותיהם של ד"ר ג'ק פסטור "למה נחרבה ירושלים? הסבר היסטורי יהודי ספוג תרבות הלנית" והרצאתו של ד"ר **רם בן שלום** מהאוניברסיטה הפתוחה "המפגש היהודי-נוצרי בספר התנ"ך של משה ארגיל - שיח הרמנויטי וסובלנות דתית".

ובפסטיבלים לשירה, היא שחלק מהמשוררים ואנשי הרוח ממדינות ערב רוצים לפגוש אותי אך מפתחים אנטי מסוים כיוון שאני כותב בעברית. אני חי במעין סכזופרניה נוראית, אך אני מנצל אותה לטובתי. תשובתו הקבועה להם: לפי העם שאני פונה אליו".

ערידי טוען: "כשאני רוצה להתווכח עם אלוהים, אני כותב בעברית. זו שאלה קשה. כבר קין התווכח עם אלוהים. התנ"ך רוצה להחדיר בו את תחושת האשם".

שאלה נוספת שערידי מעלה: "האם אני כותב עברית או אני כותב בעברית? לכל מילה יש מטען עצום של אסוציאציות וקונוטציות. למשל המילים איך או איכה. אני חושב שערבים שכותבים בעברית הם כותבים בעברית ולא עברית".

המסר האישי של ערידי: "אין לכם מושג כמה העברית עזרה לי במדינת ישראל, כמה היא עזרה לי בכתיבתי הערבית! המפגש מעשיר את כולנו. אם נצליח להימנע או להשתחרר מהתנאים הסוציו-פוליטיים המידיים, ערבים ויהודים כאן באזור יוכלו לשותף פעולה וליצור את התרבות העשירה בעולם. הגלובליזציה מרדדת את התרבות, אבל אנחנו באים מתרבויות עמוקות של אלפי שנים. אסור לנו להיגרר להשטחה של התרבות האנושית למען אינטרסים כלכליים".

בהמשך המושב הרצו **ד"ר בסיליוס בוארדי** על תרגום ז'אנר הרומנסה לערבית - מפגש לשוני בין תרבותי וד"ר **חני שמש** על הוראת היסטוריה בחינוך הערבי - תוצאות מחקר.

שמש ציינה כי ספר לימוד נמצא בתוך בין היסטוריה האובייקטיבית לבין הזיכרון הקולקטיבי. לכן ההכרעה מה ייכתב בספרי הלימוד היא הכרעה פוליטית במידה רבה. המיעוט הערבי מונה כ-20% מכלל תושבי ישראל. זהו מיעוט שחי בצילו של הסכר.

ב-1948 קרסה מערכת החינוך הערבית בפלסטין. רבים מהמורים עזבו וספרי הלימוד לא התאימו יותר. המציאות הפוליטית עדיין הגדירה אותם כאויב מסוכן. ספרי לימוד ראשונים פורסמו רק לקראת שנות ה-60. שמש מצביעה על ספרי הלימוד לתלמידים ערבים כדוגמה ייחודית, שכן הם נכתבים תחת פיקוח משרד החינוך והתרבות הנשלט בידי יהודים.

במושב השני, ערבית, והשפעה הדדית הרצה **פרופ' אליעזר שלוסברג** מאוניברסיטת בר-אילן על קשרים וזיקות בין הלשון העברית ללשון הערבית בימי הביניים.

פרופ' מוחמד אמארה, יו"ר המועצה הפדגוגית הערבית, הרצה על נוף לשוני כמרחב למפגש

פרופ' מוחמד אמארה

מה ניתן ללמוד וללמד על המזה"ת נוכח המתרחש בחלק מארצותיו בימים אלה?

מאת: ד"ר יאיר בויםל

ד"ר יאיר בויםל

האסלאמיסטים. כלומר, בין ההמון המוסלמי הגדול שכל מבוקשו הוא "לגמור את החודש" ולקיים מדינה אזרחית, לבין קנאי האסלאם לסוגיהם, המהווים כיום מיעוט שרוצה להפוך את המזה"ת תחילה ואת שאר העולם לאחר מכן, לגיהנום הנשלט על-ידי השריעה. נוכל אולי גם להראות שישראל מעניינת את האזרח הערבי הממוצע בארצות ערב פחות ממה שאנחנו נוהגים לחשוב.

להפתעת האזרח הישראלי שחי בפרנויית השמדה נצחית, ישראל ואף הפלסטינים הוזכרו רק בשולי האירועים, דבר שלא הפריע לפרשנים המלומדים בטלוויזיה להרבות בדיבור אודות ההשלכות שעלולות להיות לאירועים על היחסים עם ישראל.

שואלים רבות "מה ניתן ללמוד מההיסטוריה?" במסגרת השיח שלנו עם הסטודנטים נוכל אולי להצביע על המציאות המתוחה הבין-ערבית של היום ולהזכיר, בלא מעט חרדה, כי שלוש מלחמות (1948, 1956, 1967) ואולי אף ארבע, בין ישראל לארצות ערב, פרצו בשל סיבות שהיו קשורות להתפתחויות של היחסים הבין-ערביים וגם לרצון ישראלי, שנבע בכל פעם מסיבות אחרות, "לזרום" ולנצל את ההתפתחויות הללו, לא למנוע את פרץ המלחמות ואף להסלימן לאחר שפרצו.

לסיום, וכחלק מעיסוק החובה שלנו בחינוך פוליטי עכשווי (ואוי למרצה להיסטוריה שנמלט מכך) ניתן יהיה לתהות על דברי מי שהיה ראש ממשלה וכיום שר ביטחון, אהוד ברק, שאמר ב-2006, שישראל היא "יולה ב'זוגל", כלומר: אי יבשתי שקט, נעים ונוח בתוך אוקיינוס אפל וקטלני. האם האירועים האחרונים יובילו בעתיד להערכה מחודשת של דימוי זה? האם, אם וכאשר מסביבנו יתרחש תהליך דמוקרטיזציה ארוך, קשה ורצוף מהמורות של עיצוב זהות אזרחית חוצה גבולות דתיים, נמשך אנו להפלות את המיעוט הערבי ולתחזק את הכיבוש בשטחים הפלסטינים?

בהשאתות ובהערה, המהולות אולי במעט קנאה (ועל כך בהמשך), אנחנו מתבוננים בגל ההפגנות במדינות ערב. ואכן, ייתכן שבעוד שנה או יותר, ולאחר שקצף התוצאות הראשוניות אשר להן אנו עדים כיום יישכח, נדע אם ההפגנות, ובמידת מה אף המרי האזרחי, אכן הביאו, ולו בחלק מהמדינות, לשינויים פוליטיים ותרבותיים ארוכי טווח.

הנוכחות המסיבית של האירועים באמצעי התקשורת מציבה אותנו, המורים להיסטוריה של המזרח התיכון, במעין עמדה של ידענים. אלא שכנהיסטוריונים אנו מצווים להיזהר מלהפוך לפרשנים של המציאות ובוודאי שלא להצטרף לקבוצת השוטים המנבאת עתידות. מאידך, כמורים להיסטוריה של האזור, ומכאן כמחנכים וכמעצבי השקפת עולם גם אודות הסכסוך הישראלי פלסטיני/ערבי, איננו יכולים להתעלם מהדברים. תלמידיו שואלים "מה אתה אומר/ת על מה שקורה במדינות ערב?" ומצפים מאיתנו לתגובה מושכלת.

ובכן, את האירועים האחרונים במזה"ת יש לנצל כהזדמנות פז לחינוך הסטודנטים שלנו להביט בצניעות ובסקרנות בסובב אותם. אירועים אלה מהווים רגע היסטורי מיוחד במינו, שאותו ניתן לנצל כדי לרשש מאיתנו ומהסטודנטים שלנו את המבט המתנשא והשחצני הישראלי-טיפוסי, על ארצות ערב. מעבר לכך, נוכל אולי גם כישראלים, שרבים מהם רואים בשלטון וב"מדינה" את קודש הקודשים, לפתח אצלנו ואצל תלמידיו קנאה מסימית בהמון ערבי שמעז לצאת נגד השלטון, העלול גם, כמו בלוב, לגלות אפס סובלנות להפגנות נגדו. כמורים נוכל להצביע על תהליכי דמוקרטיזציה הבאים "מלמטה", דבר שמרביית הישראלים לא יכלו אפילו לדמיין שהוא אפשרי "אצל הערבים".

האירועים הללו יסייעו בידינו לקחת דוגמה מהאזרח התוניסאי, המצרי והבחרייני המבקש, כפי שמדווח לנו, להשעין את זהותו הקולקטיבית על האזרחות המודרנית הלאומית-מדינית המשופתת, ולא על הדת או על הלאום האתני המסורתיים. בארצנו, כידוע, אנחנו רחוקים עדיין מאדיאל זה, מכיוון שבשראל "היהודית והדמוקרטית" אין עדיין הלימה בין לאום (יהודי) ואזרחות (ישראלית), ומכאן גם שאין משמעות של שוויון לאזרחות ישראלית. בישראל יש העדפה של האזרחים היהודים (בדתם ו/או בלאומיותם) על-פני האזרחים הערבים. נראה כי חלק מאותם "ערבים" בארצות השכנות שלהם התרגלנו לבזו, דווקא הם אלה שיוצאים לרחובות, שמאסו בעריצות, באפליה ובגזענות לסוגיה. הם, בוודאי חלקם, דורשים שוויון אזרחי.

נוכל גם להצביע על ההבדל הגדול והמכריע בין ה"מוסלמים" לבין

כית אורנים חמתל כבצר

יהודית עין-זור - כמות אחות

ד"ר יעל זילצט - כמות האם

צביה זולן - כמות האב

דסנה זילבר - כמות אמה

פרח' צביה נרקוביץ - כמות האם

טאונית זרטון - כמות אביה

זרית זיב-מאנטל - כמות האב

אנה זולדשניצר - כמות אמה

טובה אדלטיין - כמות אמה

שיח עמיתים: להיות מחנך במאה ה-21

כתבה: עדנה בשן

נמרודי. מחנך צריך להיות מוּחנך כדי לעשות מודלינג, לקיים אינטראקציה של רגש ומחווה, לקיים דיאלוג משמעותי. לדברי אלוני, שלושה מרכיבים מרכזיים צריכים לאפיין את המורים:

אינטלקטואלים: אינטלקטואל לדעתו הוא אדם עם תכונות של אמת, צדק, יושר ומחויבות לתיקון עולם. איש חינוך אינטלקטואל לוקח את מיטב הידע ורמתם אותו ליצירת אהבה ואכפתיות לתיקון עולם וחברה בקרב התלמידים. הוא לא יכול לחיות בבועה. הוא חייב להיות מעודכן בתרבות, באמנות, באקטואליה. **נדיבים:** רוסו אמר: "היו אנושיים. אהבו את הילדות, את משחקיה, את שעשועיה". לטענת אלוני זוהי תכונה נדירה שקשורה באושר הגדול הנגרם לי מאושרו של האחר. עיצבונו - עצבונו, שמחתו - שמחתו. **דיאלוגיסטים מיומנים:** מרצה טוב הוא לא מחנך טוב. מי שלא רץ לא משפר את הכושר הגופני. צריך ליצור בימה שבה הילדים יכולים להתאמן בשרירי הנפש. כדי לרקוד היטב אדם צריך ללכת אחורה, לפנות מקום. לשוחח עם אדם זה ללכת אחורה, להתווכח, לכתוב, לטעות. מחנך טוב עובד על עצמו יום יום.

"הייתה זו הרצאה מעניינת, דינמית ומעוררת מחשבה"; "חשוב לא לשכוח לצמצם את האני והעצמי ולתת מקום לאחר במרחב ובדין", כתבו המגיבים למפגש.

בחלק השני של המפגש התקיים מופע הפלייבק "המחנך הוא אני" של אנסמבל קרטושק המופיע בתיאטרון הקאמרי.

אנסמבל קרטושק

המופע הורכב מסיפורים שסופרו על-ידי קהל המשתתפים והומחו באימפרוביזציה מלאה על-ידי השחקנים. הסיפורים עסקו בהתמודדות המורים בשטח במטרה להעצמם כפרטים וכמחנכים. בשיר הפתיחה הציגו השחקנים רגעים מחייהם הקשורים לזיכרונותיהם מבית-הספר. המופע היה מרגש ומלא הומור, נתן ביטוי ל"בנאדמיות" במונחי פרופ' אלוני ואפשר נקודת מבט מרעננת לסיטואציות שהעלו סיפורי המקרה של המשתתפים.

בדפי המשוב שהתקבלו הודגשה חשיבות השיח המשותף שיש בו כדי לעורר מחשבה ולהוות פסק זמן מרתק לעשייה היומיומית המורכבת. שיח שיש בו הזמנה לניסוח מחודש של תפישות חינוכיות או לחיזוקן. המשתתפים הביעו תקווה שיהיה המשך למסורת מפרה זו של מפגשי שיח עמיתים.

לאחרונה התקיים יום העיון של המסלול היסודי, "שיח עמיתים", בנושא להיות מחנך במאה ה-21. שיח העמיתים הוא מפגש שנתי של צוותים משמונה בתי-ספר יסודיים החונכים ומאמנים סטודנטים שלנו על פי מודל ה-P.D.S. ופועלים כרשת של בתי-ספר שותפים. מטרת השותפות היא להעמיק את ההתפתחות המקצועית של סטודנטים להוראה, של מורי מורים מהמכללה ושל מורים מאמנים מבית הספר. לפיכך בנינו מודל שבו מורים ומנהלים מלמדים את הסטודנטים בבית-הספר ובמכללה ומתקיימים בו תהליכי למידה מובנים של סטודנטים בבית-הספר. נערכים מפגשי למידה של מורות מאמנות עם מדריכה פדגוגית ועם מרצים מהמכללה, משאבי המכללה פתוחים לטובת תלמידי בתי-הספר: הגלריה לאמנות, בית מרגולין, שביל השירה ועוד. פעמיים בשנה דן פורום מנהלים בדילמות ההכשרה וכן בפיתוח ובביסוס המודלים. אנחנו מאמינים שהעבודה על-פי מודל זה נושאת עמה רווחים לכל השותפים. שיח העמיתים, המתקיים זו השנה החמישית, מהווה מסגרת לימוד ועיון בנושאים ובדילמות חינוכיות המשותפים להכשרה במכללה ולשדה.

צוותי בתי-הספר הגיעו לאחר יום עבודה עמוס, שבו התמודדו בפועל עם האתגרים ועם המציאות החינוכית המורכבת של המאה ה-21. באווירה החמה ניכרה שמחת המפגש של שותפים העוסקים יחד במלאכה.

בדברי הברכה תיארה עדנה בשן, ראש תכנית ההכשרה לבית-הספר היסודי, את התמודדות המורה בבית-הספר עם הדילמות הערכיות והוסיפה: "בחרנו לקיים את השיח בנושא זה כי הדילמות שהמאה ה-21 מציבה בפנינו הן מורכבות, גדולות, מטרידות ודורשות התייחסות". גב' סימה נסלבאום, מנהלת בית חינוך דליות, ברכה את המארגנים ואת המשתתפים בשם צוותי בתי-הספר.

במרכז השיח התקיימה הרצאתו של פרופ' נמרוד אלוני: "אינטלקטואל, נדיב ודיאלוגיסט מיומן: קווים לדמותם של מורים כמחנכים".

אלוני הדגיש כי יש צורך במחנכים טובים לטיפוח אנשים טובים. תלמידים מצליחים הם לא בהכרח אנשים מוצלחים והישגים מצליחים לא בהכרח מצביעים על אנשים מחוננים המגלמים בגשגת יומם חינוך טוב. נחוצה "בנאדמיות", כפי שמגדיר זאת

פרופ' נמרוד אלוני

ד"ר יעל סנה

מהו צונאמי? והאם צונאמי עלול לפגוע בחופי ישראל?

מאפייני גל צונאמי:

גל צונאמי נוצר במעמקי האוקיינוס אך כמעט שאינו מאבד אנרגיה בדרך; הגל הראשון אינו בהכרח הגדול או ההרסני ביותר; גל צונאמי אינו גל ענק בודד אלא מעין "רכבת" של גלים; פרקי זמן של חמש דקות עד שעה עשויים להפריד בין גל צונאמי למשנהו; גובהם של גלי צונאמי יכול להגיע ל-30 מטרים ויותר בחוף ובסמוך לו; עם זאת, גובהו של גל צונאמי שנע בלב ים יכול להיות גם ננסי, כ-60 סנטימטר בסך הכול, עובדה שהופכת את זיהוי ממוטוס למשימה חסרת תוחלת; אורכו של גל צונאמי יכול להגיע לכ-100 ק"מ. אורך הגל האופייני של גל צונאמי הוא מאות קילומטרים והוא יכול להיראות כגל רגיל, ובלב ים כמעט שאינו מורגש. גלי הצונאמי העזים נעים במהירות של 400-1,000 קמ"ש וגורמים בכך להרס ולאובדן.

צונאמי ביפן

ב-11/3/2011 פקדו גלי צונאמי את חופיה המזרחיים של יפן שמיקומה באזור טבעת האש, אזור של לוחות טקטוניים פעילים מאד.

גובה גל הצונאמי הגיע ל-10 מטרים. הרעש החזק (9.0 בסולם ריכטר) התרחש סמוך לחופים והגיע עד לטוקיו, המרוחקת יותר מ-130 ק"מ ממוקד הרעש.

כעבור זמן קצר החלו להגיע גלי צונאמי בגובה ארבעה מטרים לחופי סנדאי והם הלכו והתעצמו.

נתונים נוספים (לפי ה"דיילי טלגרף" הבריטי, 18/3/2011): 10,000 הרוגים, 12,000 נעדרים; 3.5 מיליארד ין הוזרמו לשוק היפני כדי למנוע את קריסתו; 452,000 איש חיים במקלטים ארעיים; 200 מיליארד דולר יעבירו חברות הביטוח לכיסוי הנזקים; רדיוס של 20 קילומטר נחשב לאזור סיכון בפוקושימה; 140 אלף איש ספונים בבתיהם באזור האסון כדי להימנע מקרינה; 100,000 חיילים יפניים נשלחו לסיוע; 5 מיליון בתים נותרו ללא חשמל; 1.5 מיליון איש נותרו ללא מקורות מים נקיים זמינים; 76,000 מבנים ניוזקו; 6,300 מבנים נחרבו כליל.

צונאמי באזור הים התיכון ובישראל

באזור הים התיכון ובישראל תועדו 10-21 אירועים שאפשר להגדירם כצונאמי משנת 600 לפנה"ס ועד היום. תיעוד האירועים לא נתמך בהוכחות מדעיות ואזכורם הוא בספרי קודש מוסלמיים, נוצריים ויהודיים. הוכחות מסוימות לקיומם נמצאו במחקר שנתרך על-ידי גיאולוגים מאוניברסיטת חיפה בחופי קיסריה ב-2005. המחקר חשף באמצעות קידוחים תת-ימיים עדויות לארבעה אירועי צונאמי שפקדו את החוף בעבר: בשנת 1500 לפני הספירה ובין השנים 100-200 לספירה, 600-500 לספירה ו-1100-1200 לספירה.

מה לתופעות כרעשי אדמה, צונאמי והתפרצויות הרי געש ולישראל השנה האחרונה התגלתה כאחת הקשות בכל הנוגע לרעידות אדמה חזקות. יש לכך קשר ישיר לאזור המועד לפורענות, קרי: "טבעת האש". רעש בקרקעית הים הסמוכה למקום מגוריהם של בני אדם, ובעקבותיו צונאמי עלול להציף חלקי יבשה נמוכים ולגרום להרג ולהרס.

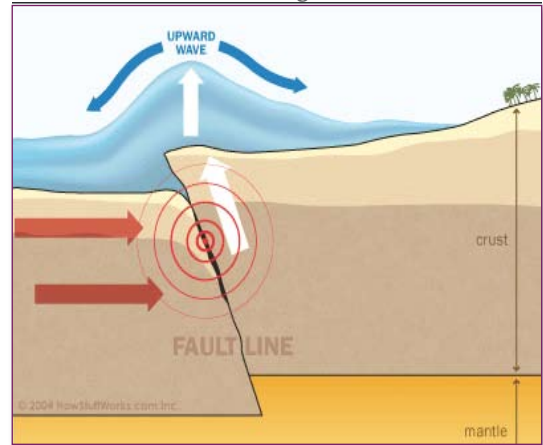
מהו צונאמי?

צונאמי הוא כינוי שניתן לגלי ענק המתלווים לרעשי אדמה או להתפרצויות הרי געש תת-ימיים. tsu-nami - ביפנית "גלי נמל", גלים סיסמיים גבוהים ובעלי כושר הרסני.

צונאמי נוצר כתוצאה מרעש אדמה תת-ימי או מהתפרצות תת-ימית של הר געש, שבעקבותיה מתרחשת מפולת תת מימית.

הלוח הטקטוני העליון, הנתון בלחץ עקב חדירה של הלוח הטקטוני שמתחתיו, משתחרר ונע בעוצמה מלמטה למעלה. הדבר גורם לדחיפת מים כלפי מעלה במהירות ולשחרור אנרגיה רבה המזעזעת את המים ויוצרת גלים סיסמיים (צונאמי) הנעים במהירות רבה.

How Tsunamis Work: Tsunamigenesis

בהתקרבתם לחוף הם נעים בעומק רדוד וכתוצאה מכך גובה הגל גדל לממדים גבוהים במיוחד (עד עשרות מטרים). גל ארוך זה שוטף את החוף בעוצמה רבה, ואף שמהירותו יכולה להיות קטנה יחסית (עשרות קמ"ש בלבד) הוא הורס את כל העומד בדרכו בטווח של מאות מטרים עד קילומטרים אחדים, בהתאם לתלילות החוף. לעתים הרעידות הסיסמיות מגיעות בצורות, כך שגלי צונאמי יכולים לבוא בזה אחר זה בהפרש של דקות.

צונאמי בים התיכון

* ב-1450 לפנה"ס התפוצץ האי סנטורני בים האגאי ונוצר גל צונאמי אדיר ששטף והחריב את התרבות המינואית באי כרתים, וייתכן שהגיעו גלי צונאמי למזרח הים התיכון. חוקרי תנ"ך סבורים שגל צונאמי זה הוא התופעה המתוארת בספר שמות כחציית ים סוף; ראשית, נסיגת הים (השלב הראשון של גל הצונאמי) שאפשרה לבני ישראל לעבור, ובהמשך הופעת גל נוסף והטבעת המצרים.

* רעש אדמה וגל צונאמי בשנת 365 לספירה באלכסנדריה. בעקבותיהם נספו כ-50,000 איש.

* תוקידידס מתאר גלי צונאמי באטיקה בעקבות רעש אדמה בשנה השישית של המלחמה הפלופונזית.

* ברעש אדמה בקפריסין ב-30/10/1759 נהרגו עשרות בני אדם בגל צונאמי.

* באירוע קטלני בדצמבר 1908 באזור סיציליה (מסינה) נספו 70,000 איש ונפצעו 200,000.

צונאמי בישראל

במחקר בין-לאומי מ-2007 בראשות ד"ר סלמון מהמכון הגיאולוגי נמצא כי אחת ל-100 שנים מתרחש באזור הים התיכון צונאמי חלש, אחת ל-200 שנה צונאמי חזק וצונאמי הרסני אחת ל-1,000 שנים.

בארץ אין תיעוד של מספר נספים, אבל יש תיאור של גלים שפגעו בחופי ישראל מעזה ועד יפו:

* הרעש בים האגאי ב-18/3/1068 שגרם לנחשולי ים (צונאמי) ולנסיגת הים ומאוחר יותר גלי צונאמי גבוהים ששטפו את חופי אשדוד ויבנה. סקרנים ביפו שירדו לחוף לחזות במתרחש, נשטפו ע"י הגל החוזר של הצונאמי.

* על-פי ההיסטוריון אבן אל-עטיר ב-1033 וב-1068 פקדו את חופי יפו גלי צונאמי שגרמו בכל אחת מהפעמים לאלפי הרוגים. הגל של 1033 תואר כגל גבוה של 30-40 מטרים שהופיע בשעת אחר הצהריים בחופי יפו בעקבות רעש גיאולוגי חזק באזור קפריסין.

* רעש אדמה וצונאמי ב-1546 ששטף את חופי ישראל.

* הרעש בקפריסין (30/10/1759) אשר מוטט בתים רבים בארץ ישראל וגרם לתושבי עכו לנוס מפני המפולות. הצונאמי "שאב" אליו מים והתנשא לגובה רב. קו החוף הישראלי נסוג עמוק אל תוך הים. אנשים ראו "כי טוב" ורצו אל היבשה ש"נולדה במפתיע". או אז שטף אותם הצונאמי והטביע אותם. רחובות העיר עכו הוצפו במים עד לגובה 2-2.5 מטר.

* ב-1/1/1837 אירע כביגת רעש שגרם לנחשולי מים (אולי צונאמי) ובעקבותיהם לנזק ולאבדות בנפש בטבריה.

* נחשולי ים בים המלח בעקבות הרעש ב-1927 ונחשולי ים בים המלח ובמפרץ אילת לאחר הרעש בפברואר 2004.

* בשנת 1956 תועד בנמל יפו צונאמי בעקבות רעש אדמה באזור הים האגאי.

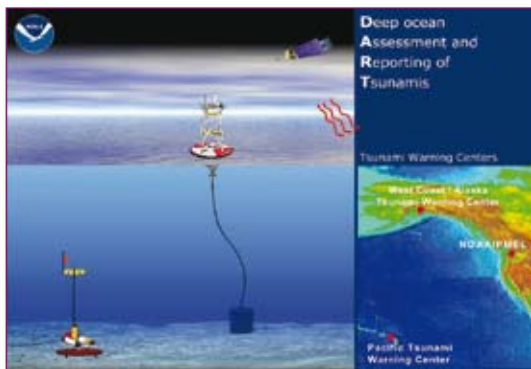
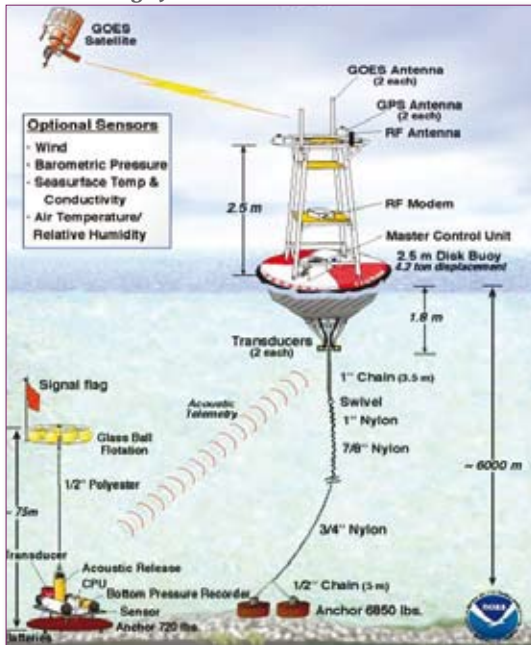
מה צופן העתיד?

יש הטוענים כי גל צונאמי בישראל עלול להציף חמישית משטח חיפה. דו"ח המכון הגיאולוגי הכולל מפות של אזורי סיכון להצפה במקרה של אירוע צונאמי קיצוני, מסמן שטחים נרחבים שעלולים להיות מוצפים. באזור הקישון תיגרם פגיעה במפעלים המייצרים חומרים מסוכנים ובאזור הירקון ייפגע האזור שבו נמצאת תחנת הכוח רידינג.

התראות צונאמי

באוקיינוס השקט (כמו באוקיינוסים אחרים) מול חופי יפו פרושה מערכת של שישה צונאמומטרים. אלו מחוברים לחיישנים תת-מימיים מתוחכמים שתפקידם להתריע בפני גלי הצונאמי. החיישנים מעבירים בחלקיק שנייה מידע על פעילות סיסמית למחשב על של הסוכנות למטאורולוגיה המחשב את המהירות, העוצמה והיעד של כל צונאמי שבדרך. תוך 2 דקות יכולה הסוכנות להפעיל אזעקות והתרעות ברחבי המדינה.

DART Mooring System

יום ירוק - הולכים אל קמפוס נקי

ד"ר אורי שיינס

ד"ר מוקי גרוס

נגה בוטנסקי
צילומים: שרה שגיא

במסגרת היות אורנים קמפוס ירוק, נמשכת מסורת היום הירוק המכללתי.

השנה הוקדש היום הירוק ל-"הולכים על קמפוס נקי" והוא התקיים ביום הניקיון הלאומי, המעוגן בחוק החל בשנת 2008.

מטרת יום הניקיון הלאומי היא להעלות את מודעות הציבור לנושא הניקיון ברשות הרבים ולחשיבות השמירה על נחלת הכלל והשטחים הפתוחים.

נשאו דברים: **ד"ר שרה פאר** - על יום הניקיון הלאומי והבינלאומי, **נגה בוטנסקי**, מנכ"לית המכללה נשאה דברי ברכה, **ד"ר אורי שיינס** הציג מצגת "החיים או הזבל", הוקרן הסרט 'סיפור החפצים', **ד"ר מוקי גרוס** הנחתה דיון במסגרות העולות מפעילות הניקיון בקמפוס, הוחתמו מתנדבים לסיירת 'מורים לניקיון' וחולק שי למשתתפים.

דברי הברכה של נגה בוטנסקי, מנכ"לית אורנים ביום הירוק

יום ירוק תשע"א

מכללה ירוקה - מכללה נקייה

אורנים ירוקה - כל כך ברור, כל כך מובן - בהגדרה: השם, הנוף, התוכן, הלוגו, המותג.

מההתחלה זה היה ככה. את המיקום בחר מרגולין, לא מורה לטבע - מחנך לטבע, "ירוק" בנשמתו. עוד בשנות בשלושים סירב לנסוע מתל אביב ליפו בדיליז'נס בגלל זיהום האוויר. הוא הלך ברגל.

בשנת 1938 הוא מקבל על עצמו להדריך את הוראת הטבע בבתי הספר של ההתיישבות העובדת. ב"החינוך לטבע" כתב, כי אי אפשר ללמד טבע ללא מעבדות וללא היחשפות לטבע עצמו. כמו כן, אי אפשר להקנות ידע בהדרכה אקראית, לכן "יש ליצור מוסד הכשרה קבוע, שאליו יבואו המורים לקבל הכשרה מלאה, לפחות למשך שנה, למען יוכלו לעקוב אחרי החליפות והתמורות החלות בטבע בתקופות השנה השונות. נתתי את ליבי ליצירת המוסד הזה".

נאה דרש - ונאה קיים. סירר הוציע:

"הלכתי לתור מקום בשבילו (סמינר למורים, י.ג.), נתתי את עיני בשערי העמקים, על גבול עמק זבולון ועמק זירעאל. שם קסם לי טבע עשיר: ים ונהר, ביצות וחולות, הרים ובקעות, ומרכזי חקלאות ותעשייה העתידיים להתפתח שם. ואמרת בקול: 'כאן, בסביבה זו, יקום בית אולפנא למורי ארץ ישראל העובדת! אולם קולי אבד בחלל הריק...' ועוד הוסיף בקשה אחת בעל-פה - לדאוג שבתי הסמינר לא יציצו דרך האורנים, כך שלא תיווצר פגיעה בנוף.

שלוש עשרה שנים אחר כך הוחלט סוף סוף להקים את הסמינר ב"יער אלכסנדר" שעל גבעה זו. קק"ל אישרה את השטח. אנשי הסמינר ביקרו ביער. סומן במפה עיגול בעיפרון, וכך נקבע המקום בתנאי אחד: תמורת כל עץ שתעקרו - תיטעו עץ במקום אחר. משסוכם כך - נותר לגשת לבנייה.

מאז - אנחנו כאן - ממשיכים בדרך של חינוך ועשייה, כי ירוק - עושים, לא מדברים. ביחד ולחוד - אחד בשביל כולם; כולם בשביל כולם. כל אחד יכול. כל אחד עושה.

הכי קל והכי קשה זה ליצור שגרת עשייה. שמירה על ניקיון - היא עשייה יומיומית ההופכת שגרה אפורה למציאות ירוקה.

השקות ספרים בספרייה

השקת הספר "מקומו" מאת מוטי זעירא
כתבה וצילמה: שרה שגיא

יגיע לבתי-הספר. כך התלמידים יוכלו ללמוד על המשפחה השכולה ועל הכאב הפרטי שלה".

פרופ' גולני סיכם ואמר "מעבר ליכולת לספר סיפור הספר

ד"ר מוטי זעירא

את אירוע השקת ספרו של "ד"ר מוטי זעירא "מקומו" פתח פרופ' מוטי גולני ששוחח על הספר כהיסטוריון וכחבר.

לדברי גולני, האוטוביוגרפיה היא האויבת של הביוגרפיה וגם של ההיסטוריוגרפיה, שהרי אוטוביוגרפיה היא מסמך אפולוגטי בעליל. עם זאת, בתנאים מסוימים היא עשויה להיות מסמך היסטורי יוצא מן הכלל וזה המקרה של 'מקומו'.

פרופ' מוטי גולני

"אני מוצא בספר הזה מסמך היסטורי-דורי. רצוי להשתמש בו כמקור היסטורי לדור שצמח כאן, לילדי שנות ה-50, טוען גולני, 'נחוץ כאן סוג של יושרה, כנות. אוטוביוגרף שהוא גם

היסטוריון יודע הרבה יותר מאשר 'רק על עצמי לספר ידעתי'. במקרה של מוטי זעירא הוא אכן התעקש לכתוב רק על עצמו. כמו כן, נחוצה מודעות לכשלים של הזיכרון; הזיכרון פועל בכיוון מנוגד להיסטוריה: מהווה אל העבר, והוא עושה בעבר שימוש סלקטיבי.

ספרו של מוטי זעירא, "מקומו"

אלא שרבים מאיתנו נוטים לייחס לזיכרון תכונות של היסטוריה, ולא היא".

"יש יתרון בכך שהספר נכתב היום, ממבט של היום, ולא בעוד 30-40 שנה כמסמך מסכם". מוסיף גולני, אוטוביוגרפיה שנכתבת על-ידי אדם שנתון בעשייה נכתבת כדי לשמש צידה לדרך עבור העתיד. יש קשר בין האמירה בספר לבין העשייה בחיי היומיום".

גולני העלה על נס את 'טיפולו' של זעירא בנושא השכול: "עד המקום שבו מסופר שאחיו נפל, הקורא לא יודע את זה. יש הרבה תעוזה בספר הזה, שמבטא את התחושה של אח שכול, בכל הנוגע ליום הזיכרון ולשכול. בחברה שלנו המשפחה השכולה מנוכסת לקולקטיב. יש בספר תרומה איכותית בניסיון להחזיר את השכול לממד האישי. אני אשמח אם הטקסט הזה

”
אוטוביוגרפיה שנכתבת על-ידי אדם שנתון בעשייה נכתבת כדי לשמש צידה לדרך עבור העתיד. יש קשר בין האמירה בספר לבין העשייה בחיי היומיום.”
”

מספר את סיפורו של הדור שלנו באופן שאף אחד אחר לא סיפר אותו".

ד"ר מוטי זעירא סיפר שלא התכוון לכתוב ספר. בפעילות המדרשה שעסקה בשאלת הזהות היהודית טען בפניו ד"ר דני מרום ממכון מגדל: אם יש חשיבות למה שאתם עושים-תתחילו לכתוב על זה.

תחילה כתב כמה עשרות עמודים ובהם אנקדוטות מתוך חייו, שמסבירות מדוע אדם צריך לעסוק בחינוך ובשאלות של זהות ורק בהמשך זה התפתח לספר השלם. "הדרך היחידה עבורי" טוען זעירא "הייתה לבדוק מי אני ומה עברתי ומתוך זה להסביר מה אני עושה... למדתי שאם אני מביא את עצמי בצורה האוטנטית ביותר - נוצר מפגש אנושי. הפחד מזיוף מופנה קודם כל כלפי עצמי. מכיוון שכך זה מעורר משהו אמיתי".

זעירא הודה לישראלה ולצוות הספרייה "על המפעל היפה של השקת הספרים בספרייה, מפעל שנתון נראות לספרים שמוציאים אנשי אורנים".

החוג לספרות ולמבע יצירתי אירח את הסופרים סמי ברדוגו ויורם קופרמינץ
 כתבה וצילמה: שרה שגיא

לגבי הניתוק והבידוד, ברגע שנולד הרעיון של להסתגר ולכלוא אותה, גם אני הייתי בבידוד מוחלט. אני מאמין שכתובה צריכה להיעשות מתוך ניתוק.

כבר בקובץ 'ילדה שחורה', בסיפור הקצר 'שוק', הייתה נקודת פתיחה: "כל יום בין 4 ל-5 אני פותח לאימא שלי את החזייה...". יש אומרים שאותו גיבור של 'שוק' התגלגל לסיפור הנוכחי. בשניהם דמות האם היא הבעיה אבל היא גם הדבר הטוב. האימא בסיפור מקבלת הרבה אמפטיה.

באנו לכאן כדי ללמוד עברית. לא מתברברים כאן. לא מתחבקים. לא כלום. נחוצה כאן נחישות. עם סיום הכתיבה הרגשתי שהחלק של האימא רק מפריע. חששתי שהמעשה הספרותי שמובא דרך הקול של האימא הוא מעין טלנובלה.

אני מקשר זאת לחיי הפרטיים. כל הסיפורים הם ממני. אמי אכן אנלפבתית. כבר בגיל 7-8 הייתי בעדיפות על ההורים שלי. לא רציתי להיות ביתרון הזה, להיות הקורא של המכתבים.

הרצון לשים אותה בשורה אחת עם העברית (וכפועל יוצא מכך - עם עוד הרבה דברים אחרים) הוא שהנחה אותי.

האימא בסיפור לימדה אותי לא מעט על איך לספר סיפור. על מה לשים קודם ומה לשים אח"כ.

במפגש עם סמי ברדוגו הציגה ראש החוג, ד"ר איילת שמיר, את הסופר ואת הרומן האחרון שלו "זה הדברים", שאותו תיארה כרומן חזק, אינטימי ועצוב; סיפורו של בן הכולא את אמו ויוצר מעין מתקן בידוד מלאכותי. אין שם מספיק אוכל, מים חמים, אמצעי חימום. בתנאים הסגפניים של האינטימיות הכפויה בין הברך לאם הוא לוקח לעצמו את תפקיד חיובכה מחדש של האם.

ד"ר איילת שמיר וסמי ברדוגו

בשלב הראשון האם משתפת פעולה, אבל הטקטיקה שלה היא אחרת; קצת כמו שחרזדה היא מחליטה לספר לו בהמשכים סיפור משלה במין שפה היברידית שמכיליאה עברית, מרוקאית, צרפתית וערבית. משל אמרה: 'אני אספר לך את הסיפור שלי בעברית שלי ונראה ידו של מי תהיה על העליונה'.

הקורא נע ונד בין שני הקולות הללו, של הברך ושל האם, שפועלים זה כנגד זה. האם משתלטת על מרבית הזמן, גם על הזמן הנפשי, והקורא נוהה אחריה.

מה הברך רוצה בכלל? האם הוא רוצה להעניש אותה? אולי אפילו להרוג אותה? ואולי יש לו מטרה אחרת.

איילת: מהי הדינאמיקה שמתפתחת בין האם לבן ובנינם לבין עצמם? מה מצדיק את הפניית הגב למציאות המקיפה אותם? איך אתה מסביר את הבחירה של הברך בהסתגרות הזו, לא לגעת בכאן ובעכשיו?

סמי: אני שואל את עצמי למה בכלל להתפנות לכתיבה של ספר כזה, עכשיו בשלב הזה בחיי. סופר אחד המליץ לי: אם יש לך סיפור גדול ומזוירי בחיך - תמתין איתו. האם אני בגיל הנכון? האם אני בגיל הנכון? אני מניח שמה שניצח זו תחושת הבטן שאמרה: זה מה שצריך לעשות עכשיו.

”
התרחקתי מהדיון החברתי הפוליטי של מזרח מול מערב ופריפריה מול מרכז. אפשר בקלות לשים אותי בתור 'נציג של'. גם את העניין הזה אני רוצה לתקוף לא מהדרך המקובלת. העניין הזה הוא עוד מרכיב בזהות שלי.”

איילת: אחד ההישגים של הספר הזה הוא הלשון. כבעל עברית רהוטה וכמנחה סדנאות כתיבה - האם יש פה ביקורת כלפי התרבות העברית שיש לנו כאן?

סמי: העורך (מנחם פרי) לא נגע בקטעים של מכה (האם). הוא כנראה לא ידע איך להתמודד איתם...

אני נוטה לחשוב שהחיבה אליה נובעת מתוך ההנחה שיש אישה כזאת במציאות. זו לא אימא שלי. הדיבור כאן הוא לא מימטי. היה לי קשה כי הרגשתי שאני בונה כאן דמות שמדברת שטויות, שזה קיטש, שזה טלנובלה, אבל זו לא אימא שלי אחד לאחד. אני לא מאמין בלעשות קופי-פייסט מהמציאות לספרות. אני שם את

”הקורא נע ונד בין שני הקולות הללו, של הבן ושל האם, שפועלים זה כנגד זה. האם משתלטת על מרבית הזמן, גם על הזמן הנפשי, והקורא נוהה אחריה.”

אילת: איזה מהספרים ומהסופרים שקראת אהבת והיית רוצה להיות כמוהו?

סמי: מאוד עקרוני אצלי לא להיות מושפע מאחרים. בכל פעם מחדש אני מנסה לאתגר את עצמי ולכתוב משהו אחר.

אני אוהב בדרך כלל ספרים מסוימים ולא דווקא סופרים. אני כן אוהב את פרוסט, קפקא, דוסטויבסקי ובישראל את עגנון, שלום עליכם, סיפוריו המוקדמים של א"ב יהושע. ס' יזהר, דוד שיץ ועוד.

התרחקתי מהדיון החברתי הפוליטי של מזרח מול מערב ופרפריה מול מרכז. אפשר בקלות לשים אותי בתור 'נציג של'. גם את העניין הזה אני רוצה לתקוף לא מהדרך המקובלת. העניין הזה הוא עוד מרכיב בזהות שלי.

אילת: מרגישים את המורכבות שלך גם בדיבור ובכתיבה שלך. אני חושבת שזה דווקא עושה אותך שלם.

הדגש על האיך לא פחות מאשר על המה. והאיך הוא השפה. אני לא יכול ללכת בשביל מרכזי. אני כל הזמן מופש את הסטייה, את השבירה, את העיוות. יכול להיות שזה סוג של מרד. כשאני רוצה להביא את העברית או את השפה שלי אני לא יכול להיות כמו כולם.

אילת: הספר מחזיר את המספר למחוזות הילדות שלו אך היחס שלו איננו נוסטלגי כלל. ספר משהו על הילדות. איזה מין ילד היית?

סמי: הייתי בלונדיני כמו שוודי. ההורים שלי הגיעו למזכרת בתיה – מושבה מהעלייה הראשונה, עם כל האתוס ההתיישבותי – לא מתוך בחירה. ההורים שלי הגיעו לשם ב-1964 מצפון אפריקה בלי השכלה, בלי מקצוע, בלי כסף, למקום שהוא מבוסס ושורשי. החברים בכיתה הזכירו כל הזמן את עניין הדורות של המשפחה שלהם בארץ.

הבית היה מסורתי; הולכים לבית הכנסת, אוכלים כשר. אבא עבד במפעל, אימא עבדה בניקיון. מבחינתי בית-הספר סימל את כל מה שאין בבית. מצד אחד חשתי צורך להתגאות במושבה, להיות חלק מהאתוס ההתיישבותי. אבל תמיד קיננה בתוכי הידיעה שהשורשים, שהבית הוא לא כזה.

אומרים שהטרגדיה של דור המהגרים היא גדולה מאוד. אני מרגיש שהטרגדיה של הדור שלנו היא כפולה כי הם לא יודעים לאן לשייך את עצמם. גם הבן בסיפור לא יודע לאן לשייך את עצמו, תרבותית ואפילו מינית.

הספר הוא יומן שמתחיל ביום הראשון של מלחמת יום הכיפורים ומסתיים ביום הפציעה. בהוצאת בבל גילו את הספר והספר יצא, ללא עריכה, תוך שבוע וחצי. זה סוג של נחמה לעומת הסיפור שמסופר שם.

מכל יום מסופרות 5-10 דקות של זיכרונות מסוימים. הספר עשוי מזיכרונות וזיכרונות הם סוג של חלומות. אלה חוויות סובייקטיביות ביותר, שנמצאות מחוץ לשגרת היום שלנו. היומן נאמן לתאריכים באופן מאוד אותנטי ומדויק. הספר מוסר את גרסת ה'לייט'. זה לא ה'הארד קור'. אין כאן מעשה של מניפולציה. יש צנזורה אנושית של 'התחשבות בקורא'.

להיות קשר זה להיות בתוך ג'יפ סגור או להסתובב עם מכשיר קשר על הגב, מעין טלפוניסט. תדרים שונים שייכים ליחידות שונות. המילים בקשר מצטמצמות ל'הצילוי'; 'מתים'; ומנגד – הבטחות של 'מגיעים'; 'הם בדרך'.

קופרמיניץ: "אני מכור לשידורים ישירים כי ברגע הפציעה הייתי קשוב למה שקורה מסביב בזמן האמיתי. בפציעה – אתה לא יודע מאיפה זה בא לך. לכן מאז אני כל הזמן חי בתחושה הזאת. חלק גדול מעולמי הוויזואלי קשור לרגע הפגיעה"

במפגש עם הסופר יורם קופרמיניץ כתב ב"תרבות מעריב", צייר, שדר רדיו, צלם, וסופר, פגוע הלם קרב – הגדירה ד"ר אילת שכמר את ספרו "אוקטובר: יומן מלחמה" כזיקוק חוויית המלחמה לפורמט לשוני ייחודי, וביקשה להכיר את האדם שמאחורי המילים.

יורם קופרמיניץ

בילדותו גר קופרמיניץ בשכונת בת-גלים שבחיפה. בגיל 7-8 ראה אישה מתאבדת על פסי הרכבת. בעקבות זאת לא ישן בלילות. הוריו לקחו אותו לפסיכולוג שהמליץ לו לצייר. תמיד הייתה לו נטייה לוויזואלי יותר מאשר למילולי.

לגבי הספר – אמור היה להיות ספר המשך על הלם הקרב. הוא כבר כתוב אבל עוד לא פורסם. מדי שנה, לפני יום כיפור, הוא מקבל הצעות מכלי תקשורת שונים להתראיין.

חסד מתעתה

**סיפור סגידתו של אדם
מבוגר לגוף צעיר של
אישה תוך השלמה עם
העובדה שיאלץ לוותר
על הכמיהה הזו**

ביקורתה של ד"ר שרה שגיא על
ספרו של א"ב יהושע "חסד ספרדי"

דבר לתהייתו של הקורא, לפעולה המהנה של השערת השערות ולחדוות הפרכתן או אימותן במהלך הקריאה.

"אביה? נזעק מוזס – הזקן, האסיר הזה, הוא אבא שלה?" מוזס אולי מופתע (106). יהושע בוודאי לא; סיפור החסד הרומי, על אף היותו סיפור של חסד, משיק לתחום גילוי העריות, תחום שיהושע שלח עטו אליו בנגיעה מרומזת או מפורשת ביצירות קודמות (המאהב, השיבה מהודו, מר מאני, הכלה המשחררת). 'חסד ספרדי' הוא סיפור של רטרופקטיבה, משמע ירידה לראשיתה ולמקורות נביעתה של יצירתו. העמדת המיתוס והציור 'חסד רומי' במרכז הרומן, וכמובן הדרך שבה בחר להביאו לידי מימוש בסופו, מצביעות שוב על גילוי העריות כמוקד שסביבו נעה יצירתו של יהושע לאורך שנים.

הפרדת רשויות

"התסריטאי יכול להסביר את הכוונה, אבל רק הבמאי יכול להצדיק את התוצאה" אומר מנהל הארכיון בסנטיגו למוזס (134). מוזס, בן דמותו של יהושע ברומן, הוא במאי קולנוע. ליצירת סרט הקולנוע אחראים כידוע מלבד הבמאי גם התסריטאי, הצלם, השחקנים, המפיק, התפאורן, איש הסאונד ועוד. מוזס סופג ברומן לא מעט הערות, חלקן בוטות, בנוגע לחלקו היחסי של הבמאי לעומת זה של התסריטאי ביצירת הסרט. ובכלל זה למי מהם שייכת התהילה אם הסרט הצליח ולמי שייך הכישלון אם הסרט כשל. יהושע נקט כאן בטכניקה מתוחכמת, שהרי תפקיד הסופר מגלם בתוכו את כל התפקידים הללו. הפרדת הרשויות הזו מאירה את ריבוי הפנים מחד ואת כובד האחריות מאידך של מלאכתו של הסופר.

בין מזרח ומערב

האם יהושע סופר מזרחי? אין על כך תשובה מוחלטת, שהרי מיהו סופר מזרחי? מי שמוצאו באחת מארצות ערב? מי שכותב אודות ההווה של בני עדות המזרח? מי שזועק את זעקת המקופחים? אולי דווקא מי שמתכחש למזרחיותו? האפשרויות רבות. דומה שיהושע מוסיף בתודעתנו יותר לדור מסוים שמזוהה בין היתר עם סגנון כתיבה לאומי או הגמוני, ולאו דווקא לקבוצת יוצאי עדות המזרח בספרות הישראלית. בסיפורו המוקדמים לא בא העניין העדתי לידי ביטוי. החל מ'המאהב' ואילך החלה להתפתח ביצירתו פרסונה של ישראלי ס"ט מהסוג החביב והלא מתלונן. ברומנים 'מר מאני' ו'מסע אל תום האלף' יהושע אזור אומץ ויורד לעומק שרשי המזרחיות, והוא עושה זאת בדרכו המיוחדת, המאופיינת גם באקספרימנטים לשוניים נועזים. מטעמים אלו ואחרים מהווים שני הרמונים הללו לדעתי את פסגת יצירתו.

במרכז עלילת הרומן במאי סרטי קולנוע, יאיר מוזס, כבן 70, במידה רבה בן דמותו של יהושע, שמוזמן לרטרופקטיבה שנערכת לכבודו בסנטיגו דה קומפוסטלה בספרד. הוא מופתע לגלות שמוצגים בה דווקא סרטיו המוקדמים ביותר, הסוריאליסטיים, שאותם יצר יחד עם התסריטאי שלו, תלמידו לשעבר, טריגנו. בת-לווייתו (באין הגדרה אחרת) היא רות/נחמה, שחקנית שכיכבה במרבית סרטיו, בת-זוגו לשעבר של התסריטאי. בחדרם במלון תלויה תמונה של ציור-'חסד רומי'. הציור עוכר את שלוותו של מוזס, שכן הוא 'משחזר' סצנה מסרט ישן, שאותה סירבה השחקנית לבצע. בשעתו תמך מוזס בסירובה, אך היה לכך מחיר – קריעה ונתק מוחלט מהתסריטאי שלו. סיפור העלילה מתחיל בספרד וגם מסתיים בה. במהלכה מנסה מוזס לברר את משמעות הרעיון שעומד בבסיס הציור 'חסד רומי' בחייו. הציור מופיע גם על כריכת הספר, מה שמאפשר לקוראים להציץ בו מדי פעם ולגלות פרטים חדשים.

הופעתו של החסד הרומי

המיתוס מן המאה הראשונה, הידוע בכינויו Caritas Romana, שמקורו ברומא העתיקה, זכה לביצועים אמנותיים שונים לאורך מאות בשנים. הציור שבחדרו של מוזס הוא פרי מכחולו של הצייר איטלקי בן המאה ה-17, מטיאס מיאבוגיל. המיתוס (והציור) מספר את סיפורה של פרו, שהניקה את אביה האסיר, שנידון למוות ברעב, כדי להצילו מייסורי הרעב בכלא. תחילה מבחין מוזס בציור התלוי בחדרו, אך אינו משתף בכך את בת-לווייתו. לקורא המיומן ברור שלציור מטען כבד ומשמעותי עבור מוזס, ולכן הוא, הקורא, עושה אתנחתא קלה בקריאה כדי לבדוק בקליק אחד אודותיו. עם שובו לקריאה מגלה הקורא שמוזס/יהושע החליט לזמן לזירה מומחית קשישה לאמנות שמספרת את כל הידוע לה על הציור (בהמשך נמסר סיפורו של הציור עוד כמה וכמה פעמים). זוהי לדעתי נקודת חולשה של הרומן, כיוון שבשלב זה הסיפור הופך להרצאה מלומדת, משל אין לסמוך על הקורא שיעשה בעצמו את עבודת הברור או משל אין להשאיר

האישה – בין דמות לממשות

ביצירתו של א"ב יהושע גלריה של דמויות נשיות. חלקן נשים חזקות ודעתניות כמו חגית השופטת ב'הכלה המשחררת' או אסתר-מינה ב'מסע אל תום האלף' ואפילו זיוה ב'מסע הערב של יתיר' אך יש ביניהן גם נשים חלשות, מובלות, נישאות כמו סחורות ממקום למקום כגון שתי נשותיו של בן עטר ב'מסע אל תום האלף', שהן גם חסרות שם וחסרות קול. לאיזה מן המודלים שייכת רות/נחמה השחקנית הוותיקה, בת-לוויית? ככל השמות שלה אינו מעיד על שם כפול אלא דווקא על היעדר שם; לעיתים היא נחמה, השם שניתן לה על-ידי אביה ולעיתים היא רות, השם שאימצה לעצמה, תוך שהיא סבורה שיאציל עליה מההווה המיינסטרימית של הארץ. למעשה היא נותרת קירחת מכאן ומכאן, תלושה בין העולמות, מובלת כמו נשותיו של בן-עטר לכל אשר יוזמן מוזס. לעיתים היא אישה ממשית ולעיתים היא דמות וגם ככזו היא מועברת כסחורה מיד ליד: "הוא ויתר עליה והשאיר אותה לאחרים, בעיקר לי, הוא העביר אותה לא כאישה ממשית אלא כדמות של אישה" (187). היא ממועטת בדיבור (באחד הסרטים אף ניתן לה תפקיד של חירשת-אילמת) ודיבורה איננו בעל ייחוד סגנוני המאפיין אותה. היא אמנם עומדת במרכז המחלוקת בין מוזס לטריגנו, מהווה מושא לתשוקה עבור שניהם, ועם זאת שניהם מבקשים להתנער ממנה.

”טריגנו מפנה עורף ואילו מוזס מתעקש על חידוש הקשר ועל היצירה המשותפת גם במחיר השפלתו. האם בהושטת היד לטריגנו יהושע מושיט יד למזרחיות שהפקיר? האם מיאוגו של טריגנו מעיד על כך שאין הדבר אפשרי?”

אלה רק מקצת הסוגיות המאכלסות את הרומן 'חסד ספרדי'. אין חולק על איכויות הכתיבה של יהושע, שמטיב לבנות עניין ומתח ומוביל את העלילה ביד בוטחת אל סופה השערורייתי. ברומן אמיץ ומרתק זה הוא מספר את סיפור סגידתו של אדם מבוגר לגוף צעיר של אישה – בכמה רמות סיפור – תוך השלמה עם העובדה שייאלץ לוותר על הכמיהה הזו.

במסגרת הפרדת הרשויות שהוזכרה לעיל יהושע מאמץ את המזרחיות אך גם בורח ממנה בעת ובעונה אחת; מוזס הוא אשכנזי – "מלח הארץ", כפי שמטיח בו בסרקזם התסריטאי שלו – ואילו טריגנו התסריטאי (המבריק), טולדנו הצלם (המחונן), אמסלם המפיק (התחמן) וכמובן רות השחקנית הראשית ברוב סרטיו (היפהפייה, הנועזת, הפראית) כולם מרוקאים מבטן ומלידה. אם הבמאי הוא המוביל – וגם בכך מוטל ספק ברומן – הרי שהוא נסמך על מקורות מרוקאיים, מזרחיים 'הארד קור'. אין הוא יכול להתקיים בלעדיהם ומהם, ורק מהם, הוא חוצב את יצירתו. עם זאת, יהושע נוקט כאן בחירה סופרית בעייתית שכבר נקט בה בסיום הרומן 'מסע אל תום האלף' והיא שיוך הפיגור למזרחיות; ב'מסע אל תום האלף' הילד המחונן נותר בידי האשכנזים ('הצפוניים') ואילו הילדה המפגרת נותרת בידי המזרחיים ('הדרומיים'). ב'חסד ספרדי' כל סוגי המומים והפיגור שייכים למזרחיים בלבד.

החל מרגע הפרידה – או הקריעה – בין מוזס וטריגנו מוזס דבק ב'אשכנזיות' ואילו אצל טריגנו מקצינה המזרחיות, אפילו נעימת דיבורו הופכת מזרחית יותר (290). טריגנו מפנה עורף ואילו מוזס מתעקש על חידוש הקשר ועל היצירה המשותפת גם במחיר השפלתו. האם בהושטת היד לטריגנו יהושע מושיט יד למזרחיות שהפקיר? האם מיאוגו של טריגנו מעיד על כך שאין הדבר אפשרי?

הדהוד יצירות קודמות

שנים מסיפוריו המוקדמים של יהושע, 'מסע הערב של יתיר' ו'המפקד האחרון' מתגלגלים ברומן לסרטי קולנוע שאותם יצרו מוזס וטריגנו בשנות השישים. לסרטים המוקדמים האחרים שמוצגים ברטרופקטיבה אפיונים סוריאליסטיים אך הם אינם מזוהים עם סיפורים מסוימים של יהושע. בין שורות הרומן ננקטת עמדה חד-משמעית של האדרת הסרטים המוקדמים, הסוריאליסטיים, שהוערכו עד מאוד על-ידי הביקורת אך לא הגיעו לקהלים רבים: "הסרטים היו צנועים, ונעשו בתנאים פרימיטיביים, אם כי היה בהם יסוד סוריאליסטי עז ומפתיע, שהצליח לרתק אליו צופים מתוחכמים" (21). ולעומתה התייחסות מבטלת ומזלזלת לסרטים הריאליסטיים, המאוחרים יותר, שיצר מוזס לאחר הנתק מטריגנו. האם יהושע רומז לנו בכך שבראייה מסכמת הסיפורים הקצרים, המוקדמים, הסוריאליסטיים הם אלה שבזכותם הוא מבקש להיחרת בדפי ההיסטוריה?

הדהוד נוסף: גם במרכז הרומן 'מסע אל תום האלף' (שבו עצמו מהדהדות יצירותיו המוקדמות של יהושע) קריעה כואבת בין שותף מבוגר לשותף צעיר כשבמוקד הקרע מצויה אישה (וליתר דיוק: היחס לאישה – לקולה ולרצונותיה). בשני המקרים השותף המבוגר אינו משלים עם הקרע שנעשה ביוזמתו של השותף הצעיר. הרתיעה שחש הצעיר מהדרך שבה בחר המבוגר מהווה מילת מפתח בשני הרומנים והיא זו שמניעה את המסע לאיחוי הקרע.

רשימת מקבלי מענק מועדת המחקר של אורנים – תשע"א

ועדת המחקר מעוניינת לתמוך במרצים ותיקים הפעילים בתחומי מחקר, עיון ויצירה, לצד תמיכה במרצים צעירים בעלי ותק והיקפי משרה מתאימים (פרטים באתר הרשות למחקר ולהערכה), כל זאת תוך "שריון" סכום קבוע לקרן לקידום סגל (קל"ס) שנועדה לתמוך בהשלמות לתואר שלישי.

אנו מתנצלים מראש בפני אלה שהשבנו פניהם ריקם וכן על ההקצאות החלקיות (מאוד) השנה. אנו שמחים עם זאת על התמיכות החלקיות שכן אפשרנו.

**בברכת מחקר, עיון ויצירה פוריים,
ד"ר לילך לב ארי, ראש הרשות למחקר ולהערכה.**

יצוין כי השנה חל גידול עצום ברשימת הפונים לסיוע, בעיקר בבקשות לפרסום ספרים ומאמרים וכן להכנת קטלוגים לתערוכות.

גידול זה נמשך זה כמה שנים והוא מצביע כמובן על התרחבות הפעילות האקדמית של סגל אורנים.

יחד עם זאת, הסכום הכולל לתמיכה בבקשות אלה לא גדל. ועדת מחקר בישיבתה בשנת תש"ע קבעה כללים ברורים לחלוקה יחסית של בקשות לנסיעות לכנסים בחו"ל (עד 25% מכלל הבקשות לסיוע) וכך לגבי יתר הסעיפים: תמיכה במחקרים, בקשות להוצאות לאור של ספרים ושל קטלוגים וכן תרגומי מאמרים לאנגלית.

להלן רשימת ההקצאות שאושרו, לפי סדר א-ב:

שם המרצה/חוקר	נושא העבודה/מחקר	מטרות המענק תמיכה ב:
ד"ר רחל בן-שלמה	השען הביולוגי היומי והשען הבלסטוגני באיצטלן בוטריל פרחוני (Botryllus schlosseri)	מחקר
גב' שרה ברנד	מעברים משפה לשפה (Code-Switching) (ערבית-עברית) בלשונם של דוברי ערבית משכילים דו-לשוניים - היבטים לשוניים, סוציולinguיסטיים ופסיכולinguיסטיים	קל"ס
גב' ענת גטניו	ייצוגים של זיכרון תרבותי באמנות ישראלית עכשווית	קל"ס
ד"ר יעל ילעית	The landscape of military cemeteries in Israel as a multimodal text	הרצאה בכנס בינלאומי
ד"ר ערן גפן	השפעת גודל הגוף על הצלחה רבייתית בזבובי תסיסה (דרוזופילה)	מחקר
ד"ר דודי גרנות	Representations of mother-child attachment relationships and social information processing of peer relationships in early adolescence	תרגום מאמר לפרסום
ד"ר יורם גרשמן	יחסים טרו-טרופיים בין כלניות, חיפושיות פרחים וציפורים אוכלות-חרקים	מחקר
ד"ר סמדר דולב	Educational Placement, Attachment and Insightfulness in Children with Autism Spectrum Disorders	הצגה בכנס בינלאומי
ד"ר הלל וורמן	"מקסם שווא - תהליכים בהקניית ידע והבנה פוליטיים במערכת החינוך הישראלית"	הוצאה לאור של ספר
ד"ר מירי הראל	תפקידה של המכללה בעידוד מורים לשימוש במחקר פעולה ככלי להתפתחות מקצועית	הצגה בכנס בינלאומי
פרופ' דוד וקשטיין	ד.ו.נצ (בבחורות ציור) רשת תחנות לאמנות עכשווית בפריפריה 1997-2011	הוצאה לאור של ספר
ד"ר עירית זאבי	'בן קודש לחול': על שפת הפרסומות בעיתונות החרדית ובעיתונות החילונית 1998-2008	מחקר
גב' חיותה ינון	Career decision-making processes of 'child-oriented' teachers	הצגה בכנס בינלאומי
ד"ר משה יצחקי	"לאשר תישא הרוח"	הוצאה לאור של ספר
ד"ר יורם ירושלמי	השפעת החיידק Chromobacterium sp. על חיפושיות מים טורפות	מחקר
גב' דינה כהן	שינויים התפתחותיים בניקוט: הופעת הזחילה וויסות דפוסי שינה	קל"ס
ד"ר לילך לב ארי	Social identification among Israeli migrants' descendants in North America: Is it diasporic, assimilative or transnational?	הצגה בכנס בינלאומי
גב' עידית לבבי גבאי	תערוכת יחיד במשכן לאמנות בעין חרוד	הוצאה לאור של ספר
		קטלוג

ד"ר ענת ליבנה	עיצוב זיכרונות השואה של הניצולים בהשפעת מפגשם עם הארץ	הוצאה לאור של ספר
ד"ר פנינה לנגברג	"מוסר האדם - חידת הטוב והרע"	הוצאה לאור של ספר
ד"ר דינה לרון	החוג לאנגלית בחטיבה האוניברסיטאית של אורנים - מחקר היסטורי ומשמעויות להיום	הצגה בכנס בינלאומי
ד"ר שוש לשם	What Do Examiners Look for in Doctoral Theses/Dissertations?	הצגה בכנס בינלאומי
ד"ר ניצה מירסקי	תהליכים נורו דגנרטיביים במוח בעקבות סוכרת והשפעה מניעתית של טיפול ב-GTF חומר אגטי סוכרתי המופק משמרים	מחקר
ד"ר אודי מנור	מדיניות ישראל בגדה המערבית 1967-1983	מחקר
גב' שולמית מצורה	"An island of stability in a turbulent sea" - is this indeed the reality? The Jewish ultra-orthodox community in Israel as a case study	הצגה בכנס בינלאומי
פרופ' צביה מרקוביץ	טקס וטקסט בקונטקסט של קדושה: "דרכים לכינון זהות מגדרית של בני 2-5 ש' במסגרות חינוך חרדיות"	קל"ס
ד"ר שי מרקמן	תמתטיקה ואנגלית - שתי שפות בינלאומיות	הצגה בכנס בינלאומי
ד"ר אורלי סלע	אימפולסביות וטיפול הורי: הרגזי המצוי (Parus major) כחייט מודל	מחקר
ד"ר אורלי סלע ד"ר אלישבע ברקון	תפקידה של המכללה בעידוד מורים לשימוש במחקר פעולה ככלי להתפתחות מקצועית	הצגה בכנס בינלאומי
גב' תקוה עובדיה	שיפור הכשירות הלשונית באנגלית אצל סטודנטים בחוג לשפה וספרות אנגלית באורנים והערכה של תכנית חדשה המופעלת למטרה זו	מחקר
ד"ר יעל פוס	טיפוח אוריינות הוריסטית באמצעות בניית קשרים בין בעיות מתמטיות בקרב תלמידות תיכון חלשות	קל"ס
ד"ר אלה פיק	"אותו סיפור ובכל זאת אחר - מורים יהודים וערבים קוראים יחדיו"	הוצאה לאור של ספר
ד"ר ורדיה פיק-מקלר	אפיון רשת האינטראקציות בין חלבוני קומפלקס הסינגלזום תוך שימוש בשטית ה-SILAC	מחקר
ד"ר ג'ק פסטור	Sensitivity analysis for complex ecological models	הצגה ב כנס בינלאומי
ד"ר אריאל פרידמן	אסופת מאמרים על פלאוויוס יוספוס	הוצאה לאור של ספר
ד"ר ניקה צ'נקוב	"קליפ צעיר": מבט על ושל מתבגרים ומתבגרות דרך יצירותיהם	מחקר
ד"ר מיכל קרופניק	Social Semiotics as a Tool for Analyzing Global-Local Relations in Israeli Music Videos	הצגה בכנס בינלאומי
ד"ר מירה קרניאלי	Autoinductive Asymmetric Acetylide Additions to Ketones	מחקר
ד"ר מיכל רזור	Collaborative design of lesson-plans that integrate mathematics and science	הצגה בכנס בינלאומי
ד"ר פנינה רוזנברג	"Our religion protects our daughters through segregate education": The development of an in-formal Islamic orthodox school	הצגה בכנס בינלאומי
מר אסף רומנו	The "Educational-Psychosocial" Approach to Overcoming Social Exclusion in Schools	הצגה בכנס בינלאומי
גב' דורית רינגרט	מיקי מאוס במחנה המעצר גורס (צרפת): המור, אירוניה וביקורת באמנות השואה	הצגה בכנס בינלאומי
מר חובב רשלבך	תערוכה "דבר תלוי בדבר" של משה קופפרמן ז"ל ואסף רומנו	תערוכה
גב' נורית שגב	תערוכת יחיד בגלריית גל און בתל אביב	תערוכה
ד"ר מילה שוורץ	"מעשה-האמנות בין משמעות להתענגות: עיון במחשבת רולאן בארת"	הוצאה לאור של ספר
גב' הילה שכטר-סולומון	שיווק במגזר הציבורי	הצגה בכנס בינלאומי
ד"ר משה שגר	Emergent literacy development within bilingual: Parental and educational staff attitudes towards bilingual development and literacy skills acquisition in the heritage language and second language	מחקר
ד"ר עטרה שריקי	Language and literacy development in bilingual context	הצגה בכנס בינלאומי
ד"ר משה שגר	עיתוי הצגת אסטרטגית למידה בתהליכי למידה של מיומנויות מוטוריות סגורות בעלות קצב פנימי - מתי להציג את האסטרטגיה?	קל"ס
ד"ר עטרה שריקי	"בראשית הייתה השואה"	הוצאה לאור
ד"ר עטרה שריקי	Collaborative design of lesson-plans that integrate mathematics and science	הצגה בכנס בינלאומי

PROSTRAUMA

Tzvy Epelbon James Kelly

Duo-Site

3.4.11 – 3.5.11

פתיחה: 3.4.11 יום ראשון 17:00 בגלריה למדיה חדשה
(המשך השיח באולם ההרצאות, בית 52)

אוצרת: שולי נחשון

הגלריה למדיה חדשה
ע"ש אמנון כוסובים

James Kelly

אורנים
השכלה מאקדמית לתיאטרון

60
שנים

המכון
לאמנות
אורנים

שעות פתיחה: ימים ב,ד,ה 8:00 - 17:00 תיאום ביקורים והדרכות: משרד הגלריה 049838751 תחילת: noa_t@oranim.ac.il
מרכז מידע והרשמה: 1-800-30-10-80 art.oranim.ac.il